

**บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ**

รายงานการวิจัย

เรื่อง

รูปแบบการบริหารงานวัฒนธรรมที่เหมาะสมต่อการเผยแพร่วัฒนธรรมไทยต่อประชาชน

โดย

รองศาสตราจารย์ บำรุง สุขพรรณ

คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ผู้สนับสนุนการวิจัย

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

กระทรวงศึกษาธิการ

คำนำ

โครงการวิจัยเรื่อง "รูปแบบการบริหารงานวัฒนธรรมที่เหมาะสมต่อการเผยแพร่วัฒนธรรมไทยต่อประชาชน" เป็นโครงการที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานเผยแพร่วัฒนธรรมอย่างยิ่ง เพราะจะทำให้ทราบปัญหาอุปสรรคการดำเนินงานและการเผยแพร่ ซึ่งเป็นกระบอกเหตุที่สะท้อน ในขณะที่เดียวกันจะเป็นแนวทางที่จะปรับปรุงส่งเสริมงานด้านวัฒนธรรมให้เจริญก้าวหน้าต่อไปในอนาคต

งานส่งเสริมเผยแพร่วัฒนธรรมเป็นงานระดับชาติ มิใช่เป็นหน้าที่ของหน่วยงานใดโดยเฉพาะ ทุกหน่วยงานจะต้องช่วยเหลือและส่งเสริมเผยแพร่ให้ก้าวหน้า ซึ่งงานที่เผยแพร่อาจจะมองไม่เห็นเป็นรูปธรรมมากนัก แต่การที่ส่วนราชการหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้มีส่วน "กระตุ้น" หรือส่งเสริมเผยแพร่ให้กว้างขวางขึ้นจะเป็นที่ยอมรับมากขึ้นจะเป็นทางหนึ่งให้วัฒนธรรมของไทยได้ฟื้นฟูและดำรงคงอยู่ตลอดไป

ทุนอุดหนุนการวิจัยในครั้งนี้เป็นส่วนหนึ่งที่จะเป็นการชี้แนะหรือช่วยส่งเสริมงานวิจัยด้านวัฒนธรรมให้กว้างขวางยิ่งขึ้น อันจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาในด้านวัฒนธรรมอย่างยิ่ง

ผลการวิจัยคาดว่าจะจะเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติที่งานด้านวัฒนธรรมบ้าง หากจะมีข้อบกพร่องต้องกราบอภัยมา ณ โอกาสนี้ อนึ่ง การวิจัยด้านวัฒนธรรมจะต้องหาผู้ทางเผยแพร่งานด้านวัฒนธรรมให้มาก มีนักวิชาการได้กล่าวไว้เสมอว่า "อยากให้ไทยคงเป็นไทย อย่าทำลายวัฒนธรรม" ซึ่งมีความหมายลึกซึ้งมากทุกคนคงจะต้องช่วยบำรุงรักษาวัฒนธรรมของเราสืบต่อ ๆ ไป

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระบรมราโชวาทเกี่ยวกับวัฒนธรรมไว้ตอนหนึ่งว่า "ชาติไทยเรานั้นมีเอกราช มีภาษา ศิลป และขนบธรรมเนียมประเพณีของตนเองมาช้านานหลายศตวรรษแล้ว ทั้งนี้เพราะบรรพบุรุษของเราได้เสียสละ อุตสาหะวิริยะ กำลึงกาย และใจสะสมสิ่งเหล่านี้ไว้ให้พวกเรา จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่เราจะต้องรักษาสิ่งเหล่านี้ไว้ให้คงทนถาวร ตกเป็นมรดกของชนรุ่นหลังต่อไป"

ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของคนไทยทุกคนที่จะช่วยรักษาวัฒนธรรมของไทยให้ดำรงตลอดไป

รายงานการวิจัยเรื่องนี้ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยชี้แนวทางเผยแพร่ส่งเสริมและหนุนบำรุงวัฒนธรรมตลอดไป อันจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาคนทั่วๆ ไป

ท้ายที่สุด ขอขอบคุณสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ที่ช่วยสนับสนุนการวิจัยในครั้งนี้มา ณ โอกาสนี้ด้วย

รองศาสตราจารย์ บำรุง สุขพรรณ
คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

หัวข้อการวิจัย : รูปแบบการบริหารงานวัฒนธรรมที่เหมาะสมต่อการเผยแพร่
วัฒนธรรมไทยต่อประชาชน

ชื่อผู้วิจัย : รองศาสตราจารย์ บำรุง สุขพรรณ์
คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ผู้สนับสนุนการวิจัย : กองวิจัยและวางแผน สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
กระทรวงศึกษาธิการ

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง "รูปแบบการบริหารงานวัฒนธรรมที่เหมาะสมต่อการเผยแพร่
วัฒนธรรมไทยต่อประชาชน" มีวัตถุประสงค์เพื่อจะศึกษาถึงวิธีการ โครงสร้าง ประสิทธิภาพ
และศักยภาพในการเผยแพร่ข่าวสารของศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม อันจะนำไปสู่
แนวทางการเผยแพร่ข่าวสารต่อไปในอนาคต

จากการศึกษาในครั้งนี้พบว่า ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรมยังประสบปัญหา
ด้านต่าง ๆ หลายประการ ข้อจำกัดในเรื่องคน เรื่องงบประมาณ เรื่องเครื่องมือ เรื่อง
วัสดุอุปกรณ์ เรื่องการจัดการการบริหาร แต่ความร่วมมือในด้านการเผยแพร่ข่าวสารด้าน
วัฒนธรรมได้รับความร่วมมือจากทุกหน่วยงานและประชาชนอย่างดียิ่ง โดยเฉพาะการสร้าง
แนวประสานระหว่างสื่อมวลชนนั้น งานส่งเสริมวัฒนธรรมจะต้องใช้สื่อมวลชนให้มากเพื่อ
การเผยแพร่

สำหรับการสร้างความร่วมมือในการเสริมสร้างงานวัฒนธรรมให้เจริญก้าวหน้า
สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ และศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม จะต้องเป็น
"แกนกลาง" ในการเผยแพร่ข่าวสาร โดยต้องประสานงานกับทุกฝ่าย สร้างแรงจูงใจ
ในการให้ความร่วมมือของทุกฝ่าย ทั้งรัฐบาล เอกชน และหน่วยงานราชการด้วยกัน ควรให้
มีการขยายงานวัฒนธรรมไปสู่ชนบทอย่างจริงจัง อันจะทำให้การส่งเสริมวัฒนธรรมสัมฤทธิ์ผล
มากขึ้นเป็นอเนกประการ

สารบัญ

หน้า

บทที่ ๑

บทนำ	๑
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๑๐
ขอบเขตของการศึกษาวิจัย	๑๐
วิธีการวิจัย	๑๑
ระยะเวลาการวิจัย	๑๑
ผลประโยชน์ที่จะได้รับ	๑๑

บทที่ ๒

การส่งเสริมวัฒนธรรมไทย	๑๓
------------------------------	----

บทที่ ๓

การเผยแพร่วัฒนธรรมไทย	๒๕
การส่งเสริมวัฒนธรรมบนพื้นฐานความต้องการของมนุษย์	๓๔

บทที่ ๔

แนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม	๕๒
การส่งเสริมและการพัฒนากิจกรรมวัฒนธรรม	๕๔
แนวทางในการรักษา ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม	๖๕
หน่วยงานที่ส่งเสริมงานวัฒนธรรม	๗๓

บทที่ ๕

รูปแบบการบริหารงานวัฒนธรรมที่เหมาะสมต่อการเผยแพร่ วัฒนธรรมไทยต่อประชาชน	๘๓
--	----

บทที่ ๖

ผลการศึกษาเพื่อส่งเสริมการบริหารงานวัฒนธรรมที่มีผลต่อ การเผยแพร่วัฒนธรรมไทยต่อประชาชน	๘๕
--	----

บทที่ ๗

ข้อเสนอแนะและบทสรุป	๑๐๔
---------------------------	-----

บทที่ ๑

บทนำ

๑. คำนำ

การที่ประเทศไทยได้พัฒนาประเทศให้เจริญพัฒนาตามมาตรฐานเท่าทุกวันนี้ เพราะประเทศไทยมีเอกลักษณ์ของตนเอง ซึ่งเรียกว่า "วัฒนธรรม" จากการให้ความหมายคำว่า "วัฒนธรรม" ของกองวิจัยและวางแผน สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ได้ให้ไว้ว่า

"วัฒนธรรมโดยทั่วไปหมายถึงสิ่งที่เป็นผลผลิตของมนุษย์ในสังคม สร้างขึ้นเพื่อความดี ความงาม ความเจริญ ความกลมเกลียว เป็นระเบียบเรียบร้อยของหมู่คณะ และแก้ปัญหา รวมทั้งพัฒนาสังคมและวิถีทางการอยู่ร่วมกันให้เกิดสันติสุข สิ่งเหล่านี้เพื่อสร้างขึ้นมาแล้วสังคมยอมรับ รักษา ส่งเสริม พัฒนา และปฏิบัติตามกันมาในสังคมใดสังคมหนึ่ง ตั้งแต่อดีตตกทอดมาถึงปัจจุบัน ดังนั้นวัฒนธรรมไทยจึงหมายถึงสิ่งที่บรรพบุรุษไทยได้สร้างขึ้นมาเพื่อความดีงาม ความเจริญ ความสามัคคี ความกลมเกลียว ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคมไทยเรา เป็นเอกลักษณ์ของชาติ โดยเป็นแนวทางแก้ปัญหาสังคมไทย เป็นแนวทางพัฒนาสังคมไทย และเป็นวิถีทางการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของคนไทยเรา ซึ่งคนไทยได้เรียนรู้ รักษา ส่งเสริมและพัฒนาสืบทอดมาจนทุกวันนี้"

ดร.บุญสอน บุญโยทยาน (๑) ได้ให้ความหมายไว้ว่า

"วัฒนธรรม : หมายถึงลักษณะที่แสดงออกถึงความเจริญงอกงาม ความกลมเกลียวก้าวหน้าของชาติและศีลธรรมอันดีของประชาชน"

ในทางสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา วัฒนธรรมมีความหมายครอบคลุมถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็นเครื่องแสดงออกถึงวิถีทางดำรงชีวิต (way of life) ของมนุษย์กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หรือสังคมใดสังคมหนึ่ง วัฒนธรรมรวมถึงสิ่งที่เป็วัตถุมองเห็นได้ (Material Aspect) เช่น เครื่องมือเครื่องใช้สิ่งประดิษฐ์ (Invention) ต่าง ๆ

(๑) บุญสอน บุญโยทยาน, มนุษย์กับสังคม (กรุงเทพฯ, โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๑๔) หน้า ๓๔ - ๓๕.

และสิ่งที่ไม่ใช่วัตถุมองเห็นไม่ได้ (Non-material aspect) เช่น ความเชื่อ ความคิด ความรู้ อุดมคติ เป็นต้น ในสังคมมนุษย์แต่ละสังคมมีวัฒนธรรมส่วนใหญ่ซึ่งเปรียบเสมือนใยแมงมุมที่ครอบคลุมไปทั่วทุกส่วนของสังคม แต่อาจจะมีวัฒนธรรมส่วนย่อย (Sub culture) ซึ่งเป็นวัฒนธรรมของชนบางกลุ่ม บางสังคม หรือบางเชื้อชาติ (social group) ลักษณะใหญ่ ๆ ของวัฒนธรรมไม่ว่าจะเป็นส่วนใหญ่หรือส่วนย่อยก็ คือ .-

- ๑) วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์ได้มาโดยการ เรียนรู้
- ๒) วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์มีอยู่ร่วมกันกับเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน
- ๓) วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์สะสมไว้
- ๔) วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์ถ่ายทอดให้คนในรุ่นต่อ ๆ ไป

วัฒนธรรมมีอิทธิพลต่อการแสดงออกทางพฤติกรรมของมนุษย์ ซึ่งพฤติกรรมที่แสดงออกมาถือว่าเป็นส่วนย่อยของวัฒนธรรม เช่น แบบอย่าง (Norms) มีลักษณะทั้งในทางให้กระทำ และห้ามกระทำ เช่น เป็นมนุษย์ต้องนุ่งห่ม (ให้กระทำ) อย่าไปเดินเปลือยกายตามถนน (ห้ามกระทำ) นอกจากนั้นแล้ว แบบอย่างบางชนิดเป็นที่ครอบคลุมสังคมใหญ่ แต่บางอย่างก็เป็นที่ยอมรับเฉพาะกลุ่มที่เรียกว่า กฎเกณฑ์ของสังคมกับกฎเกณฑ์กลุ่ม (Communal Norms and Associational Norms) (๒) ซึ่งประกอบด้วยธรรมเนียม (Folkway) คีล (Mores) กฎ (Laws) การลงโทษ (Sanctions)

วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่บ่งถึงความเจริญหรือความเสื่อมของสังคม ตั้งแต่อดีตได้เป็นอย่างดี และยังเป็นเสมือนกระจกสะท้อนบุคลิกของสังคมแต่ละสังคม เราอาจเปรียบเทียบความเหมือนหรือความแตกต่างกันของสังคมโดยใช้วัฒนธรรมเป็นมาตรวัดได้ประการหนึ่ง

(๒) ประจวบ ถิ่นอดิศ "พฤติกรรมศาสตร์" เอกสารประกอบการบรรยายโครงการสัมมนาเชิงปฏิบัติการทางสื่อสารมวลชน ของสมาคมวารสารศาสตร์ ธรรมศาสตร์ ร่วมกับคณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน ธรรมศาสตร์ ระหว่างวันที่ ๑๙ - ๒๐ มิถุนายน ๒๕๒๓ หน้า ๑๑๑.

วัฒนธรรมหลักของสังคมไทย

๑. วัฒนธรรมการเกิดการตาย ชาวไทยให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่อง การเกิด และการตายอย่างยิ่ง สำหรับการเกิดจะจัดการต้อนรับด้วยความยินดี บรรดาญาติสนิทมิตรสหายจะมาแสดงความยินดี อำนวยอวยพร และมอบของขวัญ บางครั้งอาจจัดพิธีรับขวัญ หรืองานกุศลทำบุญเลี้ยงพระ และมักมีการฉลองวันเกิดทุกรอบปี ส่วนการตายเป็นความสูญเสียและความเศร้าโศกที่ผู้เกี่ยวข้องแสดงออกแก่ผู้ล่วงลับไปแล้ว แม้ว่าบางครั้งผู้ตายประพฤติดนินทิตนไม่ดีนัก แต่ผู้คงอยู่ยังคงอภัยหรืออโหสิให้ เพราะความมีน้ำใจดี ตามความเชื่อถือว่าผู้ตายจะไปสู่สุคติภพด้วยการทำพิธีเผาศพ และพิธีส่งดวงวิญญาณไปสู่สวรรค์ นอกจากนี้เชื่อกันว่าบรรพบุรุษผู้ล่วงลับไปแล้ว เป็นพระที่ทรง เคารพนับถือด้วย ดังนั้น การจัดงานบุญกุศลมักจะมีการกรวดน้ำอุทิศผลบุญ ให้แก่วิญญาณบรรพบุรุษและมีตรสหายที่ล่วงลับไปแล้วด้วยเสมอ

๒. วัฒนธรรมการกินอยู่ คนไทยทั่วไปไม่มีความเป็นอยู่เรียบง่าย "ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว" เป็นคำขวัญที่แสดงถึงความเป็นอยู่ที่อุดมสมบูรณ์ คนไทยไม่เคยอดตายเพราะกลัวมีทรัพยากรธรรมชาติของอาหาร เกษตรที่เกือบล้มจากคนไทยเฉื่อยชา จากความกระสือกระอั้น ความผูกพันอยู่กับแผ่นดินและพื้นน้ำ ทำให้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยค่อนข้างสงบและร่มเย็น คำที่ติดปากเมื่อแขกมาเยือนมักถามว่า "กินข้าวกินปลาหรือยัง" แสดงถึงลักษณะอาหารการกินของคนไทย เมืองไทยเป็นเมืองร้อน อาหารที่มีวิไลจึงมักเป็นอาหารที่มีรสเข้มข้น โดยเฉพาะรสเผ็ดร้อนเป็นลักษณะอาหารโดยทั่วไปของชาวตะวันออก การจัดเตรียมอาหารกระทำอย่างมีศิลปะนับตั้งแต่การปรุง จนกระทั่งถึงการตกแต่งสำหรับอาหาร นับเป็นกิจกรรมที่เรื่อชูเกียรติยศและความสามารถของหญิงไทย และเป็นหน้าที่สำคัญประการหนึ่งของแม่บ้านไทย มีทานไทยและบรรดาศักดิ์ไทยในอดีตได้บรรยายคุณสมบัติของสตรีไทยกันว่าแม่บ้านไทยรุ่นเก่ามักใช้เวลาส่วนใหญ่ของแต่ละวันสำหรับการ จัดเตรียมอาหาร เป็นสำคัญด้วย

สังคมไทยให้ความสำคัญแก่บุรุษมากกว่าสตรีโดยมอบอำนาจสำคัญและความ เป็นผู้นำให้ ในครอบครัวสามีเป็นเสมือนช่างเท้าหน้า การไร้ชื่อสกุลตามสามี บ่อน้ำมีหน้าที่เลี้ยงดูพิทักษ์คุ้มครองสตรี ผู้อาวุโส และผู้เยาว์ในครอบครัว ผู้อาวุโสในบ้านจะได้รับการ เคารพนับถือยกย่อง และมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจปัญหา

๓. วัฒนธรรมการติดตอสมาคม คนไทยมีนิสัยรื่นเริงสนุกสนานใจที่ยิ้มง่าย แสดงถึงอหิยาศัยก่อนรับแขก ติดคำว่า "ไม่เป็นไร" อันแสดงถึงความเป็นกันเองและการให้อภัย นอกจากนี้ยังชอบงานค่านันทนาการมาก นิยมจัดงานพิธีและงานประเพณีที่ประกอบด้วยความสนุกสนานรื่นเริง ซึ่งสังเกตได้แม้กระทั่งงานศพก็ยังมีการเล่นฉลองด้วย สมชานามที่ชาวต่างชาติเคยเรียกเมืองไทยคือ "ปิ่นสยาม" อุปนิสัยดังกล่าวเหล่านี้มีประโยชน์ต่อการสมาคมและมีส่วนสนับสนุนให้ประเทศไทยต้อนรับวัฒนธรรมต่างชาติได้ง่ายขึ้น

๔. วัฒนธรรมทางการเมืองและการปกครอง ตามประวัติศาสตร์ชาติไทย การปกครองบ้านเมืองถูกมอบให้เป็นหน้าที่ของประมุขหรือผู้นำ และข้าราชการที่ได้รับแต่งตั้ง ดังนั้นการมีส่วนร่วมทางการเมืองและการปกครองของประชาชนชาวไทยจึงนับว่าน้อยมากในอดีต รวมทั้งทำให้ระบบราชการไทยกลายเป็นระบบนายของประชาชนมากกว่าผู้บริการประชาชน ความนิยมผู้นำ "เพศชาย" มาจากการปกครองระบบศักดินาที่ยังคงดำรงรักษาไว้จนถึงปัจจุบันนี้ ดังนั้นผู้นำประเทศ นักบริหาร นักการเมือง จึงมักเป็นชายมากกว่าหญิง และกฎหมายไทยบางฉบับจึงได้สิทธิพิเศษบางประการแก่ชายเหนือหญิงด้วย

สาเหตุการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมไทย

๑. สิ่งแวดล้อมของมนุษย์ไม่เหมือนปกติ (unusual serrounding) โดยเฉพาะสิ่งแวดล้อมทางวัตถุ ใกล้เคียง

๑.๑ ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพดินฟ้าอากาศเปลี่ยนแปลงไปในทางเลวลง จึงต้องมีการอพยพย้ายถิ่นหรือเปลี่ยนอาชีพ ดังตัวอย่างชาวอีสานอพยพสู่ภาคกลางเพื่อหางานเป็นกรบกรโรงงาน เพราะดินฟ้าอากาศแห้งแล้ง ทั่วภูมิภาคไม่ไคผลดีมีโรคระบาด และการบริการทางสาธารณสุขไม่เพียงพอ

๑.๒ สถานการณ์ทางสังคมไม่ปลอดภัย การที่โจรผู้ร้ายชุกชุม การคุกคามของผู้ออกการร้าย การกดขี่ของเจ้านักงาน เป็นแรงผลักดันให้ชาวชนบทหรือผู้อยู่ในท้องถิ่นเกิดการอพยพเข้ามาอยู่ใกล้เมืองมากขึ้น หรือรัฐบาลต้องยื่นมือเข้าเกี่ยวของนำวิทยาการและกรรมวิธีใหม่เข้าไปใช้แก้ไขระบบเดิม ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงแบบของชีวิตใหม่จึงเกิดขึ้น

๑.๓ สภาพทางประชากร ประชากร เพิ่มขึ้นจนเกิดความอึดอัดขาดแคลนในการครองชีพ ประชาชนหันมานิยมการวางแผนครอบครัว

๑.๔ การเปลี่ยนแปลงการปกครองและการปฏิวัติทางการเมือง นำแนวความคิด และแบบแผนทางการเมืองการปกครองใหม่มาสู่ชาวไทยหลายประการ ความเลื่อมของระบอบศักดินา ความคิดแนวประชาธิปไตย การยอมรับความสามารถและความคิดของคนรุ่นใหม่ ฯลฯ

๒. การติดต่อสัมพันธ์และการประสานทางวัฒนธรรม การติดต่อสัมพันธ์อาจจะเป็นโดยสมัครใจหรือโดยการชักชวนหรือการข่มขู่ก็ได้ เนื่องจากระบบการคมนาคมขนส่งมีประสิทธิภาพมากขึ้น สามารถย่นระยะทางจากไกลให้ใกล้ลงอย่างอัศจรรย์ ทำให้การติดต่อสัมพันธ์และการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมรวดเร็วขึ้นมาก ดังนี้

๒.๑ การเดินทางไปมาทำให้เกิดการไหลของวัฒนธรรม วัฒนธรรมของผู้เดินทางย่อมสัมผัสกับวัฒนธรรมของดินแดนที่ไปสู่อีก การไปศึกษาต่างประเทศทำให้คนไทยรับวัฒนธรรมทางความคิดและปัญญาจากต่างประเทศมา โดยเฉพาะวิทยาการทางตะวันตก เช่น เกี่ยวกับการท่องเที่ยวต่างแดน

๒.๒ การเผยแพร่ศาสนาคริสต์ นิกายโรมันคาทอลิกหรือพระพุทธ จะเป็นการเผยแพร่วัฒนธรรมได้อย่างดีเยี่ยม ตัวอย่างเช่น การเดินทางของมิชชันนารีจากยุโรปมาสู่ประเทศไทยตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาและต่อเนื่องอย่างยิ่งสมัยกรุงรัตนโกสินทร์

๒.๓ การติดต่อทางการทูต การค้า การสร้างถนนหนทางเพื่อประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจและการทูต ช่วยให้วัฒนธรรมของเมืองใหญ่ไหลสู่เมืองเล็กและชนบทได้รวดเร็วขึ้น

๒.๔ การไม่เอาพระศาสนสัมพันธ์ของรัฐบาล และการสื่อสารมวลชน แม้กระทั่งการโฆษณาสินค้าชักชวนให้รับสิ่งใหม่ ๆ แทนการไว้ร่องเก็บ เท่ากับเป็นการให้ยอมรับวัฒนธรรมใหม่

๓. โครงสร้างของสังคมและลักษณะบางประการของวัฒนธรรมไทย ได้แก่

๓.๑ การเน้นปัจเจกบุคคลมาก การเคารพนับถือและปฏิบัติตามผู้อาวุโส อาจทำให้ยอมรับการเปลี่ยนแปลงได้ง่ายมาก เมื่อบุคคลนั้นหรือผู้อาวุโสนั้นยอมรับการเปลี่ยนแปลง

๓.๒ หักศนคติและค่านิยมบางประการ เช่น ความสะอึกสะอายน การเห่อฝรั่ง ความรักสันติ ฯลฯ อันก่อให้เกิดการเล็งเห็นความจำเป็นต้องรับวัฒนธรรมต่างชาติ โดยเฉพาะวัฒนธรรมทางวัตถุของชาติตะวันตก

๓.๓ ความสำคัญของสถาบันเศรษฐกิจต่อการดำรงชีวิตและความอยู่รอด ในปัจจุบัน จึงเลียนแบบระบบเศรษฐกิจเชิงอุตสาหกรรมและการค้า

๔. แรงขับเคลื่อนจากฝ่ายบริหารประเทศ นโยบายของรัฐบาลสนับสนุนให้รับรองวัฒนธรรมตะวันตกและวัฒนธรรมอื่น ในรอบ ๑๐๐ ปีที่ผ่านมา รัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมความสัมพันธ์กับต่างประเทศหลายชาติและหลายกาน อาทิ ด้านการทูตและวัฒนธรรม การค้า การทหาร ฯลฯ และส่งเสริมการเผยแพร่วัฒนธรรมใหม่ไปสู่ทุกภูมิภาคของประเทศด้วย เหตุผลเพื่อความเจริญก้าวหน้าของบ้านเมืองอย่างทั่วถึง

การเผยแพร่วัฒนธรรมไปสู่ประชาชน

วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ตั้งงามที่ประชาชนจะคงสนใจและเอาใจใส่ และยอมรับปฏิบัติตามเพื่อเสริมสร้างเอกลักษณ์ในสิ่งที่ตั้งงาม บางครั้งประชาชนไม่ยอมรับทั้งนี้อาจจะไม่ถูกกับลักษณะและนิสัย หรืออาจจะมีการต่อต้านในการยอมรับได้ การเผยแพร่วัฒนธรรมไปสู่ประชาชน ถ้ามองในแง่เผยแพร่ข่าวสารวัฒนธรรมอาจจะเป็น "สิ่งใหม่" หรือ "นวัตกรรม" ประชาชนอาจจะไม่ยอมรับได้ ดังนั้นการแพร่กระจายประดิษฐกรรมใหม่หรือนวัตกรรม^(๑) (Diffusions of innovations) ไปสู่ประชาชนเป็นส่วนสำคัญ

(๑) แผนกอิสระวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
 ศึกษานุกรมสื่อสารมวลชน ฉบับนิสิตนักศึกษาระดับ ๑ โรงเรียนพัฒนมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ๒๕๒๐
 หน้า ๒๖ (ปัจจุบันแผนกอิสระวารสารศาสตร์ฯ ยกฐานะเป็นคณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์)

ต่อการดำเนินงานพัฒนาประเทศอย่างยิ่ง ทั้งนี้เพราะการรับข่าวสารของประชาชนและความรู้ใหม่ ๆ จะต้องมีขั้นตอน เป็นนักวิชาการให้คำนิยาม Diffusion of innovations ไว้มากมาย นิยามที่ Katz และ Everett. M. Rogers นักสังคมวิทยาเกิดขึ้นได้รับการยอมรับแพร่หลาย มีองค์ประกอบต่าง ๆ ดังนี้

- (๑) การยอมรับ (The acceptance)
- (๒) ประดิษฐกรรมใหม่ (The innovation)
- (๓) ingsงผ่านสื่อ (which is Communicated through certain channels)
- (๔) ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง (Over time)
- (๕) รายการเฉพาะบางอย่างอาจเป็นความคิดหรือการปฏิบัติ (Of some specific item-idea or practice)
- (๖) ไปยังสมาชิกของระบบสังคม (Among the members of a social system)
- (๗) โครงสร้างของสังคม (To a social structure)
- (๘) ระบบวัฒนธรรม (To a give system of Values of Culture)

การยอมรับองค์ประกอบสำคัญจะขึ้นอยู่กับเวลา (Time) การแผ่กระจาย (Diffusion) ต้องอาศัยเวลาอย่างมาก ซึ่งสามารถจะขึ้นอยู่กับ

- (๑) กรรมวิธีของการตัดสินใจ หรือที่นิยมเรียกว่าการรับ (the innovation-decision process of the adoption process)
- (๒) การรับแนวความคิดใหม่เร็วหรือช้า (Innovativeness) และ
- (๓) อัตราการรับ (Rate of adoption)

ผลของการรับข่าวสารจากการสื่อสารควรจะได้น่าจนถึงปัจจัยด้วยเวลา (Time) ด้วย โดยเฉพาะแยกเป็น "ผลระยะสั้น" (short-term effect) และ "ผลระยะยาว" (Longterm effect) การวิจัยที่ผ่านมาส่วนมากเน้นเฉพาะผลของการสื่อสารระยะสั้น เช่น การเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อการจัดจูงให้ยอมรับความคิด การ

ปฏิบัติหรือกระทำทุกสิ่งของต่าง ๆ และการปลูกฝังความเชื่อเป็นต้น ส่วนผลระยะยาวนั้น ถูกละเอียดมานานแล้ว และขาดการค้นคว้าที่เป็นระเบียบอย่างจริงจัง และยังไม่แพร่หลายมากนัก

การกระทำที่จะก่อให้เกิดการยอมรับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคน คาลเซลและเฮียร์ (Kelsey and Hearne) ชี้ให้เห็นว่ามีวิธีการหลายวิธีที่ประชาชน จะยอมรับในเรื่องที่ต้องการส่งเสริม เช่น การประชุมนิทรรศการ สิ่งพิมพ์ ข่าวสาร พุค ชาติ การพบปะรายบุคคลและการสอนอื่น ๆ เป็นต้น และวิธีการที่สำคัญที่ใช้ในการส่งเสริม การศึกษาเพื่อให้ประชาชนยอมรับแนวคิดใหม่ ๆ ก็คือการพบปะเป็นรายบุคคล การอภิปราย กลุ่มและการสาธิตที่มีความใกล้ชิดกับประชาชน (๔)

การที่จะเผยแพร่ข่าวสารและส่งเสริมเผยแพร่ความรู้แก่ประชาชนนั้น มี ๕ ขั้นตอนดังจะกล่าวต่อไป

กระบวนการยอมรับความคิดและความรู้ใหม่ไปใช้ปฏิบัติ (Adoption of new idea and practice)

การที่มนุษย์ยอมรับความรู้ใหม่ ๆ หรือสิ่งใหม่จากผู้อื่นมาใช้ปฏิบัตินั้นเป็น กระบวนการทางสมอง (Mental Process) มีขั้นตอนและต่อเนื่องเป็นระยะ ๆ และแบ่งออกได้เป็น ๕ ระยะ (๕) ดังต่อไปนี้

(๔) กองวิจัยและประเมินผล กรมการพัฒนารัฐมชน, รายงานการวิจัย โครงการสารคดี ตำบลวังม่วง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่, โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น ๒๕๑๘ หน้า ๕๓

(๕) คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, "บทบาทของ นักสังคมสงเคราะห์อาสาสมัครในการให้บริการวางแผนครอบครัวและการประชากร" สรุป รายงานการสัมมนา จัดโดยแผนกวิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, ระหว่างวันที่ ๔-๑๑ เมษายน ๒๕๑๓, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๑๓), หน้า ๔๐.

ระยะที่ ๑ ระยะตื่นตัว (Awareness Stage)

เป็นระยะเริ่มแรกของกระบวนการทางสมองที่เมื่อบุคคลได้รับข่าว ใ้ฟังได้เห็น และไ้จับต้องด้วยประสาททั้ง ๕ ทำให้เกิดการตื่นตัว ข่าว ข้อความอาจจะไ้จากการโฆษณาจากคำบอกเล่าของญาติ เพื่อนพี่น้อง เพื่อนร่วมงาน จากเอกสารเหล่านี้เมื่อบุคคลได้รับข่าวแล้วจะมีการตื่นตัวขึ้น และจะเกิดความรู้ในเรื่อง ๆ นั้นขึ้น

ระยะที่ ๒ ระยะสนใจ (Interest Stage)

ระยะนี้เป็นระยะที่เมื่อคนตื่นตัวแล้ว ต้องการสนองความต้องการของตัวต่อไป โดยหารายละเอียดเพิ่มขึ้นให้สนใจ โดยการอ่าน การฟัง การรักษาม และมีการกรองข่าวสารให้เหมาะสมกับภาพเหตุการณ์ของตน ซึ่งทำให้เกิดความเชื่อ เมื่อมีความเชื่อมากขึ้นจนเป็นที่พอใจแล้ว บุคคลนั้นจะเกิดความพร้อม (Psychological readiness) ึ่งเป็นภาวะหนึ่งจริงจิตใจ

ระยะที่ ๓ ระยะใคร่ครวญทางไ้ทางเสีย (Evaluation Stage)

เป็นระยะที่เ้เกิดภายหลังที่ภาวะทางจิตพร้อมแล้ว บุคคลนั้นจะหาทางปฏิบัติตามวิธีต่าง ๆ เช่น ถามตัวเองว่าทำไ้หรือไม่ ทำไ้แล้วจะดีหรือไม่ดี จะต้องเสียเงินเท่าใด เสียเวลาเท่าใด ใครจะช่วย ถ้าเกิดปัญหาใครจะช่วยเหลือไ้ คนอื่นเขาเป็นอย่างไรกันบ้าง มีใครทำมาบ้างแล้ว ผลเป็นอย่างไร ในขั้นตอนนี้จะไปสู่การที่เ้ตัดสินใจโดยเ้กษาค

ระยะที่ ๔ ระยะทดลอง (Trial Stage)

ระยะนี้จะเ้เกิดขึ้นเมื่อภายหลังที่ไ้รับข่าวใหม่ แนวความคิดใหม่ ใคร่ครวญแล้วคิดหาทางแก้ปัญหาที่เ้เกิดขึ้น และพร้อมเริ่มทดลองทำไ้ ซึ่งในระยะนี้อาจจะไ้เวลานานกว่าปกติ บางคนทดลองทำไ้ไม่ชอบใจ หรือไ้ยินข่าวลือก็เลิกไ้ไป แล้วอาจจะหันกลับมาทดลองใหม่กลับไปกลับมา สาเหตุก็เ้หลายประการ เช่น วิธีใหม่ั้นไม่ไ้พอเท่าที่ควร หรือสิ้นเปลือง การอยู่ในระยะทดลองทำไ้จะเห็นไ้ชัดในเ้ถึงการส่งเสริมอาชีพและการฝึกฝน ึ่งจะมีการทดลองทำไ้หลายวิธีจนกว่าจะพอใจที่ต้องการ

ระยะที่ ๕ ระยะที่ยอมรับเอามาปฏิบัติจนเป็นนิสัย (Adoption Stage)

เป็นระยะสุดท้ายของกระบวนการทางสมองเมื่อทดลองปฏิบัติได้ผลดี ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย หรือเกิดความเชื่อแนและสามารถแก้ปัญหา หรือสนองความต้องการของตนได้ก็รับเข้ามาปฏิบัติจนเป็นนิสัย การยอมรับระยะนี้มีผลในทางปฏิบัติมากเพราะเมื่อบุคคลใดเกิดการยอมรับแล้วจะเป็น "สื่อบุคคล" ที่ช่วยเผยแพร่บอกกล่าวกับคนอื่นไปอีกด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

- ๑) เพื่อศึกษารูปแบบการบริหารงานของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ และศูนย์ส่งเสริมวัฒนธรรมแห่งชาติ
- ๒) เพื่อศึกษาโครงสร้างและลักษณะการเผยแพร่งานวัฒนธรรม (Use Patterns) และการเผยแพร่วัฒนธรรมต่อประชาชน (Diffusion of Information) แก่ประชาชน
 - ๑) ศึกษาถึงประสิทธิผล (Effect) ของการศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม
 - ๒) ศึกษาถึงศักยภาพ (potential) ของศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรมที่มีต่อการพัฒนาระบบความคิด ทักษะ ทักษะ ค่านิยม และพฤติกรรมของคนไทยในเขตในเมืองและชนบท โดยเน้นหน้าที่และประสิทธิผลการเผยแพร่ฟื้นฟูและส่งเสริม (information function)
- ๓) รวบรวมและแสวงหาทัศนวิสัยแนวความคิดรวบยอด (concept) และแนวทางเกี่ยวกับการเผยแพร่ ส่งเสริมและฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่นของประชาชนเพื่อพัฒนาบุคคลิกภาพของบุคคล และวัฒนธรรมไทยของสังคมไทย เพื่อใช้ประกอบการกำหนดนโยบาย แผนงานและยุทธวิธีในการเผยแพร่วัฒนธรรมไทย ---

ขอบเขตของการศึกษาวิจัย

ขอบเขตของการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ได้กำหนดไว้ ๓ ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม ทั้งที่อยู่ในวงกลางและส่วนภูมิภาค เพื่อหารูปแบบการบริหารงาน และรูปแบบการเผยแพร่งานวัฒนธรรม

คณาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏ
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์

วิธีการวิจัย (Research Method)

๑) วิธีเก็บข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการสุ่มตัวอย่าง (Sample Survey) สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ และศูนย์ส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นในระดับท้องถิ่น (Local Level) จากศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาศูนย์วัฒนธรรม โดยจะเก็บข้อมูลจากศูนย์ทั้ง ๕๑ ศูนย์ตามจังหวัดต่าง ๆ จะใช้วิธีการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ นิสิต นักศึกษา และผู้ปฏิบัติงานอยู่ในศูนย์ ซึ่งจะสัมภาษณ์ตามลำดับจาก ก-ค ดังนี้

- ก. ผู้อำนวยการศูนย์ หรือผู้รับผิดชอบ
- ข. รองผู้อำนวยการศูนย์ หรือเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ
- ค. อาจารย์หรือผู้ควบคุม กิจกรรมของศูนย์

๒) ประชากรที่ศึกษา

ผู้ปฏิบัติงานหรืออาจารย์ผู้ควบคุมกิจกรรมของศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาศูนย์วัฒนธรรมแบ่งออกเป็น ๓ ระดับ ก-ค ดังกล่าวข้างต้น ซึ่งจะเลือกตามความสำคัญจาก

ก. ลงมา

๓) การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้วิธีวิเคราะห์

ระยะเวลาที่ทำการวิจัย

การวิจัยตามโครงการใช้ระยะเวลา ๑๒ เดือน เริ่ม ๑ มกราคม ๒๕๒๗ - ๓๐ ธันวาคม ๒๕๒๗ (มีการเปลี่ยนแปลงระยะเวลาจากกำหนดไว้เดิม เพราะมีอุปสรรคในการรวบรวมข้อมูลการวิจัย)

ผลประโยชน์ของการศึกษาค้นคว้าวิจัยคาดว่าจะได้รับ

๑. จะทำให้ทราบว่ารูปแบบและวิธีการเผยแพร่ผลงานวัฒนธรรมต่อประชาชนของศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาศูนย์วัฒนธรรมปฏิบัติงานเผยแพร่และฟื้นฟูพัฒนาศูนย์วัฒนธรรมท้องถิ่นมากน้อยเพียงใด และปีผลกระทบ (Effect) ที่มีต่อระบบความเชื่อ ทัศนคติ ค่านิยม ทั้งในสถานการศึกษา เศรษฐกิจ สังคมการเมือง วัฒนธรรม ฯลฯ

กจทญ. จฉวิ
๓๐๓.๕๓
๒๕๓๕

๒. จะทำให้ทราบผลของการร่วมมือของประชาชนที่ช่วยดูแลรักษา และส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นอันดีงามของประชาชน ได้ผลมากขึ้นเพียงใด ซึ่งจะทำให้การปฏิบัติงานของศูนย์มีประสิทธิภาพ

๓. ในแง่ปฏิบัติ จะช่วยในการกำหนดนโยบาย และวางแผนในการเผยแพร่วัฒนธรรม ตลอดจนการใช้สื่อ เครื่องมือเพื่อการพัฒนาบุคลิกภาพ (Personality Development) ของประชาชน ตลอดจนการพัฒนาท้องถิ่นและวัฒนธรรมของตนเอง

๔. เพื่อศึกษานิสัยปฏิบัติในการเผยแพร่จริงใจ และส่งเสริมความรู้ด้านวัฒนธรรมแก่ประชาชน

๕. นอกจากนี้ผลการวิจัยในครั้งนี้เพื่อประโยชน์

๕.๑ พิจารณาการวิจัยให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

๕.๒ เพื่อผลการวิจัยทางวัฒนธรรม

๕.๓ เพื่อส่งเสริมการผลิตความรู้วิชาการด้านวัฒนธรรม

๕.๔ เพื่อนำวิธีการนำความรู้ทางวัฒนธรรมไปใช้ในการพัฒนาสังคม
ประเทศไทย

การส่งเสริมวัฒนธรรมไทย

วัฒนธรรมไทยเป็นเอกลักษณ์ของความเป็นชาติไทย เป็นรากฐานของการสร้างสรรค์ความสามัคคีและความมั่นคงของชาติ เป็นสิ่งที่แสดงถึงศักดิ์ศรี เกียรติภูมิและความภาคภูมิใจร่วมกันของคนไทย เป็นปัจจัยให้คนไทยในชาติได้ประพฤติปฏิบัติในทางที่ดีย่อมมีคุณธรรมเพื่อพัฒนาตนเอง พัฒนาสังคมและประเทศชาติ สมควรต้องรักษาและส่งเสริมวัฒนธรรมไทยอย่างจริงจังและกว้างขวางเป็นพิเศษ ตามนัยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ที่ระบุไว้ว่า "รัฐส่งเสริมและรักษาไว้ยิ่งวัฒนธรรมของชาติ" (๒)

๑. ความเป็นมาของงานส่งเสริมวัฒนธรรมไทยโดยสังเขป (๓)

ประเทศไทยเป็นประเทศที่เจริญรุ่งเรือง และมีวัฒนธรรมเป็นของตนเองมาแล้วในอดีตกาล ไม่น้อยหน้าชาติใดในสมัยเดียวกัน นักปราชญ์ชาวตะวันตกหลายคนเขียนเรื่องราวของชาติไทยต่างก็ยอมรับในเรื่องนี้ นอกจากศึกษาประวัติศาสตร์ในสมัยสุโขทัยทำให้เราทราบว่าวัฒนธรรมในสมัยนั้นมีรากฐานอันมั่นคง และมีระดับสูงกว่าในสมัยใดทั้งสิ้น แม้ภายหลังกบฏพระเจ้ากรุงสุโขทัยจะเสื่อมอำนาจไปด้วยกำลังของกรุงศรีอยุธยา ก็ตาม แต่ก็ปรากฏว่ากรุงศรีอยุธยาได้รับเอาวัฒนธรรมของอาณาจักรสุโขทัยหลายประการเข้าไปเป็นสมบัติของตน แสดงให้เห็นว่ากระแสแห่งวัฒนธรรมในสมัยสุโขทัยยังคงยั่งยืนสืบต่อมา ไม่ต้องผู้อื่นไกล แม้ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น เอกลักษณ์ในทางศิลปกรรมหลายอย่างก็ได้สืบทอดมาจากสมัยกรุงศรีอยุธยา ยิ่งในรัชสมัยดังกล่าวได้เกิดมีนักปราชญ์ราชบัณฑิตมากมาย การสืบทอดมรดกของสังคมก็ดำเนินแล้วแต่มองเห็นได้อย่างเด่นชัด เช่น

(๒) สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี เรื่อง นโยบายวัฒนธรรมแห่งชาติ หนังสือที่ สร.๐๓๐๓/ว.๒๕๖ ลงวันที่ ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๒๔ และประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง นโยบายวัฒนธรรมแห่งชาติ ประกาศลงวันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๒๔

(๓) สำนักงานคณะกรรมการแห่งชาติ, ความเป็นมาของงานส่งเสริมวัฒนธรรมไทยโดยสังเขป, วารสารวัฒนธรรมไทย ฉบับพิเศษ (กรุงเทพฯ, โรงพิมพ์การศาสนา) หน้า ๑-๘.

ตอนที่สมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกโปรดให้คณะข้าราชการผู้แบบแผนราชประเพณีมาแต่
ครั้งกรุงศรีอยุธยา ซึ่งปีพระยาเพชรพิชัยเป็นประธาน พิจารณาวางระเบียบพระราชพิธี
ราชาภิเษกขึ้นถวาย เป็นต้น

นอกจากนี้ในระยะต้นรัตนโกสินทร์แม้ฐานะทางเศรษฐกิจของประเทศจะมั่นคง
ก็ตาม แต่ปัญหาทางด้านความสัมพันธ์กับต่างประเทศก็ติดตามมาพร้อมกับมรสุมทางการเมือง
จากภัยพิบัติอาณานิคม ในระยะนี้เอง สภาพทางการเมืองและทางวัฒนธรรมได้เปลี่ยนแปลง
แปลงไป อิทธิพลตะวันตกได้แทรกซึมเข้าไปจนเกือบจะทุกวงการ แต่ประเทศไทยในระยะนั้น
ก็เห็นเป็นการจำเป็นที่จะต้องมีการเปลี่ยนแปลง ปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพบ้านเมือง
หาไม่แล้วจะต้องสูญเสียเอกราช เช่นเดียวกับประเทศเพื่อนบ้านเป็นแน่นอน แม้กระนั้นความ
หวังโยในความเป็นเอกสิทธิ์ของชาติก็ยังคงมีอยู่ ดังจะเห็นได้จากการที่สมเด็จพระนั่งเกล้า
เจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๓ ได้ตรัสกับสมเด็จพระยามบรมมหาราชวังสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค)
ความตอนหนึ่งว่า "กาลต่อไปข้างหน้า เห็นแก่สิ่งที่รับราชการ เป็นอธิบดีผู้ใหญ่ ต่อไป
สักข้างยวนข้างพม่าเห็นจะไม่ปีแล้ว จะปีอยู่ที่แต่ข้างฝรั่งให้ระวังให้คืออย่าให้เสียที่แก่เขาได้
การงานสิ่งใดของเราที่คิดจะว่าเรียนเอาไว้ก็ให้เอาอย่างเขา แต่อย่าให้มันถือเลื่อมใส
ไปเสียที่เสีย" ต่อมาในรัชกาลที่ ๔ ได้โปรดให้ข้าราชการสวมเสื้อในเวลาเข้าเฝ้า
ในรัชกาลที่ ๕ ได้โปรดให้ยกเลิกประเพณีหมอบเฝ้า ยกเลิกประเพณีไว้ผมทรงมหาดไทย
เป็นแบบรองทรง ส่วนการเปลี่ยนแปลงราชการแผ่นดินอย่างอื่นก็ทรงดำริอยู่เสมอมาเพื่อให้
เหมาะสมกับกาลสมัยภายหลังที่ได้เสด็จประพาสต่างประเทศมาแล้ว ในรัชกาลนี้พระราชกรณีย
กิจที่นับว่าสำคัญและแสดงออกถึงความเป็น "ลัทธิไลโอ" ของประเทศไทยแก่ การเลิกทาสเพราะ
ถือได้ว่าพระองค์ทรงเป็น "ผู้นำ" ที่สำคัญในการเปลี่ยนแปลงครั้งนี้ หาไม่แล้วการเลิกทาส
จะเกิดขึ้นไม่ได้เลย สรุปความแล้ว การเปลี่ยนแปลงในสมัยนั้นเป็นไปเพื่อการปรับตัวเพื่อ
ความอยู่รอดของชาติทั้งสิ้น รวมทั้งการยอมเสียอธิปไตยบางส่วนด้วย ทั้งนี้เพื่อแสดงให้เห็น
ว่า ไทยเรามีความเจริญทัดเทียมอารยประเทศแล้วนั่นเอง ในรัชกาลที่ ๖ ได้เริ่มตระหนัก
ถึงภัยแห่งการถูกกีดกันทางวัฒนธรรม ได้ทรงมีพระราชดำริว่าอิทธิพลวัฒนธรรมต่างชาติ
กำลังรุกคืบเข้ามามากอย่างรวดเร็ว จึงทรงปรับปรุงส่งเสริมและปลูกฝังวัฒนธรรมไทย
ด้วยการปลุกใจคนไทยให้รักชาติ ให้รู้จักปรับปรุงวัฒนธรรมต่างประเทศให้สอดคล้องกับ
วัฒนธรรมไทย มีความสำคัญในความรับผิดชอบต่อชาติและนิยมไทยมากขึ้น

ในปี พ.ศ. ๒๔๘๐ หลวงวิจิตรวาทการได้ปรากฏอยู่ในหัวข้อเรื่อง "วัฒนธรรมสุโขทัย" ๓ กรมโฆษณาการ ความตอนหนึ่งว่า "ภายหลังที่ได้เปลี่ยนแปลงการปกครองเข้าสู่ระบอบรัฐธรรมนูญแล้ว รัฐบาลได้เร่งรัดถึงความวัฒนาให้ก้าวหน้าไปพร้อมกับความถาวรของประเทศ จึงทำให้เกิดมีการฟื้นฟูสนใจวัฒนธรรมของชาติกันอย่างใหญ่หลวง"

กล่าวได้ว่า ในสมัยประชาธิปไตยรัฐบาลในระยะนั้นได้ให้ความสนใจต่อวัฒนธรรมเป็นอย่างมาก และตระหนักดีว่าไม่มีชาติใดจะสามารถปลุกตัวอยู่โดยเดี่ยวโดยไม่เกี่ยวข้องกับชาติอื่น ๆ ึ่งเป็นเพื่อนร่วมโลก เราจำเป็นต้องมีการติดต่อทางคมนาคมและสังคม ในการติดต่อกับชาติทั้งหลายนั้นเราจำเป็นต้องมีวัฒนธรรมให้เสมอกับชาติอื่น ๆ มิฉะนั้นก็ไม่มีใครอยากมาติดต่อกับเรา หรือถ้ามาติดต่อกับเราก็ในฐานะที่เป็นผู้มีความเจริญมากกว่าเรา กระทำให้เราเป็นชาติที่ปราศจากเกียรติยศ อยู่ในฐานะที่ต่ำต้อยและในที่สุดก็ถูกบังคับให้อยู่ใต้อำนาจ แต่ถ้าวัฒนธรรมดีเท่ากันเราก็สามารถจะรักษาเกียรติศักดิ์ความเป็นเอกราชของชาติไว้ได้ ดังเช่นในตอนต้นระยะสงครามโลกครั้งที่สอง ญี่ปุ่นได้พยายามแผ่อิทธิพลทางวัฒนธรรมของตนเข้าสู่ประเทศไทย รัฐบาลไทยจึงพยายามต่อต้านโดยปรับปรุงฟื้นฟูส่งเสริมวัฒนธรรมไทยขึ้น รัฐบาลได้ตราพระราชบัญญัติว่าด้วยวัฒนธรรมแห่งชาติฉบับแรกไว้บังคับเป็นกฎหมาย เมื่อพุทธศักราช ๒๔๘๓ ฉบับที่ ๒ เมื่อพุทธศักราช ๒๔๘๕ และเพื่อความเหมาะสมยิ่งขึ้น จึงได้ตราพระราชบัญญัติว่าด้วยวัฒนธรรมแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๔๘๕ ขึ้นใหม่ ึ่งนอกจากจะได้ยกเลิกใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยวัฒนธรรมแห่งชาติทั้งสองฉบับนั้นแล้ว ยังมีบทบัญญัติเรื่องวัฒนธรรมขึ้นไว้ให้เหมาะสมกับกาลสมัย ต่อมาได้ตราพระราชบัญญัติว่าด้วยวัฒนธรรมแห่งชาติฉบับที่ ๒ เมื่อพุทธศักราช ๒๔๘๖ และได้มีบทบัญญัติอื่นเช่น พระราชกฤษฎีกา กฎสำนักนายกรัฐมนตรี ประกาศสภาวัฒนธรรมแห่งชาติ กำหนดให้ประชาชนชาวไทยมีหน้าที่ปฏิบัติตามวัฒนธรรมแห่งชาติ โดยรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมประเทศไทยที่ดี พร้อมกับนั้นได้สถาปนาสภาวัฒนธรรมแห่งชาติขึ้นเมื่อวันที่ ๒๕ กันยายน พ.ศ. ๒๔๘๕ โดยความมุ่งหมายจะให้ประชาชนปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ดังกล่าว

สภาวัฒนธรรมแห่งชาติได้ดำเนินงานก้าวหน้ามาด้วยดีในระยะหนึ่ง ต่อมาระหว่างสงครามมหาเอเชียบูรพา ประเทศไทยต้องถูกกระทบกระเทือนในเหตุการณ์ของสงครามดังกล่าว ทำให้งานด้านปรับปรุงส่งเสริมวัฒนธรรมต้องชะงักลง กล่าวได้ว่า

สงครามโลกครั้งที่สองนั้น จิตใจของประชาชนได้เลื้อยจากศีลธรรมและวัฒนธรรมลงอย่างมาก แม้สงครามจะสิ้นสุดลงแล้ว ผลแห่งสงครามยังก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมในศีลธรรมและวัฒนธรรมแก่หมู่ประชากรทั่วโลก และต่างก็เชื่อกันว่าภัยสงครามที่เกิดขึ้นจริงอยู่ แม้ในระยะนั้นสงครามทางอาวุธหรือสงครามยิงจะสิ้นสุดลงแล้ว แต่ก็เกิดสงครามในรูปแบบขึ้นมาทันที นั่นก็คือสงครามเย็น ซึ่งแฝงมาในรูปสงครามจิตวิทยา หรือสงครามเศรษฐกิจ และการรุกรานทางวัฒนธรรม ซึ่งสงครามแบบนี้เป็นอันตรายไม่น้อยกว่าสงครามทางอาวุธเท่าใดนัก เพราะเป็นสงครามที่รุนแรงและสูญเสียความเป็นชาติโดยไม่รู้ตัว ความเห็นของมนุษย์ในขณะนั้น เชื่อว่าสันติภาพจะมีขึ้นได้ก็ด้วยวัฒนธรรม หรือนัยหนึ่งวัฒนธรรมจะเป็นเครื่องมือที่นำมาซึ่งสันติภาพของโลก จึงได้จัดตั้งองค์การสหประชาชาติขึ้น มีหน่วยงานที่ทำหน้าที่ส่งเสริมเผยแพร่ความเข้าใจอันดีในทางวัฒนธรรม เพื่อความเข้าใจอันดีระหว่างกันพร้อมกันนั้นก็มีการประกาศสิทธิมนุษยชน ซึ่งมีข้อความที่ล้วนแต่สนับสนุนส่งเสริมวัฒนธรรมและใช้วัฒนธรรมเป็นเครื่องมือในการระงับสงคราม ดังจะเห็นได้จากอารัมภบทของกฎบัตรองค์การศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม ว่า "เมื่อสงครามได้เริ่มต้นจากวิญญูณของมนุษย์ ฉะนั้น การที่จะป้องกันสงครามจึงควรที่จะเริ่มจากวิญญูณของมนุษย์เช่นเดียวกัน"

รัฐบาลในระยะนั้นจึงได้ตระหนักว่า งานด้านปรับปรุงส่งเสริมวัฒนธรรมนั้นมีความสำคัญต่อประเทศชาติเป็นอย่างมาก และเพื่อความรุ่งเรืองของประเทศชาติประมวถกับเหตุผลต่าง ๆ ดังกล่าวมาแล้วข้างต้น จึงได้สถาปนากระทรวงวัฒนธรรมขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๕ และแบ่งส่วนราชการโดยรวมหน่วยงานที่มีลักษณะเป็นอุปการะซึ่งกันและกันขึ้นอยู่ในสังกัดคือ กรมการวัฒนธรรม กรมการศาสนา และกรมศิลปากร สำหรับสภาวัฒนธรรมแห่งชาตินั้น ให้มีอำนาจและหน้าที่เป็นหน่วยงานที่จะนำเอาวัฒนธรรมเข้าสู่ประชาชนอีกทอดหนึ่ง เป็นการประสานกันด้วยดีกับกรมการวัฒนธรรม กรมการศาสนาและกรมศิลปากร อย่างใกล้ชิด ข้อที่นำส่ง แก่ก็คือตามพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๔๘๔ มาตรา ๑๐ ได้บัญญัติไว้ว่า "ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่ง เป็นผู้ควบคุมดูแลการดำเนินงานกิจการโดยทั่วไปของสภาวัฒนธรรมแห่งชาติ กรมการและเลขาธิการของสภานี้ คณะรัฐมนตรีจะได้แต่งตั้งขึ้นโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา"

ในเรื่องที่เกี่ยวกับพระราชบัญญัติวัฒนธรรม พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พระราชกฤษฎีกาเกี่ยวกับจัดวางระเบียบในหน่วยงานวัฒนธรรม อำนาจและหน้าที่ของส่วนราชการกฤษฎีกาสำนักราชมนตรี ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี และประกาศสภาวัฒนธรรมแห่งชาติ โปรดเกล้าในภาคที่เกี่ยวกับประมวลกฎหมาย เกี่ยวกับประมวลกฎหมาย ระเบียบ คำสั่ง ประกาศ และการดำเนินงานวัฒนธรรมแห่งชาติ

ประเทศไทยได้มีสถาบันวัฒนธรรมแห่งชาตินับตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๔๕ มาจนถึง พ.ศ. ๒๕๐๑ นับเป็นเวลาได้ ๑๖ ปี และเรามีมานานก่อนบางประเทศในทวีปเอเชียเสียอีก ต่อจากนั้นมาได้เกิดการปฏิวัติขึ้นในปี พ.ศ. ๒๕๐๑ ภายใต้งานำของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ อันเป็นเหตุให้คณะรัฐมนตรีรัฐบาลชุดนั้นลงมติยุบเลิกสภาวัฒนธรรมแห่งชาติ และกระทรวง วัฒนธรรม เป็นการยุบเลิกสถาบันสำคัญของชาติสองแห่ง ในขณะที่ประเทศเพื่อนบ้านทั่วโลก ต่างกำลังจัดสร้าง หรือตั้งสถาบันทางวัฒนธรรมขึ้น นอกจากนั้นยังมีอีกหลายประเทศต่าง เพิ่มงบประมาณทางวัฒนธรรมตามโครงการระยะยาว รวมทั้งไม่ว่าการทำสัญญาและความตกลงใด ๆ ในปัจจุบันจะต้องมีสัญญาทางวัฒนธรรมรวมอยู่ด้วยเป็นส่วนหนึ่ง รวมความว่า วัฒนธรรมเกือบจะแทรกซึมไปจนเกือบทุกวงการที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นกีฬา โยคะ โยเกิร์ต หรือหน่วยงานเล็กของรัฐ ก็มีส่วนหลักทางวัฒนธรรมรวมอยู่ด้วยทั้งสิ้น เหตุผลในการยุบเลิกสถาบันทั้งสองแห่งนี้ ไม่เป็นที่ประจักษ์ นอกจากจะปล่อยให้เป็นที่โจษขานกันว่าเป็นผลจากการกีดกันแก่งัดหรือหักล้างกันเองในทางการเมืองนั่นเอง การยุบเลิกสถาบันทั้งสองแห่งนี้ในระยะนั้นได้รับการคัดค้านจากผู้นิยมวัฒนธรรมชาวไทย วัฒนธรรมของชาติหลายฝ่าย หลายทางเป็นจำนวนมาก แต่ก็หาเป็นผลไม่ อย่างไรก็ตาม เหตุผลในการยุบเลิกสถาบันทั้งสองนั้นก็อาจจะได้จากหมายเหตุในการประกาศใช้พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๐๑ นี้เองกล่าวไว้ว่า

"โดยที่ปรากฏว่าราชการบางกระทรวง ทบวง กรม ในขณะนี้ ยังไม่เหมาะสมและไม่ประหยัด ราชการบางอย่างไม่สมควรจัดตั้งเป็นกระทรวงหรือกรม ราชการบางอย่างมีลักษณะอย่างเดียวกันและไปสำคัญ ควรยุบหรือรวมกันไว้ในกระทรวงหรือกรมเดียวกันได้ ส่วนสภาวัฒนธรรมแห่งชาตินั้น ไม่มีความจำเป็นต้องเป็นทบวงการเมือง ฉะนั้นจึงสมควรแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยการปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม"

และหลังจากประกาศใช้พระราชบัญญัติโอนอำนาจ หน้าที่ ข้าราชการและลูกจ้างเกี่ยวกับราชการของกระทรวง ทบวง กรม ซึ่งมีการปรับปรุงใหม่ พ.ศ. ๒๕๐๑ อันเป็นผลให้บรรดาอำนาจ หน้าที่ ข้าราชการและลูกจ้างของสถาบันทั้งสองโอนไปเป็นอำนาจหน้าที่ของสำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงศึกษาธิการ หรือกระทรวงศึกษาธิการ ผู้บังคับบัญชาสำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงศึกษาธิการ หรือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ แล้วแต่กรณี นอกจากนี้การประกาศใช้พระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการสำนักงานเลขาธิการรัฐมนตรี และสำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. ๒๕๐๑ เป็นผลให้สภาวัฒนธรรมแห่งชาติ และกรมการวัฒนธรรม ไปสังกัดในสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๐๕ ได้มีการจัดตั้งศูนย์ชุมนุมส่งเสริมวัฒนธรรมไทยขึ้นให้อยู่ในความอุปการะของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานตั้งอยู่ที่กองวัฒนธรรม สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ บริหารงานโดยคณะกรรมการอำนวยการศูนย์ชุมนุมส่งเสริมวัฒนธรรมไทย โดยมีท่านปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (นายอภิรักษ์ จันทวิมล) เป็นประธานคณะกรรมการ ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๑๕ กองวัฒนธรรมได้เสนอขอแต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการชุดใหม่โดยมีท่านปลัดกระทรวงศึกษาธิการเป็นประธานคณะกรรมการ แต่เนื่องจากระยะนั้นท่านปลัดกระทรวงศึกษาธิการมีราชการมาก จึงได้มอบหมายให้ท่านรองปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (คุณหญิงอัมพร มีสุข) ดำรงตำแหน่งประธานคณะกรรมการแทน ประกอบด้วยกรรมการอื่น ๆ และผู้แทนหน่วยประชาสงเคราะห์อีก ๒๓ คน

และในปี พ.ศ. ๒๕๑๕ นี้ ได้เกิดการปฏิวัติโดยจอมพลถนอม กิตติขจร มีการประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ ๒๑๗ ประกาศ ณ วันที่ ๒๕ กันยายน พ.ศ. ๒๕๑๕ ว่าด้วยการปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม ให้จัดตั้งทบวงและกรมขึ้นใหม่ รวมสองกรมเป็นกรมเดียวกัน โอนกรมจากกระทรวงหนึ่งไปสังกัดอีกกระทรวงหนึ่ง และโอนกองหรือหน่วยงานในกรมหนึ่งไปสังกัดอีกกรมหนึ่ง รวมทั้งได้เปลี่ยนชื่อบางกระทรวงและบางกรม และโดยที่กระทรวง ทบวง กรม มีฐานะเป็นนิติบุคคล มีกฎหมายกำหนดอำนาจ หน้าที่ รวมทั้งงบประมาณไว้สำหรับแต่ละกระทรวง ทบวง กรม จึงจำเป็นต้องมีกฎหมายกวดขันการโอนอำนาจ หน้าที่ ภารกิจ ทรัพย์สิน หนี้ข้าราชการลูกจ้าง และเงินงบประมาณของกระทรวง ทบวง กรม

เดิมไปเป็นของกระทรวง ทบวง กรม ซึ่งได้ปรับปรุงใหม่ หัวหน้าคณะปฏิวัติจึงมีคำสั่ง
ดังต่อไปนี้

"ในส่วนที่เกี่ยวกับกระทรวงศึกษาธิการ ให้โอนบรรดาอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับ
ราชการของสำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงศึกษาธิการ และบรรดาอำนาจหน้าที่ของ
เจ้าหน้าที่สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงศึกษาธิการ ทั้งนี้เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับกอง
วัฒนธรรม กระทรวงศึกษาธิการ ไปเป็นของกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ หรือ
ของเจ้าหน้าที่กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ แล้วแต่กรณี และให้โอนบรรดากิจการ
ทรัพย์สิน หนี้ ราชการ ลูกจ้าง และเงินงบประมาณของสำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวง
ศึกษาธิการ เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับกองวัฒนธรรมไปเป็นของกรมการศาสนา กระทรวง
ศึกษาธิการ"

หลังจากที่กองวัฒนธรรม สังกัดกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการแล้ว
ได้มีการประชุมคณะกรรมการอำนวยการศูนย์ชุมนุมส่งเสริมวัฒนธรรมไทย ที่ประชุมลงมติ
ให้ปรับปรุงคณะกรรมการชุดใหม่ขึ้นดำเนินการเพื่อความเหมาะสม โดยมีอธิบดีกรมการ
ศาสนาเป็นประธานคณะกรรมการ ประกอบด้วยกรรมการผู้แทนอีก ๒๕ คน

ในระยะต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๒๒ รัฐบาลพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ได้
ประกาศใช้พระราชบัญญัติสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๒๒ ขึ้น
ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๙๖ ตอนที่ ๔๐ เมื่อวันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๒๒

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติมีฐานะเป็นกรม ๆ หนึ่ง สังกัด
กระทรวงศึกษาธิการ มีคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติเป็นผู้รับผิดชอบ กำหนดนโยบาย
และดำเนินงานด้านวัฒนธรรมแห่งชาติ มีหน้าที่ดังนี้ - (๔)

๑. ปฏิบัติงานตามที่คณะกรรมการมอบหมาย
๒. ศึกษาและวิจัยข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรม เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริม
วัฒนธรรม ตลอดจนการป้องกันและแก้ไขปัญหเกี่ยวกับวัฒนธรรมของชาติ

(๔) เอกสารเผยแพร่ของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

- ๓. จัดทำโครงการและแผนงานส่งเสริมและป้องกันเกี่ยวกับวัฒนธรรมแห่งชาติ
- ๔. จัดทำโครงการและแผนงานป้องกัน และแก้ไขปัญหเกี่ยวกับวัฒนธรรมแห่งชาติ
- ๕. ริเริ่มและเร่งรัดให้มีการส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรมที่จะเป็นประโยชน์ในการศึกษา เศรษฐกิจ การเมือง และสังคมระหว่างประเทศ
- ๖. ฝึกอบรมผู้ซึ่งจะทำงานด้านวัฒนธรรม ตลอดจนร่วมมือกับเอกชนในการฝึกอบรมบุคคลดังกล่าว
- ๗. ร่วมมือและประสานงานกับส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ และเอกชนในการดำเนินการตามกฎหมายเกี่ยวกับวัฒนธรรม
- ๘. ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการประสานงานเผยแพร่ และประชาสัมพันธ์งานและกิจกรรมเกี่ยวกับวัฒนธรรมแห่งชาติ
- ๙. ติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติงานตามโครงการแผนงานและนโยบายเกี่ยวกับวัฒนธรรมแห่งชาติ และรายงานให้คณะกรรมการทราบ
- ๑๐. ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

เนื่องจากการส่งเสริมวัฒนธรรมนับว่าเป็นนโยบายสำคัญของทางราชการ นอกจากจะอยู่ในความรับผิดชอบของสถาบันการศึกษาแล้ว กระทรวงศึกษาธิการได้จัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติขึ้น ซึ่งมีหน้าที่ด้านวัฒนธรรมโดยตรง นอกจากนั้น ยังได้ประกาศจัดตั้งศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรมขึ้น ๕๑ แห่ง ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องตั้งศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม ลงประกาศวันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๒๓ โดยให้เหตุผลตามลำดับดังนี้

เนื่องด้วยวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่แสดงถึงเอกลักษณ์ กึกก้องวีรของชาติ ก่อให้เกิดความสามัคคีระหว่างชนในชาติ และมีส่วนช่วยในด้านการพัฒนาจิตใจ เศรษฐกิจและสังคม อันจะเป็นผลให้เกิดการพัฒนา และความมั่นคงทั้งในด้านการเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของประเทศชาติ จึงเป็นเรื่องที่ทุกคนในชาติจักได้ร่วมมือกันบำรุงรักษา ส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรม เพื่อให้งานวัฒนธรรมดำเนินไปอย่างไต่ผลและมีประสิทธิภาพ อาทิ

อำนาจความในข้อ ๒๓ แห่งประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๒๑๖ ลงวันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๑๕ ตามความในข้อ ๑๒ แห่งระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยศูนย์ส่งเสริมและพัฒนา วัฒนธรรม พ.ศ. ๒๕๒๓ ลงวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๓ และโดยได้รับความเห็นชอบจาก คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ จึงให้ตั้งศูนย์ส่งเสริมและพัฒนา วัฒนธรรมขึ้น ดังต่อไปนี้

๑. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
๒. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
๓. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม วิทยาลัยครูธนบุรี
๔. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม วิทยาลัยครูสวนสุนันทา
๕. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม วิทยาลัยครูสวนกุหลาบ
๖. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม วิทยาลัยครูพระนคร
๗. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม วิทยาลัยครูจันทรเกษม
๘. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม วิทยาลัยครูเพชรบุรีวิทยาลัยดงกรก
๙. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม วิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
๑๐. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม วิทยาลัยครูเพชรบุรี
จังหวัดเพชรบุรี
๑๑. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม วิทยาลัยครูนครปฐม จังหวัดนครปฐม
๑๒. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม วิทยาลัยครูเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี
๑๓. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม วิทยาลัยครูกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี
๑๔. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม วิทยาลัยครูหมู่บ้านจอมบึง จังหวัด
ราชบุรี
๑๕. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม วิทยาลัยครูฉะเชิงเทรา จังหวัด
ฉะเชิงเทรา
๑๖. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม วิทยาลัยครูจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี
๑๗. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม วิทยาลัยครูเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

๑๘. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม วิทยาลัยครู เชียงราย จังหวัด เชียงราย
๑๙. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม วิทยาลัยครู ลำปาง จังหวัด ลำปาง
๒๐. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม วิทยาลัยครู อุดรดิตถ์ จังหวัด อุดรดิตถ์
๒๑. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม วิทยาลัยครู พิบูลสงคราม พิษณุโลก
จังหวัด พิษณุโลก
๒๒. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม วิทยาลัยครู กำแพงเพชร จังหวัด
กำแพงเพชร
๒๓. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม วิทยาลัยครู นครสวรรค์ จังหวัด
นครสวรรค์
๒๔. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม วิทยาลัยครู เพชรบูรณ์ จังหวัด
เพชรบูรณ์
๒๕. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม วิทยาลัยครู เลย จังหวัด เลย
๒๖. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม วิทยาลัยครู อุตรดิตถ์ จังหวัด
อุตรดิตถ์
๒๗. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม วิทยาลัยครู สกลนคร จังหวัด
สกลนคร
๒๘. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม วิทยาลัยครู มหาสารคาม จังหวัด
มหาสารคาม
๒๙. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม วิทยาลัยครู อุบลราชธานี จังหวัด อุบลราชธานี
๓๐. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม วิทยาลัยครู สุรินทร์ จังหวัด สุรินทร์
๓๑. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม วิทยาลัยครู นครราชสีมา จังหวัด
นครราชสีมา
๓๒. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม วิทยาลัยครู นครศรีธรรมราช
จังหวัด นครศรีธรรมราช
๓๓. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม วิทยาลัยครู สุราษฎร์ธานี จังหวัด
สุราษฎร์ธานี

๓๔. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม วิทยาลัยครูสงขลา จังหวัดสงขลา
๓๕. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม วิทยาลัยครูยะลา จังหวัดยะลา
๓๖. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม วิทยาลัยครูภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต
๓๗. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม โรงเรียนระยองวิทยาคม จังหวัดระยอง
๓๘. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม โรงเรียนนครนายกวิทยาคม จังหวัดนครนายก
๓๙. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม โรงเรียนสงวนหญิง จังหวัดสุพรรณบุรี
๔๐. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม โรงเรียนสตรีศรีน่าน จังหวัดน่าน
๔๑. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม โรงเรียนห้องสอนศึกษา จังหวัดแม่ฮ่องสอน
๔๒. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม โรงเรียนตากพิทยาคม จังหวัดตาก
๔๓. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม โรงเรียนสุโขทัยวิทยาคม จังหวัดสุโขทัย
๔๔. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม โรงเรียนพะเยาวิทยาคม จังหวัดพะเยา
๔๕. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม โรงเรียนศรีสะเกษวิทยาคม จังหวัดศรีสะเกษ
๔๖. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น
๔๗. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม โรงเรียนปิยะมหาราชาลัย จังหวัดนครพนม
๔๘. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม วิทยาลัยพลศึกษากระบี่ จังหวัดกระบี่
๔๙. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม วิทยาลัยพลศึกษาชุมพร จังหวัดชุมพร
๕๐. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม โรงเรียนนราธิวาส จังหวัดนราธิวาส

ให้ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม ๕๐ แห่งนี้ มีหน้าที่และปฏิบัติตามระเบียบ
กระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม พ.ศ. ๒๕๒๓ ลงวันที่ ๒๔
กุมภาพันธ์ ๒๕๒๓ (๕)

การส่งเสริมวัฒนธรรมไทยในปัจจุบัน รัฐบาลได้ประกาศให้ใช้แนวทางในการ
รักษา ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม พุทธศักราช ๒๕๒๕ โดยได้กำหนดแนวทาง แนวพัฒนา
วิธีการรักษาวัฒนธรรม รวมทั้งการจัดองค์กรไว้ ซึ่งนับว่าเป็นประโยชน์ยิ่งที่จะได้กล่าวใน
บทต่อ ๆ ไป

(๕) วารสาร "เพื่อนครูอุบล" ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๒๔ ประจำเดือนกรกฎาคม
๒๕๒๓ ส่วนการศึกษาองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี หน้า ๔๖-๔๘.

การเผยแพร่วัฒนธรรมไทย

วัฒนธรรมไทยเป็นสิ่งที่ดำรงอยู่ มีความละเอียดอ่อนและเป็นเอกลักษณ์ของคนไทยที่เด่นสง่า แต่วัฒนธรรมไทยของเราหลายคนมักมองข้ามว่าไม่ทันสมัยนิยม ล้าหลัง ไม่ทัดเทียมอารยธรรมต่างชาติ การเข้าใจผิดดังกล่าวนี้ทำให้ละเลยหรือมองข้ามความดี ความงามของวัฒนธรรมไทยไป ด้วยเหตุดังกล่าวนี้ วัฒนธรรมของไทยจึงต้องฟื้นฟูขึ้นมาใหม่ เพื่อให้ประชาชนเกิดการยอมรับมากขึ้น วัฒนธรรมของไทยมีความหมายครอบคลุมหลายด้าน และเป็นประโยชน์มาก ดังจะได้อธิบายในรายละเอียดต่อไป

ความหมายของวัฒนธรรมจากเอกสารแนวนโยบายวัฒนธรรมแห่งชาติ ผลการประชุมพิจารณาแนวนโยบายวัฒนธรรมแห่งชาติ ณ เชื้อนครินทร์ จังหวัดกาญจนบุรี ๑๓-๑๕ กรกฎาคม ๒๕๒๑ ของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ได้ให้ความหมายของวัฒนธรรมดังนี้

ก. วัฒนธรรม โดยพื้นฐานคือ

- ความงาม (le beau)
- ความดี (le bien)
- ความจริง อันได้แก่ สัจธรรมหรือธรรมะทั้งหลาย (Le vrai)

ข. ความดีความงามและความจริงอยู่ที่ไหนในชีวิตเรา อยู่ในสิ่งต่อไปนี้คือ

๑. สาขาศิลปะ (The Arts)
๒. สาขามนุษยศาสตร์ (The Humanities)
๓. สาขากีฬาและนันทนาการ (The sports and recreation)
๔. สาขารางฝีมือ (The Practical crafts)
๕. สาขาศหกรรมศิลป์ (The domestic arts)

ค. รายละเอียดของแต่ละสาขามีดังต่อไปนี้

ศิลปะ

- ภาษา
- วรรณกรรม

- จิตรกรรม
- สถาปัตยกรรม
- ศีลธรรม
- ประติมากรรม

ฯลฯ

มนุษยศาสตร์

- ชนบวรมนิยมประเพณี
- คุณธรรม ศีลธรรม
- ศาสนา
- ปรัชญา
- ประวัติศาสตร์
- โบราณคดี
- มารยาทในสังคม
- การปกครอง กฎหมาย

ฯลฯ

การช่างฝีมือ

- การเย็บปักถักร้อย
- การแกะสลัก
- การทอผ้า
- การจักสาน
- การทำเครื่องเขิน เครื่องเงิน เครื่องทอง
- การจักเหล็กรูปไม้
- การทำตุ๊กตา
- การทอเสื่อ
- การประดิษฐ์
- การทำเครื่องปั้นดินเผา

ฯลฯ

กีฬาและนันทนาการ

- การละเล่น
- มวยไทย
- ฟันดาบสองมือ
- กระบี่กระบอง

ฯลฯ

ศหกรรมศิลป์

- ความรู้เรื่องอาหาร
- การประกอบอาหาร
- ความรู้เรื่องเสื้อผ้า, การแต่งกาย
- ความรู้เรื่องบ้าน การดูแลบ้าน ที่อยู่
- ความรู้เรื่องยา รู้จักการใช้ยา
- ความรู้ในการอบรมดูแลเด็ก
- ความรู้ที่จะอยู่กับเป็นครอบครัว
- มารยาทในการกินอยู่
- การต้อนรับแขก
- การริเริ่มต่าง ๆ ในครอบครัว
- การรู้จักแก้ปัญหาในครอบครัว
- การรู้จักประกอบอาชีพช่วยเหลือเศรษฐกิจในบ้าน

ฯลฯ

๑. ตามพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๕ แก้ไขเพิ่มเติม

(ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๖ ได้กำหนดความหมายของวัฒนธรรมไว้ดังนี้

"วัฒนธรรมหมายความว่า ลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมเกลียวก้าวหน้าของชาติและศีลธรรมอันดีของประชาชน"

จากเอกสารเผยแพร่ของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ได้สรุป
ขอบข่ายของวัฒนธรรมไว้ดังนี้

วัฒนธรรม หมายถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็นผลผลิตของมนุษย์ในสังคม เป็นต้นว่า
ความคิด ความรู้สึก ความประพฤติกิริยาอาการ ศิลปะ ประเพณี กฎหมาย ประติมากรรม
ต่าง ๆ ที่สังคมยอมรับและปฏิบัติสืบต่อกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

วัฒนธรรม จำแนกตามสากลได้ ๕ สาขา คือ

๑. สาขามนุษยศาสตร์ ว่าด้วยเรื่องชนบทรรมนิยมประเพณี คุณธรรม
ศีลธรรม จริยธรรม ค่านิยม ศาสนา ปรัชญา ประวัติศาสตร์ โบราณคดี มารยาทไทยใน
สังคม การปกครอง กฎหมาย ฯลฯ

๒. สาขาศิลปะ ว่าด้วยเรื่อง ภาษา วรรณคดี ดนตรี วิจิตรศิลป์ สถาปัตย-
กรรม การละคร ภูมิภาพกรรม ฯลฯ

๓. สาขาช่างฝีมือ ว่าด้วยเรื่อง การเย็บปักถักร้อย การแกะสลัก การทอผ้า
การจักสาน การทำเครื่องเงิน เครื่องทอง การจัดดอกไม้ การทำตุ๊กตา
การทอเสื่อ การประดิษฐ์ การทำเครื่องปั้นดินเผา ฯลฯ

๔. สาขาคหกรรม ว่าด้วยเรื่องอาหาร การแต่งกาย การตกแต่งบ้าน
ยารักษาโรค การดูแลเด็ก ครอบครั้ว มารยาทในการกินอยู่ การต้อนรับแขก การประกอบ
อาชีพ ฯลฯ

๕. สาขาการกีฬาและนันทนาการ ว่าด้วยเรื่อง การละเล่น เช่น มวยไทย
ฟันดาบสองมือ กระบี่กระบอง ตะกร้อ ฯลฯ

วัฒนธรรมของไทยเป็นสิ่งที่ดีงาม แต่ปัจจุบันวัฒนธรรมไทยจะถูกกลืนหายไป
หรือลบเลือนจากความทรงจำของประชาชนทำให้ไม่เป็นที่แพร่หลายมากนัก เกี่ยวกับวัฒน-
ธรรมไทยถูกกลืนหายไปนั้น น.ร.ว. กิจฤทธิ์ ปราโมช กล่าวไว้ว่า (๑๐)

"สภาพแห่งวัฒนธรรมไทยทุกวันนี้กล่าวได้ว่าล้มส่นมาก และดูเหมือนจะมาก
ที่สุด ในประวัติศาสตร์ของเรา เหตุที่เกิดความล้มส่นด้านวัฒนธรรมเมืองไทยนั้นมีอยู่หลาย
ประการ

(๑๐) น.ร.ว. กิจฤทธิ์ ปราโมช, การศึกษากับการสืบทอดและเสริมสร้าง
วัฒนธรรม (กรุงเทพ, โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๒๖) หน้า ๑-๒.

ประการแรก เรายอมรับวัฒนธรรมต่างประเทศเข้ามาโดยเจตนาเพื่อเหตุผลบางอย่าง

ประการที่สอง เราปล่อยให้วัฒนธรรมต่างประเทศเข้ามามีอิทธิพลเหนือตัวเราและเหนือวัฒนธรรมของเราโดยที่เราไม่ได้ตั้งใจ ไม่ได้มีเจตนา ไม่ใคร่รู้ตัว

ประการที่สาม วัฒนธรรมของไทยได้ถูกทอดทิ้ง ไม่ได้ได้รับความสนใจมานาน และไม่มีใครศึกษาถึงต้นเหตุหรือรากเงาจนเป็นเหตุให้วัฒนธรรมไทยบางอย่างได้สาบสูญไปแล้ว

ประการสุดท้าย คนไทยเราเองก็ไม่ได้สนใจวัฒนธรรมของไทยด้วยความเห็นที่เห็นงาม หรือด้วยความรู้อย่างราบรื่นในวัฒนธรรม แต่มองวัฒนธรรมในทัศนะของชาตินิยม คือต้องการจะรักษา ภายพอด และเสริมสร้างวัฒนธรรมของไทย เพราะความรู้สึกว่าเป็นของไทยเท่านั้น สักว่าอะไร เป็นของไทยก็จะต้องรักษาไว้จะต้องสืบทอดกันต่อไป โดยที่ไม่ได้พิจารณาถึงความเหมาะสมสิ่ง ความประณีตงดงามของวัฒนธรรมนั้นแต่อย่างใดทั้งสิ้น ซึ่งในที่สุดก็รักษาเอาไว้ไม่ได้"

การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรม (Causes of change) ของไทย ดังได้กล่าวมาแล้วสาเหตุอาจจะเนื่องมาจากการติดต่อกับวัฒนธรรมอื่นเป็นส่วนใหญ่ การติดต่อกับวัฒนธรรมอื่น สนิท สัมภักการ (๑๑) กล่าวไว้ว่า แยกออกเป็น ๒ กรณี ด้วยกันคือ

- ๑) การติดต่อกับวัฒนธรรมตะวันตก
- ๒) การติดต่อกับวัฒนธรรมจีน

(๑๑) สนิท สัมภักการ "ความขัดแย้งปัญหาอนาคตของสังคมไทย : ศึกษาจากกานนิยมทางวัฒนธรรมเป็นสำคัญ" ในรายงานการสัมมนาทางวิชาการ ลักษณะสังคมไทย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ๑๕-๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๒ จัดโดย แผนกอิสระสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (กรุงเทพฯ, โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๒) หน้า ๓๕๒-๓๕๔.

การติดต่อกับวัฒนธรรมตะวันตกเกิดขึ้นโดยวิธีการต่าง ๆ ดังนี้

ก. โดยผ่านตัวแทนรัฐบาลและนักการค้า การเดินเรือของฝ่ายตะวันตกที่เดินทางเข้ามาติดต่อกอง

ข. โดยการส่งผู้คนของเราออกไปศึกษาเล่าเรียนในประเทศตะวันตกแล้วกลับเข้ามาพร้อมด้วยค่านิยมที่เปลี่ยนไป

ค. โดยสื่อสารมวลชน สื่อบันเทิงต่าง ๆ อาทิ หนังสือพิมพ์ วิทยุ ภาพยนตร์ โทรทัศน์ เป็นต้น

ค่านิยมที่มาจากวัฒนธรรมตะวันตกที่นับว่าเด่นมากคือ ค่านิยมทางด้านการเมืองและการศึกษา

(๑) ทางด้านการเมืองคือ แนวคิดหรือปรัชญาการปกครองแบบประชาธิปไตย รวมทั้งลัทธิการเมืองแบบต่าง ๆ ด้วย

(๒) ทางด้านการศึกษาคือ แนวคิดหรือปรัชญาทางการศึกษา คือแนวคิดหรือปรัชญาทางด้านวิทยาศาสตร์ สิ่งมุ่งอธิบายปรากฏการณ์ธรรมชาติและปรากฏการณ์ทางสังคมต่าง ๆ

สำหรับค่านิยมทางวัฒนธรรมจีนที่เข้ามาสู่วัฒนธรรมไทยนั้น เริ่มมาจากคนจีนที่อพยพเข้ามาทำมาหากินบนแผ่นดินไทย เป็นสื่อนำค่านิยมแห่งวัฒนธรรมจีนเข้ามาและเผยแพร่ในสังคมไทยในระดับพฤติกรรม หรือการกระทำของคนจีนในประเทศไทย พฤติกรรมที่แสดงออกเด่นชัดของคนจีนในประเทศไทยได้แก่

(๑) ความขยันขันแข็งในการทำงาน

(๒) ความรู้จักเก็บออมทรัพย์เพื่อลงทุนค้าขายต่อไป

(๓) ความรู้จักยอมและประจบผู้มีอำนาจด้วยการให้สินบนต่าง ๆ เพื่อผลประโยชน์ ก็คือความอยู่รอดและเจริญก้าวหน้าของตนเอง

(๔) การให้ความสำคัญแก่อาชีพค้าขายมากกว่าอาชีพอื่น

อนึ่ง หากจะเปรียบเทียบโดยส่วนรวมเกี่ยวกับค่านิยมดั้งเดิมของคนไทยกับค่านิยมภายนอก ซึ่งมาจากทางตะวันตก สนิท สมักรการ ได้เปรียบเทียบไว้ดังนี้

ค่านิยมดั้งเดิมของไทย	ค่านิยมตะวันตก
๑) การนับถือบุคคล	๑) การนับถือหลักการ
๒) นิยมความสนุกสนานร่าเริง	๒) นิยมทำงานหนัก
๓) นิยมการใช้จ่ายทรัพย์สินในปัจจุบัน	๓) นิยมการออมทรัพย์เพื่อการลงทุน
๔) นิยมทำบุญให้ทาน	๔) ไม่นิยมให้ ไม่นิยมขอ
๕) นิยมทางสายกลาง	๕) นิยมความรุนแรงเข้มงวด
๖) ถือตนเองเป็นสำคัญ	๖) ถือกฎหมายระเบียบเป็นสำคัญ

การปลูกฝังและส่งเสริมวัฒนธรรมไทย

วัฒนธรรมไทยเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและคงทน เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงของสังคมจึงขาดการเอาใจใส่ดูแลยึดถือปฏิบัติ อย่างไรก็ตามนักวิชาการ นักการศึกษาในยุคปัจจุบันได้มองถึงปัญหาเรื่องวัฒนธรรมไทย ได้ศึกษาพบว่า "การจะทำให้เกิดการยอมรับและปฏิบัติตามจนเกิดเป็นนิสัยจะต้องมีการปลูกฝัง (inculcate) ตั้งแต่วัยเด็ก" ซึ่งตามหลักทฤษฎีการพัฒนาศติปัญญา (Theory of intellectual development) ของเพียเจต์ (Piaget) นักจิตวิทยาชาวสวิส ซึ่งกล่าวถึง "ความสัมพันธ์เริ่มต้นระหว่างตัวบุคคลกับโลกภายนอก" บุคคลเกิดมาพร้อมด้วยกระบวนการคิดอันเป็นสิ่งสากล และเพียเจต์คิดว่าสิ่งนี้เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการทำงานด้านการศึกษา และเรียกสิ่งเหล่านี้ว่าเป็น ตัวคงที่ซึ่งทำงาน (Functional invariants) มีอยู่ ๓ อย่างด้วยกันที่สำคัญคือ (๑๖)

(๑๖) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ การจัดบริการศูนย์เด็กก่อนวัยเรียน, ๒๕๒๐ หน้า ๑๑.

- ๑) Assimilation เป็นกระบวนการในที่ซึ่งวัตถุภายนอกนำเข้าไปในการคิดที่ติดตัวเด็กมาและถูกกระทำให้เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตการคิดของบุคคล
- ๒) Accommodation เป็นกระบวนการซึ่งบุคคลปรับตัวให้เข้ากับความเป็นจริงของโลกภายนอก
- ๓) Organization เป็นการสร้างและการใช้สกีม (Scheme) หรือการลงมือทำอย่างใดอย่างหนึ่งกับวัตถุและเหตุการณ์ต่าง ๆ

การปลูกฝังวัฒนธรรมนอกจากจะใช้วิธีการปลูกฝังให้เกิดเป็นนิสัยคงใจกล้ามาแล้วข้างต้น อย่างไรก็ตามที่บางประเด็นผู้ที่ไม่เกิดการยอมรับสิ่งที่ดีงามจะต้องมีการจูงใจให้เกิดการยอมรับให้ได้ โดยให้เหตุผลในเรื่องของผลดี-ผลเสีย หรือคิดแบบหลายแง่มุมหลายมุม คือคิดแบบอเนกนัย (Divergent Thinking) ซึ่งเป็นกระบวนการคิดการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ (Creative Problem Solving) ตามลำดับดังนี้

- ๑) รู้ว่าสิ่งบกพร่องหรือผิดปกติกี่เกิดขึ้น (Fact-Finding)
- ๒) รู้ว่ามีปัญหาเกิดขึ้นหรือมองเห็นปัญหา (Problem-Finding)
- ๓) รวบรวมความคิดหรือตั้งเป็นสมมุติฐาน (Idea-Finding)
- ๔) ค้นพบคำตอบโดยการทดสอบสมมุติฐาน (Solution-Finding)
- ๕) รายงานผลที่ได้รับหรือยอมรับสิ่งที่ค้นพบ (Acceptance-Finding)

ความคิดสร้างสรรค์ประกอบด้วยลักษณะความคิดที่สำคัญดังนี้

- (๑) ความคิดริเริ่ม (Originality) หมายถึงความคิดที่แตกต่างไปจากความคิดง่าย ๆ หรือความคิดที่แตกต่างไปจากบุคคลอื่น
- (๒) ความคิดคล่องแคล่ว (Fluency) หมายถึงปริมาณความคิดที่ไม่ซ้ำกันในเรื่องเดียวกัน
- (๓) ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) หมายถึงประเภทหรือแบบของความคิด (Catalogy)
- (๔) ความคิดละเอียดละออ (Elaboration) หมายถึงความคิดเกี่ยวกับรายละเอียดที่ใช้ในการตกแต่งเพื่อทำให้เกิดความคิดริเริ่มนั้นสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

สำหรับการยอมรับสิ่งใหม่ที่จะเผยแพร่ข่าวการค่านการวัฒนธรรมนั้น
รองศาสตราจารย์ ดร. อภรณ์พันธ์ จันทร์สว่าง อาจารย์ประจำคณะสังคมสงเคราะห์
ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้ให้ทัศนะความสัมพันธ์ระหว่างนิสัยประจำตัวกับ
ความเร็วในการยอมรับสิ่งใหม่ของประชาชนวัยต่าง ๆ ดังนี้

แสดงความสัมพันธ์ระหว่างนิสัยประจำตัวกับความเร็วในการยอมรับสิ่งใหม่ (๑๓)

คุณสมบัติที่มี ประจำตัว	พวกที่รับได้ เร็วที่สุด (innovator)	พวกที่รับได้เร็ว (early adopter)	พวกที่รับได้เร็ว ปานกลาง (early majority)	พวกที่รับได้เพียง บางส่วน (Majority)	พวกไม่เอาไหน (Nonadeptor)
วัย	วัยรุ่น เด็ก หรือกลางคน	วัยรุ่นหรือกลาง คน	กลางคน	กลางคนหรือ สูงอายุ	สูงอายุ
ความชอบใน หนังสือพิมพ์	ชอบอ่านหลาย รสไม่ว่า เรื่องใด	ชอบอ่านเมื่อมี โอกาส	อ่านแต่เรื่อง ที่ตนชอบ	ไม่ค่อยชอบ อ่าน	ไม่ชอบเลย
ฐานะ	ปานกลาง-สูง	ปานกลาง	พอมีพอกิน	ค่อนข้างต่ำมาก	ต่ำมาก
การสมาคม	ชอบสมาคมแม่ กับคนแปลกหน้า และทุกวัยทุกชั้น	ชอบสมาคม กับคนทุกชั้น	เลือกคบหากับ คนที่ถูกใจหรือ วัยเดียวกัน	ไม่ค่อยชอบดูสี กับใครถ้าไม่ จำเป็น	ไม่เอากับใคร
งานของส่วน รวมหรือ สาธารณะ	ยินดีและชอบ เป็นหัวแรงเดี่ยว ชักชวนคนอื่นรวม	ยินดีเต็มใจ แต่อาจไม่ชอบ ออกหน้าออกตา	ยินดีร่วมด้วย แต่ในเรื่องที่ ตนชอบ	ไม่ชอบแต่อาจ ทำด้วยตนเอง	ไม่เอาด้วย

ที่มา : จากคำบรรยายเรื่อง "ศิลปะของการเกลี้ยกล่อมและการจูงใจ
ชาวบ้าน" โดย น.ศ. จรุง เจริญพิทักษ์ สมาคมวางแผนครอบครัว

(๑๓) ดร. อภรณ์พันธ์ จันทร์สว่าง, การพัฒนาชุมชนและกลุ่ม รวมคำบรรยาย

การส่งเสริมวัฒนธรรมบนพื้นฐานความต้องการของมนุษย์

ดังที่กล่าวมาแล้วว่า วัฒนธรรมไทยเป็นสิ่งที่ค้างมยิ่ง การปลูกฝังและส่งเสริมวัฒนธรรมควรเริ่มตั้งแต่ครอบครัว และให้อยู่บนพื้นฐานความต้องการของมนุษย์ ถ้าได้ดำเนินการได้แล้ววัฒนธรรมต่าง ๆ จะเป็นสิ่งที่ปลูกฝังได้ตลอดไป ซึ่งจะกล่าวถึงความต้องการต่าง ๆ ของมนุษย์ดังนี้

ความต้องการของมนุษย์

ความต้องการ (Needs) เกิดขึ้นได้เสมอกับทุกคน ความหมายของความต้องการหมายถึงการขาดในบางสิ่งบางอย่าง ขาดในสิ่งหนึ่งสิ่งใดก็ตามที่บุคคลจำเป็นปรารถนาหรือหวังประโยชน์ในสิ่งนั้น ไม่มีบุคคลใดที่ไม่เคยไม่ต้องการสิ่งใด มนุษย์เป็นบุคคลที่มีความต้องการดังอยู่ในตัวของตนเองทุกคน ในขณะที่บุคคลหนึ่งบุคคลใดกำลังใช้ความพยายามเสาะแสวงหาสิ่งต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของตนนั้น บุคคล อุดุ้ย จาตุรงกกุล (๑๔) กล่าวไว้ในหนังสือ "พฤติกรรมมนุษย์โลก" ว่า ผู้บริโภคอาจมีความต้องการต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- ความต้องการที่จะแสดงว่าคุณเป็นใคร (Need for identification)
- ความต้องการเพื่อแสดงว่าเป็นเอกลักษณ์ (Need for individuality)
- ความต้องการเพื่อแสดงว่าเป็นพวกเดียวกัน (Need for conformity)
- ความต้องการเพื่อแสดงว่าพอใจ (Need for pleasure)
- ความต้องการให้เป็นที่ยอมรับในสังคม (Need for social approval)
- ความต้องการสนุกเพลิดเพลิน (Need for entertainment)
- ความต้องการเพื่อประโยชน์ส่วนบุคคล (Need for personal interest)
- ความต้องการความรัก (Need for affection)
- ความต้องการมีสิ่งของหลายสิ่งหลายอย่าง (Need for variety)
- ความต้องการความสะดวกสบาย (Need for comfort)

(๑๔) อุดุ้ย จาตุรงกกุล, พฤติกรรมมนุษย์โลก, (กรุงเทพฯ, โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๑๔) หน้า ๑๑๒-๑๑๓.

- ความต้องการประหยัด (Need for economy)
 ความต้องการสิ่งใหม่ ๆ (Need for newness)
 ความต้องการอิสระ (Need for freedom)
 ความต้องการกระตือรือร้น (Need for curiosity)
 ความต้องการอำนาจ (Need for power)
 ความต้องการชื่อเสียง (Need for prestige)
 ความต้องการความสำเร็จ (Need for success)
 ความต้องการสร้างสรรค์ (Need for creativeness)
 ความต้องการเพื่อสุขภาพ (Need for health)
 ความต้องการผจญภัย (Need for adventure)
 ความต้องการเพื่อสวัสดิการของบุคคลที่รัก (Need for welfare of loved ones)
 ความต้องการสงบสุข (Need for privacy)
 ความต้องการเด่น (Need for distinctiveness)
 ความต้องการแสวงหาพัฒนาการ (Need for self-realization, self-realization)
 ความต้องการความสะดวก (Need for convenience)
 ความต้องการดึงดูดความสนใจเพศตรงข้าม (Need for to attract the opposite sex)
 ความต้องการให้รู้สึกเหนือกว่า (Need to feel superior)
 ความต้องการเลี้ยง วยช่วยเหลือ ปกป้องบุคคล ที่ยังช่วยตนเองไม่ได้ (Need to nourish, aid, or protect helpless)
 ความต้องการคำสั่ง (Need for order)
 ความต้องการให้เป็นที่ยอมรับนับถือ (Need for recognition)
 ความต้องการเลียนแบบหรือคัดลอกแบบ (Need to imitate or emulate)

- ความต้องการบด (Need to reject, snub, or ignore)
- ความต้องการสมยอมและยอมรับโทษ (Need to comply and accept punishment)
- ความต้องการมุ่งสู่ความสำเร็จ (Need for achievement)
- ความต้องการแสวงหาความเป็นเจ้าของและสมบัติ (Need to require possessions and property)
- ความต้องการอยู่รวมกันเป็นพี่น้องกัน (Need for affiliation)
- ความต้องการก้าวร้าว (Need for aggression)
- ความต้องการอิสระจากผู้อื่น (Need for autonomy)
- ความต้องการเชื่อฟังและหลีกเลี่ยงการติเตียน (Need to obey and to avoid blame)
- ความต้องการสำรวจและแสวงหาความรู้ (Need to explore and to seek knowledge)
- ความต้องการปฏิบัติให้แตกต่างกับผู้อื่น (Need for act differently from other)
- ความต้องการเอาชนะ (Need to defeat and retaliate)
- ความต้องการปกป้องการกระทำของตน (Need to defend and justify one's actions)
- ความต้องการรับใ้ผู้นำ (Need to serve a leader)
- ความต้องการให้ผู้อื่นปกครอง (Need for dominance)
- ความต้องการแสดงออกเพื่อเรียกร้องความสนใจ (Need for exhibition to attract attention)
- ความต้องการให้ข่าวสาร (Need to give information, explain, inter)
- ความต้องการหลีกเลี่ยงความล้มเหลว (Need for avoid failure)
- ความต้องการรักษาความนับถือตนเอง (Need for preserve one's self-respect)

ความต้องการเล่นสนุกสนาน (Need for play)

ความต้องการประหยัดสิ่งต่าง ๆ (Need to save things)

ความต้องการแสวงหาความช่วยเหลือ ความคุ้มครองหรือความเห็นอกเห็นใจ
(Need to seek aid, protection or sympathy)

ความต้องการยังมีอีกหลาย ๆ ประเภท เพราะว่ามันมนุษย์มีความต้องการมากมายจึงเป็นที่เชื่อกันว่ามนุษย์ให้ความสำคัญแก่ความต้องการเหล่านั้นไม่เท่ากันและจะพยายามตอบสนองความต้องการที่สำคัญมากที่สุดแก่เขา ก่อน ึ่งก็เป็นธรรมชาติของเขาเองสำหรับสิ่งมีชีวิตที่มีสติปัญญาสูงอย่างมนุษย์ เป็นหน้าที่อันสำคัญของนักการตลาดที่จะต้องระบุความต้องการเหล่านั้นและจัดกิจกรรมให้ตรงกับความต้องการเหล่านั้น Theodore J. Kreps เป็นผู้หนึ่งที่ระบุว่าความต้องการเบื้องต้น (basic needs) ว่ามี ๘ ชนิด ดังนี้

ก. อาหารและสวัสดิการเกี่ยวกับทางร่างกาย เช่น ที่พัก อาหารและเครื่องนุ่งห่ม

ข. ความสุขในบ้าน (Homemaking) เป็น การพักผ่อน (recreation) โอกาสสำหรับครอบครัว

ค. ความต้องการให้บรรลุผลสำเร็จ (achievement)

ง. ความต้องการมีกิจกรรม มีของมากสิ่งและความใหม่ (activity, variety and novelty)

จ. ต้องการลดความตึงเครียดด้านอารมณ์ (Release for emotional tension)

ฉ. ความมั่นคงในฐานะของบุคคล (Security of status)

ซ. เป็นสมาชิกที่มีค่าของกลุ่ม (worthy group membership)

ด. รู้สึกถึงความมีค่าของตน (Sense of personal worth)

ด. รู้สึกต่อการมีส่วนร่วม (Sense of participation)

เราอาจมองความต้องการของมนุษย์ในแง่อื่นได้อีกเช่นกัน

A.H. Maslow แนะนำว่า มีลำดับขั้นตอนแห่งความสำคัญลดหลั่นกันลงมา จากระดับหนึ่งไปจนถึงระดับที่ ๕ คือ

ระดับ (๑) ความต้องการทางกาย (Physiological needs) อาจได้แก่พวกอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค เป็นต้น เมื่อบุคคลได้รับการตอบสนองความต้องการประเภทนี้แล้ว จึงจะแสวงหาความต้องการระดับต่อไปตามลำดับ

รู้สึกว่าการต้องการทางสรีระนี้สำคัญก่อนความต้องการประเภทอื่นทั้งหมด คนอดอาหารจะฝัน (percieve) และจกจำเรื่องอาหารเท่านั้น เรื่องรถยนต์ อ่านตำรา หรือสิ่งอื่นเป็นเรื่องที่ห่าง

ระดับ (๒) ความต้องการความปลอดภัย (Safety needs) เช่น หายจากความเจ็บปวด หายจากความกลัวภัย เป็นต้น การแสวงหาประกันภัย หลักทรัพย์ รัับประกันรวมสินค้าเป็นตัวอย่างที่ดี

ระดับ (๓) ความต้องการความรักและความรู้สึกว่ามีส่วนอยู่ด้วย (Love and belongingness needs) เป็นความต้องการทั่วไปเกี่ยวกับความรัก อาจจะเป็นบุคคลภายในครอบครัวและผู้อื่น

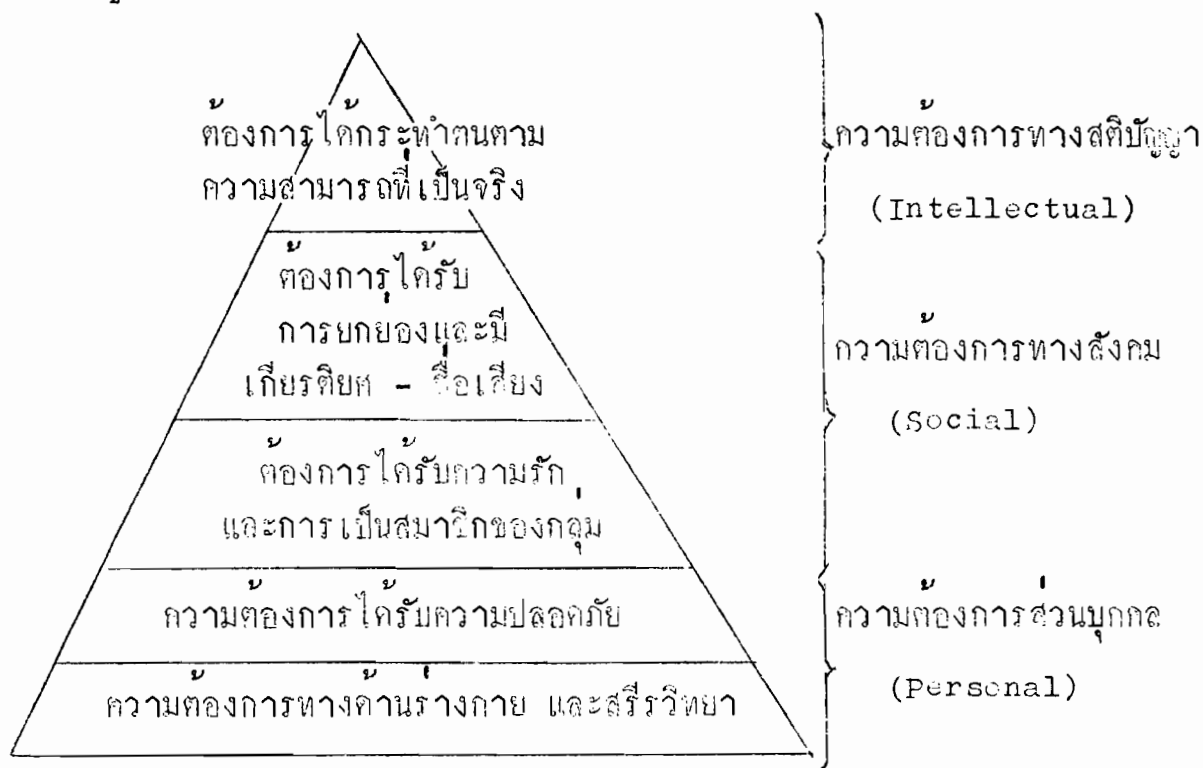
ระดับ (๔) ความต้องการได้รับการยกย่อง (Esteem needs) เช่น ความต้องการมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักของผู้อื่น

ระดับ (๕) ความต้องการเข้าใจและเป็นตัวตนเองอย่างดองแท้ (Self-Actualization) เป็นการพัฒนาเพื่อความสำเร็จของตนเอง (Continued development of one's self)

เกี่ยวกับทฤษฎีแรงจูงใจของมาสโลว์นี้มีข้อสังเกตอยู่ ๒ ประการ คือ ประการที่หนึ่ง แต่ละขั้นตอนของความต้องการจะต่อเนื่องกันไปตลอดชีวิตของบุคคล ก็จะมีอยู่ตลอดไป สำหรับประการที่สองก็คือ บุคคลจะต้องได้รับการตอบสนองในขั้นต้นหรือขั้นต่ำกว่าเสียก่อน เขาจึงจะเกิดความต้องการในขั้นที่สูงขึ้นไป และบุคคลก็อาจจะไม่เกิดความต้องการจนครบทั้งห้าขั้นทุกคนไปหมด

แนวความคิดเกี่ยวกับความต้องการของมาสโลว์นี้ถือว่าบุคคลจะมีพัฒนาการเรื่อย ๆ ไป ตามความต้องการอย่างเป็นลำดับขั้น ถ้าหากไม่สามารถปฏิบัติได้ก็จะเกิดความคับข้องใจในตัวบุคคลนั้น ยิ่งย่อมจะส่งผลสะท้อนต่อการเรียนรู้ได้ด้วย ดังนั้นการที่เราทราบถึงความต้องการเช่นนี้ จึงนับว่าเป็นประโยชน์ในการจัดโครงการต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักศึกษาผู้ใหญ่ (๑๕)

สำหรับความต้องการของมนุษย์ทั้ง ๕ ระดับ หรือ ๕ ชั้น อาจเขียนแสดงได้ตามรูปดังนี้



ความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ (Basic needs) เป็นทฤษฎีการจูงใจของศาสตราจารย์ A.H.Maslow และเป็นคนแรกที่ได้เขียนขึ้น ซึ่งเรียกว่า "Maslow's general theory of human motivation" (๑๖)

(๑๕) สุวัฒน์ วัฒนวงศ์, หลักการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ (กรุงเทพฯ, สำนักพิมพ์ไอเคียนสตรี, ๒๕๒๕) หน้า ๔๐-๔๑.

(๑๖) เสถียร เตลียงอร่าม, มนุษย์สัมพันธ์ในองค์กร, (กรุงเทพฯ, โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๒๓) หน้า ๑๕-๑๖.

ความต้องการ หมายถึงความต้องการอันจำเป็นแก่ชีวิตจะขาดเสียมิได้ ในการศึกษาเป็นที่ทราบกันว่าทุกกริยาท่าทาง หรือการที่มนุษย์แสดงออกมาเป็นรูปของพฤติกรรมนี้ก็เพราะแรงผลักดันเป็นกำลังสำคัญที่แสดงออกของชีวิตจิตใจ ความต้องการอาจเกิดขึ้นได้ทั้งการเรียนรู้ทั้งหาขึ้นมาภายหลัง และจากสิ่งที่เป็นมรดกตกทอดที่เกี่ยวกับความต้องการทางชีววิทยา Biological needs เป็นสิ่งที่แสดงออกมาให้เห็นได้และเป็นสิ่งที่ซ่อนตัวอยู่ ความต้องการของมนุษย์ยังจำแนกออกได้เป็น ๒ ชนิด คือ

(๑) ความต้องการทางด้านชีววิทยา (Biological Needs) โดยมากเป็นความต้องการที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ เป็นความต้องการอย่างแรงกล้า เป็นความจำเป็นขั้นพื้นฐาน อันเป็นรากฐานที่ต้องกระทำ เพราะเกี่ยวกับความเป็นอยู่ ความเป็นความตายของชีวิต ความต้องการชนิดนี้หากไม่ได้รับการตอบสนองจะมีความรู้สึกถึงเครียดอยู่ตลอดเวลา และมีความกระวนกระวาย เช่น ความต้องการหายใจ อาหาร ต้องการพักผ่อนหลับนอน ต้องการความอบอุ่น ต้องการสืบพันธุ์ เป็นต้น ความต้องการดังกล่าวนี้ตามหลักพุทธศาสนา พระพุทธองค์ได้ทรงกล่าวไว้ว่า มนุษย์นั้นมีความต้องการขั้นมูลฐาน คือปัจจัย ๔ นั้นเอง

(๒) ความต้องการทางด้านจิตใจ (Psychological Needs) ตามที่นักจิตวิทยาต่างจำแนกประเภทความต้องการไว้ต่างกัน แต่ยังคงยอมรับว่าบุคคลทั่ว ๆ ไปมีความต้องการทางด้านจิตใจ หรือความต้องการทางด้านจิตวิทยาเป็น Drive ชนิดหนึ่งที่ไม่หยุดนิ่ง (Dynamic) ไม่ได้มีรากฐานทางร่างกาย แต่อาศัยลวดลายทางสมองจากประสบการณ์สภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมเป็นส่วนใหญ่ สิ่งของแต่ละบุคคลอาจจะเหมือนกันและแตกต่างกันได้

การจำแนกความต้องการ (Classification of Needs) จากการจัดรวบรวมของ ออคูลย์ จาตุรงคกุล (๑๗) ได้กล่าวไว้ว่า

มีผู้พยายามจำแนกความต้องการของผู้บริโภคนั้นออกเป็นหลายประเภท ทั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อนักศึกษาวิชาพฤติกรรมผู้บริโภคในอันที่จะทำความเข้าใจเกี่ยวกับ

(๑๗) ออคูลย์ จาตุรงคกุล, อ้างแล้ว หน้า ๑๑๘-๑๑๘.

แนวความคิดเรื่องความต้องการของผู้บริโภค การจำแนกทำได้หลายวิธี วิธีข้างล่างนี้เป็นตัวอย่างการจำแนกเป็นระบบ ทั้งแต่ระบบที่จำแนกโดยมีความต้องการเพียงหนึ่งอย่างหรือสองอย่าง ตลอดจนถึงหลาย ๆ อย่าง ซึ่งแสดงให้เห็นดังต่อไปนี้

๑) Carl Rogers (ความต้องการเพียงอย่างเดียว)

(๑) อินทรีย์ (บุคคล) มีแนวโน้มเบื้องต้นและความพยายาม (ความต้องการ) ที่จะปฏิบัติจริง ๆ รักษาและเพิ่มพูนอินทรีย์ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

๒) James A. Baton (ความต้องการที่สรุปสั้น ๆ)

(๑) ความต้องการเกี่ยวกับความชอบพอ (Affective Needs) เป็นความต้องการที่จะก่อและรักษาความอบอุ่น ความสามัคคีกลมเกลียว และความสัมพันธ์ที่น่าพอใจทางอารมณ์กับบุคคลอื่น

(๒) ความต้องการที่จะสนับสนุน (Ego-Bolstering Needs) ความต้องการที่จะส่งเสริมบุคลิกภาพเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จ ได้รับความเลื่อมใสและเป็นที่ยอมรับของบุคคลอื่น และเพื่อตอบสนองความพอใจแก่ Ego โดยมีอิทธิพลเหนือผู้อื่น

(๓) ความต้องการที่จะป้องกัน Ego (Ego-Defensive Needs) ความต้องการที่จะปกป้องคุ้มครองบุคลิกภาพ หลีกเลียงอันตรายทั้งทางอินทรีย์และทางจิตวิทยา หลีกเลียงความน่าหัวเราะเยาะและเสียหน้า ป้องกันการสูญเสียชื่อเสียง หลีกเลียงหรือได้รับความผ่อนคลาย (Relief) จากความวิตกกังวล

(๔) ความต้องการเพื่อการพัฒนาชีวิต (Biogenic Needs) ความต้องการอากาศ น้ำและอาหาร เป็นต้น

๓) Henry A. Murry (รายการความต้องการขนาดยาว)

(๑) ความถ่อมตัว (Abasement) ยอมรับคำตำหนิ ยอมรับโทษ ยอมรับคำวิจารณ์

- (๒) ความสำเร็จ (Achievement) กระทำบางสิ่งที่ยากให้สำเร็จ
- (๓) ความต้องการสร้างมิตรภาพ (Affiliation) มีความสัมพันธ์
โดยร่วมมือกับผู้อื่น
- (๔) ความต้องการใหญ่โตมากเจ็บ (Aggression) เอาชนะการ
แข่งขัน
- (๕) ต้องการคืนรถต่อสู้เพื่ออิสระ (Autonomy) ปฏิบัติการอย่างเป็น
อิสระ
- (๖) ต้องการเอาชนะความพ่ายแพ้โดยพยายามมากขึ้น (Counteraction)
เอาชนะความอ่อนแอ
- (๗) ต้องการป้องกัน (Defendance) ปกป้องบุคลิกภาพจากการโจมตี
และวิพากษ์วิจารณ์
- (๘) ต้องการตามใจผู้อื่น (Deference) ชมเชยและสนับสนุนผู้ที่
เหนือกว่า
- (๙) ต้องการควบคุมผู้อื่น (Dominance) ใช้อิทธิพลและวิเศษพฤติกรรม
ของผู้อื่น
- (๑๐) ต้องการแสดงตน (Exhibition) สร้างความประทับใจเพื่อให้
เห็นหรือให้ได้ยิน
- (๑๑) หลีกเลี่ยงอันตราย (Harm-Avoidance) หลีกเลี่ยงภัยที่จะเกิด
แก่ร่างกาย
- (๑๒) Infavoidance หลีกเลี่ยงความยุ่งใจจากสถานการณ์ต่าง ๆ
- (๑๓) ต้องการคุ้มครองผู้อื่น (Nurturance) ช่วยเหลือแก่คนที่ช่วย
ตัวเองไม่ได้
- (๑๔) ต้องการระเบียบ (Order) รักษาการจัดสิ่งต่าง ๆ ไว้ และ
ความเรียบร้อย
- (๑๕) ต้องการความบันเทิง (Play) ปฏิบัติสิ่งต่าง ๆ เพื่อ "ความ
สนุก" แสวงหาการพักผ่อน

- (๑๖) ต้องการแยกตัวเอง (Rejection) เฉยเมยและหลีกเลี่ยงสิ่งไม่ดี
- (๑๗) Sentience แสวงหาและอิทธิพลต่อความประทับใจในกานความ
รู้สึก
- (๑๘) ต้องการความเห็นอกเห็นใจจากผู้อื่น (Succorance) ต้องการ
แสวงหาความช่วยเหลือจากผู้อื่น
- (๑๙) ต้องการทางเพศ (Sex) ก่อและดำเนินต่อในความสัมพันธ์ทางราคะ
- (๒๐) ต้องการความเข้าใจ (Understanding) สนใจสิ่งต่าง ๆ โดย
ทั่วไป

เมื่อเปรียบเทียบคุณสมบัติต่าง ๆ ของการจูงใจให้เกิดความต้องการนั้น จะ
ทราบได้อย่างมากมายเกี่ยวกับการปฏิบัติการที่เกิดขึ้น ออคูดย์ จากทรวงคกุล (๑๘) กล่าวว่า
สิ่งจูงใจต่าง ๆ นั้น แสดงให้เห็นถึงว่ามีคุณสมบัติร่วมกันดังนี้

- (๑) สิ่งจูงใจตั้งอยู่ในความต้องการ (Motives are founded in
needs)
- (๒) สิ่งจูงใจเป็นตัวเร้า (Motives are actuators)
- (๓) สิ่งจูงใจให้แนวทางแก่การปฏิบัติต่าง ๆ (Motives give actions
direction)
- (๔) สิ่งจูงใจเป็นผู้เลือกสรรเป้าหมาย (Motives are goal selectors)
- (๕) ความมุ่งหมายของสิ่งจูงใจคือ การลดความตึงเครียด (The purpose
of motives is tension reduction)
- (๖) สิ่งจูงใจปฏิบัติการในสิ่งแวดล้อม (Motives operate in the
environment)

ถ้าจะเปรียบเทียบความต้องการกับสิ่งจูงใจ จะเปรียบเทียบได้ดังนี้

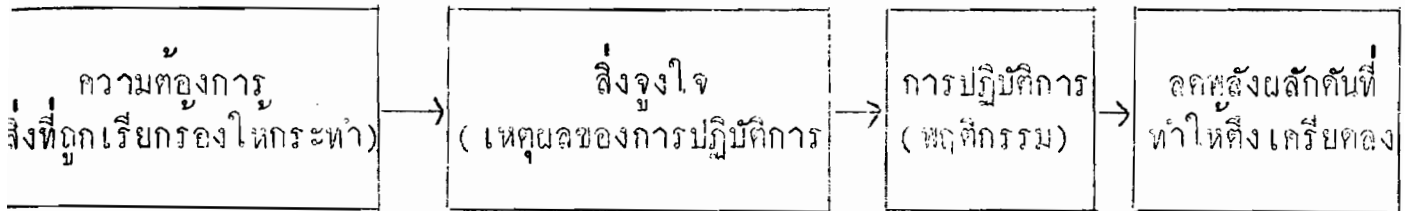
(๑๘) ออคูดย์ จากทรวงคกุล, อ้างแล้ว หน้า ๑๓๘-๑๔๐.

การเปรียบเทียบความต้องการและสิ่งจูงใจ

ประเภทของความต้องการ	ประเภทของสิ่งจูงใจ
<p>ความต้องการทางอินทรีย์</p> <p>ก. อาหาร</p> <p>ข. น้ำ</p> <p>ค. ทางเพศ</p> <p>ง. การหลับนอน</p> <p>จ. ความอบอุ่น</p> <p>ฉ. การขับถ่าย</p> <p>ช. ก่อกิจกรรม</p>	<p>สิ่งจูงใจเกี่ยวกับอินทรีย์</p> <p>ก. ความหิว</p> <p>ข. กระทบ</p> <p>ค. อดความตึงเครียด</p> <p>ง. การพักผ่อน</p> <p>จ. ความสะดวกสบาย</p>
<p>ความต้องการทางจิตวิทยา</p> <p>๑. ความต้องการทางสังคม</p> <p>ก. การมีส่วนอยู่ด้วย (Belong)</p> <p>ข. ชูกชั้นอยู่</p> <p>ค. การยอมรับ</p> <p>๒. ความต้องการเกี่ยวกับ EGO</p> <p>ก. อิสระ</p> <p>ข. ความสำเร็จ</p> <p>ค. ความรู้</p> <p>ง. ความเชื่อมั่นในตนเอง</p> <p>จ. รับความยกย่องชมเชย</p> <p>ฉ. ให้เห็นคุณค่า</p> <p>ช. ความนับถือ</p>	<p>สิ่งจูงใจทางจิตวิทยา</p> <p>๑. สิ่งจูงใจทางสังคม</p> <p>ก. ความมั่นคง</p> <p>ข. ความรัก ความสนสมปราปรณา (Fulfillment)</p> <p>ค. ความมั่นคง</p> <p>๒. สิ่งจูงใจเกี่ยวกับ EGO</p> <p>ก. การแสดงตน</p> <p>ข. ความสมปราปรณา การแสดงตน</p> <p>ค. ความสมปราปรณา</p> <p>ง. ความมั่นคง</p> <p>จ. การแสดงตน</p> <p>ฉ. ความรัก ความสมปราปรณา</p> <p>ช. ความมั่นคง</p>

สิ่งจูงใจเป็นตัวเรา

สิ่งจูงใจเป็นตัวเชื่อมระหว่างความต้องการของผู้บริโภคกับการปฏิบัติของผู้บริโภค ดังแสดงให้เห็นได้ดังนี้



ตามรูปข้างบนนี้มิได้เกิดโดยอัตโนมัติ ร่างกายต้องการอาหาร แต่ความหิวจะเป็นต้นเหตุให้บุคคลแสวงหาอาหาร ถ้าไม่มีความรู้สึกหิวก็ไม่มีเหตุผลใดที่จะเชื่อใจว่าจะแสวงหาอาหารเพื่อตอบสนองความต้องการของเขา ดังนั้นความต้องการอาจจะถูกทิ้งโดยมิได้รับการตอบสนองความพอใจอยู่ได้เนื่องจากขาดการจูงใจมากเพียงพอ สิ่งจูงใจเป็นตัวที่จะเอาชนะความเฉยเมย (Apathy) ไปสู่การปฏิบัติการ สิ่งจูงใจอาจจะได้รับการตอบสนองความปรารถนาด้วยตัวของมันแล้วทิ้งให้ความต้องการที่แท้จริงที่ยังไม่สมปรารถนาให้ค้างอยู่ได้

จากการที่กล่าวถึงความต้องการและแรงจูงใจมาแล้วข้างต้น นักจิตวิทยาและคนพบเมื่อเทียบกับหลักธรรมขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งเรียกว่าอภิญชาธรรม ๔ คือ

- ลาก สิ่งใดแก่ กลองการ เงินทอง
- ยศ ใดแก่ ตำแหน่ง เจริญศุขรา ปฏิญาณ วิชยฐานะ
- สรรเสริญ ใดแก่ ความเคารพนับถือจากผู้อื่น
- ความสุข หวังในทางร่างกาย และจิตใจ

ถ้าหากพิจารณาตามหลักธรรมของบุคคลที่พระบรมศาสดาได้สอนไว้แล้ว จะเห็นได้ว่าเป็นเรื่องที่ถูกตอกกับหลักวิชาในทางวิทยาศาสตร์สมัยปัจจุบันนี้

ในขณะที่เดียวกัน เราส่วนมากมักจะตกอยู่ในอำนาจชักจูงใจไปตามความต้องการทางจิตใจเหมือน ๆ กัน แต่เรายังเห็นได้เด่นชัดอยู่ประการหนึ่ง คือแต่ละบุคคลนั้น

มีลักษณะจำเพาะเป็นปัจเจกชนของตน ซึ่งทำให้แต่ละบุคคลมีลักษณะแตกต่างกับคนอื่นอย่างเห็นได้ชัดในส่วนที่เกี่ยวข้องกับลักษณะจำเพาะที่ทำให้คนเราแตกต่างกันออกไป คือ

- การศึกษา ประสบการณ์หรือความเจนจัด
- สมรรถภาพ สรีรร่างกาย หรือความสามารถ
- วิชาความรู้ อารมณ์ หรือความสะเทือนใจ
- ความสุขใจ วัย
- ท่าที ความสอดคล้อง

ความแตกต่างระหว่างบุคคล (ศึกษาตามแนวจิตวิทยา)

ในเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคลนี้ นักจิตวิทยายอมรับว่า ทุกคนต่างกัน แม้แต่ฝาแฝดก็ไม่เหมือนกัน สิ่งที่ทำให้บุคคลแตกต่างกันได้แก่ กรรมพันธุ์และสิ่งแวดล้อม สาระสำคัญของความแตกต่างของบุคคลที่มีอยู่ ๔ ประการ คือ (๑๘)

ประการที่ ๑ รูปร่างลักษณะแตกต่างกัน ตัวการสำคัญที่ทำให้คนมีรูปร่างหน้าตาแตกต่างกันประการแรกคือ กรรมพันธุ์ หรือพันธุกรรม เป็นสิ่งเร้นลับทำให้คนมีรูปร่างลักษณะคล้ายบรรพบุรุษ ถ้าบรรพบุรุษสูงใหญ่ บุตรหลานก็สูงใหญ่ไปด้วยเช่นกัน อย่างไรก็ตามสิ่งแวดล้อมมีได้แก่การเลี้ยงดู สภาพทางภูมิศาสตร์มีส่วนทำให้รูปร่างลักษณะของคนแตกต่างกันได้ เช่น เด็กฝาแฝด ๒ คน เพศเดียวกันเมื่อเกิดมารูปร่างเหมือนกัน แต่เมื่อแยกกันเลี้ยงดูและให้อาหารผิดกันก็จะทำให้ฝาแฝดนั้นรูปร่างต่างกันได้ การที่ทำให้ร่างกายบุคคลสภาพแตกต่างกันเช่นนี้ อาจปฏิบัติงานไร้วางกายหรือต้องปฏิบัติอยู่นาน ๆ ได้ดีกว่าบุคคลที่มีรูปร่างอ่อนแอ

ประการที่สอง สติปัญญาแตกต่างกัน สิ่งที่ทำให้บุคคลมีสติปัญญาแตกต่างกันประการสำคัญคือ กรรมพันธุ์ หรือพันธุกรรม บุคคลที่มีบรรพบุรุษฉลาด สติปัญญาดี มักจะฉลาด และสติปัญญาดีด้วย แต่นักจิตวิทยายืนยันว่าสิ่งแวดล้อมมีได้แก่การศึกษาอบรมเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้คนฉลาด สติปัญญาแตกต่างกันถึงแม้จะได้กำเนิดมาจากพันธุกรรมอย่างเดียว

(๑๘) เสถียร เหลืองอร่าม, ช่างแลว หน้า ๓๖-๓๘.

ประการที่สาม ความคิดแตกต่างกัน ความแตกต่างของบุคคลในเรื่องความคิดนี้ ส่วนสำคัญมาจากสิ่งแวดล้อมที่โตแก่ การศึกษาอบรม บิคารมารคา ฐาติ ที่ น้อย เพื่อนฝูง ความแตกต่างในเรื่องความคิดนี้ทำให้คนขัดแย้งกันอยู่ตลอดเวลา เช่น บางคนก็คิดว่า การกระทำอย่างนั้นดีกว่า แต่อีกคนหนึ่งเห็นว่าไม่ดี เป็นที่น่าอับอาย ตัวอย่างที่มักจะพบเสมอ ๆ ว่าผู้น้อยบางคนก็คิดว่า การเถียงผู้ใหญ่เป็นของไม่ดี เพราะเคยได้รับคำสอนจากบิคารมารคา ไม่ควรเถียงผู้ใหญ่ แต่ผู้น้อยบางคนก็คิดว่า การชี้แจงความคิดเห็นต่อผู้ใหญ่ เป็นสิ่งมีประโยชน์อย่างยิ่ง สำหรับบุคคลในกรณีหลังนี้ ถ้าผู้ใหญ่ไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นผู้อื่น ก็จะทำให้เกิดขัดใจกันขึ้น อย่างนี้เป็นต้น

ประการที่สี่ ความต้องการแตกต่างกัน เพราะบุคคลแต่ละคนมีฐานะไม่เหมือนกัน อาทิเช่น ฐานะทางการศึกษา ฐานะทางครอบครัว บางคนต้องการมีเกียรติมากกว่าเงิน แต่บางคนต้องการเงินอย่างเดียว บางคนต้องการจะเห็นความสำเร็จในงานของตนจึงได้พยายามปฏิบัติงานตามหน้าที่อย่างดีที่สุด อันเป็นผลดีต่อส่วนรวมอย่างยิ่ง

การเผยแพร่วัฒนธรรมไปสู่ประชาชนนี้ ความต้องการ ความพร้อม และการยอมรับในสิ่งใหม่จะต้องมีการระดมกำลังและส่งเสริมอย่างพอเนืองจึงจะบรรลุเป้าหมาย มิฉะนั้นแล้ว การส่งเสริมเผยแพร่วัฒนธรรมไทยจะไม่บรรลุเป้าหมายตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ กระทรวงศึกษาธิการได้แต่งตั้งคณะกรรมการ ๑๐ ประการไว้ จะขอนำมากล่าว ๓ ที่นี้ ึ่งเป็น "แนวทาง" ในการนำไปสู่การสร้างพื้นฐานที่ตีบนความต้องการของมนุษย์ ดังนี้

คำกลอนหลักปลุกฝังความดี ๑๐ ประการ
จากเอกสารของกองวัฒนธรรม กระทรวงศึกษาธิการ

๑. ให้มีความสำนึกในเรื่องชาติ เกียรติ วินัยและกล้าหาญ

- หนึ่งให้รู้ ว่าชาติ คืออะไร
อีกทั้ง เกียรติ วินัย และกล้าหาญ
และรู้จัก ปฏิบัติ ใ้ควรควร
ให้ชาติยิ่ง ยืนนาน สวัสดิ์
เกียรติจะดี ก็เพราะมี วินัยมั่น
วินัยนั้น เป็นหลัก เป็นกึกก็ตรี
มีกล้าหาญ ร่วมควย ช่วยทวี
ให้ชาติเกียรติ เรานี้ ไม่โรยรา

๒. ให้มีความซื่อสัตย์สุจริตและหิริโอตตัปปะ

- สองให้เ็น ซื่อสัตย์ สุจริต
ประจำจิต เป็นปลัด กวรวรักษา
รังเกียจการ ททุจริต กิจนานา
เมื่อเห็นว่า ผิดทาง ก็ห่างไกล
อันซื่อสัตย์ สุจริต สติหมั่น
ก็เพราะหมั่น อบรม บมนิสัย
ให้รู้จัก มีหลัก ละอายใจ
และกลัวภัย ททุจริต นิจนิรันดร

๓. ให้มีความกตัญญูกตเวที

- สามให้ตั้ง คนมั่น กตัญญู
ระลึกรู้ คุชยิ่ง ทุกสิ่งสรรพ
เมื่อมีรอง สนอง พระคุณเพลัน
เชื่อกวามัน ในกตเวที

๖. ให้มีความสุภาพอ่อนโยนและมารยาทอันดีงาม

- หกอ่อนโยน อ่อนน้อม รุกดอมอาตม์
มารยาท นุ่มนวล ชวนรักใคร่
ใคร่ไกลชิด สิกตอ ก็พอใจ
จะอยู่ไหน อยู่ดี เพราะมีธรรม
โบราณว่า ไปไหน แม่ไกลบ้าน
ถ้าอ่อนหวาน คงมี ที่อุปถัมภ์
ยิ่งเป็นข้าราชการ งานประจำ
ยิ่งอ่อนโยน ก็ยิ่งน่า นิยมชม

๗. ให้มีใจกว้างขวางรู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

- เจ็คมีใจ กว้างขวาง ฟังผู้อื่น
ไม่แข็งขืน ครวญใคร ให้เหมาะสม
ใจที่ดี มีข้อ ควรนิยม
ก็ปรารภณ์ รับไว้ ควญใจงาม
เป็นธรรมาธิปไตย ใฝ่ที่ขอบ
ตามระบอบ เหตุผล คนไม่หยาม
ถือแก่คน เป็นใหญ่ ก็ไม่งาม
หรือจะตาม แต่เขาวา ก็น่ารัง

๘. ให้ความกรุณาเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละ

- แปะเมตตา การุญย์ และเอื้อเฟื้อ
รู้เผื่อแผ่ ชื่นตูก กวรับลูกฝัง
เห็นแก่ตัว เกินไป ไม่จริง
จึงควรตั้ง แผลเผื่อ เอื้ออารี
กับรู้จัก เสียสละ ทำประโยชน์
เห็นแต่ใจ ใจโหด ควรห่างหนี
เสียสละ จะเกริม เติมความดี
ให้เกิดมี สุขสันต์ นิรันดรไป

๙. ให้มีความเป็นระเบียบในการทำงานและความคิด

- ๐ เก้าให้มี ระเบียบ ในภารกิจ
 และระเบียบ ความคิด วินิจฉัย
 ความผิดพลาด เสียหาย ทั้งหลายใด
 โดยส่วนใหญ่ เกิดขึ้น เพราะเป็นทาง
 ขาดระเบียบ การงาน จะพาลยุ่ง
 ถ้าไม่มี กวرتี้ จะจัดวาง
 ถ้ามีแล้ว หาทาง กระทำตาม

๑๐. ให้มีความสามัคคีและรู้จักขอร้องให้รักษากันและกัน

- ๐ สิบให้สามัคคี คือทอหมู
 แม้ศัตรู ก็คง จะคิดขาม
 ถ้ายกอกอยู่ ลำพัง กำดั่งทราม
 จึงควร เร่ง ปลุกความ สามัคคี
 การระอยู่ รวมเย็น กันเป็นหมู
 ขอร้อง ใ้ใครก็ ไม่ร้อรี้
 อย่าให้มี รุนใจ ก้มใจเอย.

แนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม

คำว่า "วัฒนธรรม" อาจจะเป็นคำที่ไม่ทันสมัยเหมือนคำอื่น ๆ ที่ประชาชนจะให้ความสนใจมากนัก แต่ในคำนี้ความหมายนั้นมีความหมายที่ลึกซึ้งและมีคุณค่ายิ่ง การที่ทางราชการได้จัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ มีฐานะเป็นกรม ๆ หนึ่ง สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ มีคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติเป็นผู้นับผิดชอบ กำหนดนโยบายและดำเนินงานด้านวัฒนธรรมแห่งชาติ มีหน้าที่ดังนี้ -

๑. ปฏิบัติงานตามที่คณะกรรมการมอบหมาย
๒. ศึกษาและวิจัยข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรม เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมวัฒนธรรม ตลอดจนการป้องกันและแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับวัฒนธรรมของชาติ
๓. จัดทำโครงการและแผนงานส่งเสริมและป้องกันเกี่ยวกับวัฒนธรรมแห่งชาติ
๔. จัดทำโครงการและแผนงานป้องกัน และแก้ไขปัญหเกี่ยวกับวัฒนธรรมแห่งชาติ
๕. ริเริ่มและเร่งรัดให้มีการส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรมที่จะเป็นประโยชน์ในการศึกษา เศรษฐกิจ การเมือง และสังคมระหว่างประเทศ
๖. ฝึกอบรมผู้ที่จะทำงานด้านวัฒนธรรม ตลอดจนร่วมมือกับเอกชนในการฝึกอบรมบุคคลดังกล่าว
๗. ร่วมมือและประสานงานกับส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ และเอกชนในการดำเนินการตามกฎหมายเกี่ยวกับวัฒนธรรม
๘. ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการประสานเผยแพร่ และประชาสัมพันธ์งานและกิจกรรมเกี่ยวกับวัฒนธรรมแห่งชาติ
๙. ติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติงานตามโครงการแผนงานและนโยบายเกี่ยวกับวัฒนธรรมแห่งชาติ และรายงานให้คณะกรรมการทราบ
๑๐. ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

จากหน้าที่ทั้ง ๑๐ ประการดังกล่าวข้างต้นจะเห็นว่า เป็นหน้าที่ที่ยิ่งใหญ่ มากที่จะรับผิดชอบงานด้านวัฒนธรรมของประชาชนทั้งชาติ อย่างไรก็ตามงานวัฒนธรรมจะต้องถือว่าเป็น "ภาระและหน้าที่ของทุกหน่วยงาน" ที่จะต้องช่วยส่งเสริมและเผยแพร่งานวัฒนธรรมอย่างกว้างขวาง โดยปฏิบัติอย่างต่อเนื่องและสอดคล้องกับเป้าหมายของรัฐบาลที่กำหนดไว้ จากความจำเป็นในการส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรมในแนวเดียวกัน เป็นโอกาสอันดียิ่งที่รัฐบาลของ ฯพณฯ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ได้กำหนดนโยบายวัฒนธรรมแห่งชาติขึ้น โดยออกประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี ลงวันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๒๔ กำหนดนโยบายวัฒนธรรมแห่งชาติ ๕ ข้อ ดังนี้

๑) ส่งเสริมการบำรุงรักษาวัฒนธรรมไทยทุกด้านให้เจริญก้าวหน้าด้านการศึกษา ค้นคว้าวิจัย ฟื้นฟูและพัฒนาวัฒนธรรมไทยให้วัฒนธรรมเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับการแก้ปัญหาการดำเนินชีวิต การพัฒนาประเทศอันสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และการป้องกันประเทศ ป้องกันการทำลายวัฒนธรรมและศาสนา และทำนุบำรุงศาสนาให้บริสุทธิ์ เพื่อเป็นหลักในการพัฒนาจิตใจประชาชน

๒) เผยแพร่วัฒนธรรมไทยทุกด้าน นำไปสู่ประชาชนถึงขั้นปฏิบัติให้แพร่หลายยิ่งขึ้นเพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ตระหนักถึงความสำคัญของวัฒนธรรมที่มีต่อเอกลักษณ์ คติศรัทธา ความสามัคคี และความมั่นคงของชาติ ตลอดจนเกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน ทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ

๓) ส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นฐานและวัฒนธรรมของกลุ่มชนในท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนมีความเข้าใจเห็นคุณค่าและยอมรับวัฒนธรรมของท้องถิ่นซึ่งกันและกัน ก่อให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรม อันจะนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างมีสันติสุขในชาติ และมีความรักหวังแด่วัฒนธรรมไทยยิ่งขึ้น

๔) สนับสนุนส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกับต่างประเทศ เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจที่ระหว่งชาติ รวมทั้งรู้จักเลือกสรรวัฒนธรรมของต่างชาติ ที่เผยแพร่ที่เข้ามาในประเทศไทยหรือผลจากการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม โดยนำมาคัดกรองปรับปรุงคัดแปลงให้เหมาะสมกับวิถีการดำเนินชีวิตของคนไทย และความมั่นคงปลอดภัยของชาติ

๕) สนับสนุนส่งเสริมให้หน่วยงานของรัฐและของเอกชนที่ดำเนินงานด้านวัฒนธรรมได้ประสานงานกันอย่างใกล้ชิด โดยการระดมสรรพกำลังทั้งจากภาครัฐและภาคเอกชนเพื่อรักษาและส่งเสริมวัฒนธรรมให้มั่นคงเป็นพื้นฐานของการดำเนินชีวิตของประชาชน ตลอดจนรวมกันแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม เพื่อให้วัฒนธรรมมีบทบาทสนับสนุนการพัฒนาประเทศอย่างจริงจัง

นอกจากนโยบายวัฒนธรรม ๕ ประการดังกล่าวข้างต้นแล้ว รัฐบาลได้ตระหนักถึงงานด้านวัฒนธรรมอย่างยิ่ง ได้กำหนดไว้ในแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๕ (พ.ศ. ๒๕๒๕-๒๕๒๙) ขึ้น เพื่อเป็นแนวทางการส่งเสริมและการพัฒนากิจการวัฒนธรรม มีรายละเอียดดังนี้

การส่งเสริมและการพัฒนากิจการมวัฒนธรรม * (๒๐)

๑. สภาพและปัญหา

วัฒนธรรมเป็นกระบวนการทั้งหมดของสังคมที่มีระบบโครงสร้างอยู่ในตัว ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น ๒ ลักษณะ คือ วัฒนธรรมทางวัตถุ และวัฒนธรรมทางจิตใจ

วัฒนธรรมทางวัตถุ ครอบคลุม ผลทางวัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น เครื่องจักรกล เทคโนโลยี การก่อสร้าง การตั้งถิ่นฐานของชุมชน ปัจจัย ๔ ที่เป็นความต้องการของมนุษย์ รวมถึงเครื่องมือ เครื่องใช้ต่าง ๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้น

วัฒนธรรมทางจิตใจ เป็นกระบวนการทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นและมีผลต่อจิตใจของมนุษย์ สติปัญญา แนวความคิด ความรู้สึก จริยธรรม คุณธรรม สุนทรียภาพ ความสวยงาม เจตคติ ค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณี แบบแผนการดำรงชีวิต ซึ่งแสดงออกในผลผลิตที่มนุษย์ค้นพบและสร้างสรรค์ด้วยความรู้ทั้งทางวิทยาศาสตร์และศิลปะในบรรยากาศแห่งปัทสนาสังคมหนึ่ง

(๒) * ที่มา แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ห้า พ.ศ. ๒๕๒๕-๒๕๒๙ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี หน้า ๒๒๔-๒๒๕.

วัฒนธรรมในสังคมใดวิวัฒนาการหรือได้เปลี่ยนแปลงต่อเนื่องกันมาหลายยุคสมัยและหลายชั่วอายุคน หากจะเริ่มต้นประวัติศาสตร์ของชาติกันที่การก่อตั้งกรุงสุโขทัยเป็นราชธานีตราบนานหลายศตวรรษรัตนโกสินทร์ในปัจจุบัน งานวัฒนธรรมทั้งทางค่านิยมและจิตใจของคนไทยได้มีการสร้างสรรค์ปรากฏหลักฐานเป็นมรดกตกทอดจนถึงปัจจุบันมากมาย กล่าวได้ว่าประเทศไทยมีวัฒนธรรมที่น่าภาคภูมิใจ ควรค่าแก่การรักษาหวงแหนและพัฒนาเพื่อให้เกิดความสงบสุขร่มเย็นและความเจริญในสังคมสืบต่อไป

แต่ในสภาพที่ปรากฏในปัจจุบัน ประเทศชาติเริ่มขาดแคลนการสร้างสรรค์วัฒนธรรมใหม่ที่เหมาะสมกับกาลเวลา มรดกทางวัฒนธรรมทั้งทางค่านิยมและจิตใจที่สั่งามถูกทำลายทั้งโดยธรรมชาติและการทำลายด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของคนรุ่นหลัง รวมถึงหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ในการทำหน้าที่อนุรักษ์สร้างสรรค์วัฒนธรรมของชาติ มีหลายหน่วยงานกระจัดกระจายและแยกกันทำในสังกัดต่าง ๆ ขาดความเป็นเอกภาพในการแก้ปัญหาด้านวัฒนธรรมของชาติโดยส่วนรวมยิ่งกว่านั้นปัญหาวัฒนธรรมทางค่านิยมยังไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควร ปัญหาดังกล่าวได้แก่ ปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรมในสังคม ปัญหาการเปลี่ยนแปลงในเจตคติ และค่านิยมที่เห็นหน้ากันทางวัตถุ และเกี่ยวข้องกับแหล่งอบายมุขต่าง ๆ ได้เกิดขึ้นอย่างมากมาย โดยปราศจากการกำกับและสกัดกั้นเท่าที่ควร วัดและศาสนามีได้เป็นที่พึ่งทางจิตใจของประชาชนเช่นในอดีต จารีตประเพณี วัฒนธรรมนิยมแบบไทยกำลังเปลี่ยนแปลงไปจากความนิยมในหมู่เยาวชน โบราณวัตถุสถานอันเป็นมรดกตกทอดมาจากบรรพบุรุษ นอกจากจะถูกรื้อถอนและถูกทำลายโดยธรรมชาติแล้ว ยังถูกทำลาย ลักขโมยโดยมนุษย์ เรน การขโมยศักดิ์เสี้ยวพระพุทธรูป และการขุดค้นหาของเก่าที่มีค่า เป็นต้น ปัญหาดังกล่าวจึงเป็นปัญหาที่ต้องแก้ไขโดยเร่งด่วน

ฉะนั้น ในแผนฯ ฉบับที่ ๕ นี้ จึงพยายามที่จะแก้ปัญหาวัฒนธรรมในเรื่อง ศิลป ศาสนา จริยธรรม จารีตประเพณี และการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุและมรดกทางศิลปกรรม ทั้งนี้จะพิจารณาปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับเรื่องเหล่านี้ แล้วหยิบยกปัญหาที่มีความสำคัญยิ่งมาจัดการแก้ไข โดยให้หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งทางภาครัฐบาลและเอกชนร่วมมือกันในการแก้ปัญหา โดยทำเป็นโครงการปฏิบัติที่จะก่อให้เกิดผลอันเป็นรูปธรรม

แล้วประสานโครงการต่าง ๆ เหล่านั้นขึ้นเป็นแผนงาน เพื่อเป็นมูลฐานสำหรับการประสาน การดำเนินงานให้สอดคล้องสัมพันธ์กัน จุดสำคัญจะเน้นในเรื่องการปฏิบัติ และการติดตาม ผล โดยจะมีการกำหนดมาตรการที่จะเป็นเครื่องบังคับความก้าวหน้าและผลของการปฏิบัติ เพื่อเป็นมูลฐานสำหรับการประเมินผลให้ได้ผลตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ต้องการ

มรดกทางวัฒนธรรมของชาติทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจที่กำลังกลายเป็นปัญหา ในปัจจุบัน ซึ่งจะต้องดำเนินการแก้ไขรีบด่วน ในช่วงระยะเวลา ๕ ปีที่จะถึงนี้ ได้แก่

๑.๑ ปัญหาทางด้านศาสนา จริยธรรมและคุณธรรมของสังคม จากการสำรวจ ของกรมศาสนา ปี ๒๕๒๒ เปรียบเทียบกับปี ๒๕๐๓ ซึ่งให้เห็นความเปลี่ยนแปลงได้ดังนี้ ปี ๒๕๒๒ ประเทศไทยมีวัดทางพุทธศาสนาอยู่ประมาณ ๒๔,๑๙๖ วัด พระภิกษุประมาณ ๒๓๓,๙๙๕ รูป สามเณรประมาณ ๑๐๕,๖๙๖ รูป มัสยิดในศาสนาอิสลามประมาณ ๒,๑๙๖ แห่ง โบสถ์ คาทอลิก ๒๑๔ แห่ง โบสถ์โปรแตสแตนต์ ๒๒๓ แห่ง วัดฮินดูและโบสถ์ฮินดู ๑๙ แห่ง

ประชาชนนับถือศาสนาต่าง ๆ แยกได้เป็นศาสนาพุทธร้อยละ ๙๕.๒๔ ศาสนา อิสลามร้อยละ ๔.๐๒ ศาสนาคริสต์ร้อยละ ๐.๖๐ ศาสนาฮินดู ฮินดูและอื่น ๆ ร้อยละ ๐.๑๔

ในปี ๒๕๔๓ ประชาชนนับถือศาสนาต่าง ๆ แยกเป็นศาสนาพุทธประมาณร้อยละ ๙๕.๓๐ ศาสนาอิสลามร้อยละ ๓.๙๑ ศาสนาคริสต์ร้อยละ ๐.๕๙ ศาสนาฮินดูและฮินดูร้อยละ ๐.๒๒ ตัวเลขเปรียบเทียบจำนวนศาสนสถาน จำนวนผู้นับถือศาสนาต่าง ๆ ระหว่างปี ๒๕๒๒ กับปี ๒๕๐๓ ปรากฏว่าจำนวนวัดเพิ่มขึ้น จำนวนผู้นับถือศาสนาต่าง ๆ มีสัดส่วนเฉลี่ยเพิ่ม และลดไม่เปลี่ยนไปจนเห็นได้ชัด แสดงให้เห็นว่าศาสนาแต่ละศาสนายังเป็นเครื่องยึดมั่น ทางจิตใจของประชาชน และการยึดถือหลักการพื้นฐานของชีวิตของประชาชนยังยึดมั่นตาม กลุ่มศาสนาของตนสืบต่อมาอย่างไม่เปลี่ยนแปลง จากสถิติดังกล่าวจะเห็นว่าศาสนาพุทธ เป็นศาสนาหลักใหญ่ของชนในชาติ คือประมาณร้อยละ ๙๕ ลักษณะพื้นฐานความเชื่อถือใน การดำเนินชีวิตของคนในชาติอาจได้รับอิทธิพลจากคำสอนทางพุทธศาสนาเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงใด ๆ ในสังคมทางด้านจริยธรรม คุณธรรม ความเชื่อ ค่านิยม และพฤติกรรมของสังคม ทั้งในทางลบและบวกย่อมเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากกลุ่มศาสนาพุทธ เป็นส่วนใหญ่ การแก้ปัญหาคงต้องมุ่งแก้ไขที่กลุ่มพุทธศาสนิกชน ทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจ เป็นสำคัญ ส่วนในศาสนาอื่น ๆ นั้นไม่อาจกล่าวได้ว่าจะเป็นปัญหาที่กระทบต่อส่วนรวม โดยตรง

๑.๒ ปัญหาบ้านเกิดปวงชนของชาติ จากประวัติศาสตร์อันยาวนานนับพันปี บรรพบุรุษได้สร้างสรรค์งานทางศิลปวัฒนธรรมไว้เป็นมรดกในชาติมากมายทั้งทางค่านิยม วัตถุประสงค์ และจิตใจ แต่มาในยุคปัจจุบันเป็นยุคของความเสื่อมโทรมในด้านนี้อย่างมาก ถึงจะเห็นได้จากพฤติกรรมและเหตุการณ์ต่าง ๆ เช่น การลักลอบตัดเศียรพระพุทธรูป การลักลอบทำลายโบราณสถาน ปูนปั้นสถาน อันมีค่าเพียงหวังโบราณวัตถุบางชิ้น บางส่วน การปล่อยปละละเลยไม่ทำนุบำรุงดูแลตามสมควรต่อโบราณสถาน ประวัติศาสตร์สถาน ศิลปกรรม และถาวรวัตถุต่าง ๆ ทำให้เกิดการบุกรุกทำลายหรือเสื่อมโทรมไปตามกาลเวลา ทั้งนี้ เนื่องจากไม่ให้ความสำคัญที่เหมาะสม จนก่อให้เกิดความเสียหายอยู่เนือง ๆ เช่น การทุกตัวขององค์พระปฐมเจดีย์ การแตกร้าวขององค์พุทธไสยาสน์ วัดโพธิ์ การพังทลายขององค์พระสฤประชาตุรณม การทุกเอียงขององค์พระเจดีย์วัดใหญ่ชัยมงคล การรื้อกำแพงเมืองโบราณจังหวัดสงขลา การพังทลายของประตูเมืองโบราณ จังหวัดเชียงใหม่ ฉะนั้นเนื่องจากความกตัญญูจากการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและสังคม การขาดความสำนึกในคุณค่าของงานสร้างสรรค์ทางศิลปวัฒนธรรม เป็นเครื่องบ่งชี้ให้เห็นถึงค่านิยมของคนในปัจจุบันที่มองมรดกอันล้ำค่าทางศิลปวัฒนธรรมเหล่านี้ว่าไร้ค่าและเป็นอันมาก

๑.๓ ปัญหาทางวัฒนธรรมนิยม จารีตประเพณี ภาษา กฎระเบียบและค่านิยมในสังคม กล่าวได้ว่าคนไทยรุ่นหลังเกิดการหลอทิ้งวัฒนธรรมนิยม จารีตประเพณี และหันไปใช้วัฒนธรรมจากต่างชาติมากขึ้น กลุ่มที่มีการศึกษาสูงส่วนใหญ่ได้ผูกพันอยู่กับวัฒนธรรมต่างชาติมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ สังคมไทยแนะนำชักชวนให้สมาชิกปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคมและกฎหมายที่สร้างขึ้นอย่างจริงจัง เช่น การทอดทิ้งวัฒนธรรมไทยไปใช้วัฒนธรรมต่างชาติ การนิยมแต่งกายชุดสากลมากกว่าการแต่งกายพื้นเมือง นอกจากนี้จุก่อนหน้านี้ยังก่อให้เกิดผลกระทบถึงการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการในปัจจุบันนี้ซึ่งขาดประสิทธิภาพ การปกครองทุกระดับเกิดความแตกแยกเนื่องจากประจากรและกิจกรรรมมีมากขึ้น แต่การบริหารยังไร้ระบบเก่า ปัญหาเหล่านี้กำลังกลายเป็นปัญหาสังคมประจำวันของคนปัจจุบันซึ่งหากปัญหานี้ยังไม่แก้ไข การแก้ปัญหาดังกล่าวและการยกระดับความเป็นอยู่ของคนในชาติก็เป็นเพียงการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ และไม่บังเกิดผลเท่าที่ควร

๑.๔ ปัญหาทางค่านิยมในการบริหารงานวัฒนธรรมของชาติโดยส่วนรวม ขอบข่ายและปริมาณงานค่านิยมของชาติครอบคลุมทุกจังหวัดและทุกพื้นที่ แต่ปัจจุบันงานทั้งทางค่านิยมบริหารและปฏิบัติยังขึ้นตรงอยู่กับหน่วยงานกลางระดับกรมเป็นส่วนใหญ่ หลายหน่วยงาน เช่น กรมศิลปากร กรมการศาสนา สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ ฯลฯ และยังขาดคนนโยบายแห่งชาติดูจุดประสงค์ เป้าหมาย รวมตลอดจนการกำหนดหน้าที่รับผิดชอบของแต่ละหน่วยงานให้ชัดเจน การดำเนินงานและการประสานงานจึงยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร กลายเป็นสาเหตุหนึ่ง ทำให้ความเสื่อมโทรมทางค่านิยมของชาติเพิ่มขึ้น จำเป็นต้องพิจารณาแก้ไขปัญหาโดยรีบด่วน เพื่อให้การแก้ปัญหาส่วนรวมของประเทศมีความคล่องตัวและเป็นเอกภาพ

๒. เป้าหมาย

เพื่อให้ปฏิบัติได้ตามนโยบายจึงกำหนดเป้าหมายเพื่อดำเนินการแต่ละด้านไว้ดังนี้คือ

๒.๑ การทำนุบำรุงส่งเสริมศาสนาและศรัทธาจริยธรรม

(๑) ใต้เด็ก เยาวชน และประชาชนมีธรรมทางศาสนาเป็นแนวทางในการประกอบอาชีพ ในการดำเนินชีวิต และเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจมากกว่าสภาพที่เป็นอยู่ในสังคมปัจจุบัน

(๒) ไร่วัดเป็นหลักในการศรัทธาวัฒนธรรมในส่วนท้องถิ่น โดยจะให้วัดเป็นศูนย์กลางการศรัทธาวัฒนธรรมในส่วนท้องถิ่น โดยให้เริ่มเปิดดำเนินการภาคละหนึ่งศูนย์ เพื่อเป็นโครงการทดลองในการขยายงานต่อไป

(๓) เพิ่มจำนวนพุทธศาสนิกชนเข้าพิธีกรรมและปฏิบัติธรรมในวัด โดยเฉพาะในวันสำคัญทางพุทธศาสนาทั่วประเทศ จากที่เป็นอยู่ในปัจจุบันเฉลี่ยร้อยละ ๔ ของจำนวนพุทธศาสนิกชน เป็นร้อยละ ๒๐ ของพุทธศาสนิกชนทั้งหมด โดยการประสานงานกันทั้งสถาบันทางศาสนา สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันอาชีพต่าง ๆ ทั้งราชการและเอกชน โดยเฉพาะสื่อมวลชนเป็นสำคัญ

๒.๒ การทำนุบำรุงส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมของชาติ ให้ประชาชนโดยเฉพาะ
ในเมืองทั่วประเทศประมาณ ๔ ล้านคน มีความสำคัญในการอนุรักษ์ ทำนุ บำรุง คุ้มครอง
รักษาและวางแผนมรดกทางศิลปวัฒนธรรมไว้ เพื่อเป็นเอกลักษณ์ของชาติและความภูมิใจ
ในความเป็นชาติที่มีเอกราชมาช้านาน

๒.๓ การทำนุบำรุง ส่งเสริมค่านิยมธรรมเนียม ราชประเพณี จารีตประเพณี
และค่านิยมให้เด็กเยาวชน และประชาชนทั่วประเทศ มีความรู้ความเข้าใจในขนบธรรมเนียม-
นิยม ราชประเพณี จารีตประเพณีที่ค้ำจุนเหมาะสมกับสภาพสังคม และเกิดค่านิยมในการที่
จะประพฤติปฏิบัติให้เกิดความสงบสุขร่มเย็นในชาติบ้านเมือง

๒.๔ การส่งเสริมทำนุบำรุงและพัฒนาภาษาไทย ให้ประชาชนผู้สำเร็จการ
ศึกษามากับแล้วทั้งในเมืองและชนบทสามารถใช้ภาษาไทยได้อย่างถูกต้องทั้งการพูด
การเขียน ในการสื่อความหมาย ทั้งนี้มีให้เป็นการทำฉายภาษาไทยท้องถิ่นหนึ่งเป็นเอกลักษณ์
ของท้องถิ่นต่อไป

๒.๕ การสร้างเอกภาพในการบริหารงานวัฒนธรรมของชาติ

(๑) จัดทำแผนแม่บทพัฒนาวัฒนธรรมส่วนรวมของชาติ และจัดทำแผน
ปฏิบัติของแต่ละหน่วยปฏิบัติให้สอดคล้องกัน

(๒) จัดให้มีองค์กรกลางทางวัฒนธรรมหรือปรับปรุงองค์กรของรัฐที่มี
อยู่แล้วให้มีหน้าที่และอำนาจอย่างเพียงพอในการบริหารงานวัฒนธรรมของชาติโดยส่วนรวม
โดยให้ประชาชน องค์กรหรือสถาบันเอกชนมีส่วนร่วมอย่างใกล้ชิด

๓. แนวนโยบายและมาตรการ

๓.๑ แนวนโยบาย นโยบายเพื่อแก้ปัญหาวัฒนธรรมในแต่ละด้านมีดังนี้คือ

(๑) เร่งทำนุบำรุงส่งเสริมศาสนาให้เป็นที่ยึดมั่นทางจิตใจ และพัฒนา
จริยธรรม คุณธรรมของประชาชนให้มีระเบียบวินัยทั้งส่วนตนและส่วนรวม

(๒) เร่งส่งเสริมการศึกษาของเยาวชน โดยให้มีการเรียนธรรมศึกษา
ทุกระดับ และส่งเสริมให้เยาวชนประกอบกิจกรรมทางศาสนาตามจารีตประเพณี

(๓) ส่งเสริมให้เยาวชนและข้าราชการประกอบกิจกรรมทางศาสนาในวันสำคัญทางศาสนาประจำลัปดาห์

(๔) เร่งทำนุบำรุงส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมของชาติทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจ เพื่อปลูกฝังให้คนในชาติเกิดความรักและคิดสร้างสรรค์ความสวยงาม ความมีระเบียบ อนุรักษ์สืบทอดมรดกทางศิลปวัฒนธรรมที่ดีให้เป็นเอกลักษณ์ของชาติ และเกิดความนิยมในการผลิตและใช้ผลิตภัณฑ์ทางศิลปวัฒนธรรมที่ขึ้นบ้านของไทย

(๕) เริ่มทำนุบำรุงส่งเสริมวัฒนธรรมทางขนบธรรมเนียม ราชประเพณี จารีตประเพณีไทย และภาษาไทยอันเป็นภาษาประจำชาติ

(๖) จัดให้มีองค์กรกลางทางวัฒนธรรมหรือปรับปรุงองค์กรของรัฐที่มีอยู่แล้วให้มีหน้าที่และอำนาจอย่างเพียงพอในการบริหารวัฒนธรรมของชาติโดยส่วนรวมในระยะเวลาอันสมควร

ทั้งนี้ จะได้นำบทบาทของประชาชนและภาคเอกชนให้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างสำคัญในการดำเนินงานตามนโยบายดังกล่าวนี้

๓.๒ มาตรการการพัฒนา เพื่อการแก้ปัญหาต่าง ๆ ให้บรรลุตามนโยบายและเป้าหมายที่กำหนดไว้แล้วนั้น ได้กำหนดแนวทางและมาตรการเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติไว้ดังนี้คือ

๓.๒.๑ การทำนุบำรุงส่งเสริมศาสนาและพิธีนาจริยธรรม

(๑) ทำนุบำรุงพุทธศาสนาในประเทศไทยให้มั่นคงเจริญก้าวหน้า เป็นเครื่องโน้มน้าวจิตใจของเด็กเยาวชน และประชาชน ให้มาศึกษาสิ่งที่เป็นแก่นแท้ของศาสนา คือธรรมะเพื่อการดำรงชีวิตที่ดีงาม การประกอบอาชีพที่สุจริต และเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจ โดยการบูรณะพิพิธภัณฑสถานให้มีความสง่างาม มีระเบียบ สวยงาม ยึดหลักเรียบง่าย ประหยัด เป็นแบบอย่างแก่ชุมชน และจัดให้เป็นศูนย์กลางวัฒนธรรมของท้องถิ่นโดยความร่วมมือกันระหว่างวัด บ้าน องค์กรเอกชน และหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง และจะดำเนินการเพื่อการทรงท้องถิ่นในภาคละหนึ่งศูนย์ หากได้ผลตามจุดหมายจะได้ขยายเพิ่มขึ้นต่อไป

(๒) ปรับปรุงส่งเสริมการบริหารและการปกครองคณะสงฆ์ ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย โดยการจัดให้มีการสัมมนาพระสังฆาธิการ เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจในการปกครองและการบริหารกิจการคณะสงฆ์ การพัฒนาวัด และการเผยแพร่ พระพุทธศาสนาที่เป็นแก่นแท้ เพื่อให้ประชาชนมีศีลธรรมและจริยธรรมอันดีงาม จัดให้มีการ แต่งตั้งที่ปรึกษาเจ้าอาวาส และเจ้าคณะสงฆ์ระดับต่าง ๆ แก่พระสังฆาธิการที่รภาพ ถวายความรู้แก่พระภิกษุในค่านกุหมาย ระเบียบวินัย ข้อบังคับ วิธีปฏิบัติศาสนกิจ แก่ไข ปรับปรุงพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ที่อยู่ในปัจจุบัน ให้มีการกระจายอำนาจให้มากขึ้น เพื่อ การปกครอง ดูแลพระภิกษุอย่างทั่วถึงตลอดจนการจัดระเบียบเกี่ยวกับผลประโยชน์จาก ศาสนสมบัติ การจัดสรรที่วัดให้เป็นที่อยู่อาศัยและทำการค้าขายของประชาชน

(๓) เผยแพร่และอบรมสั่งสอนพระพุทธศาสนาที่เป็นแก่นแท้ โดยใ้ พระภิกษุและพระธรรมทูตในระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ ร่วมกับองค์การ สมาคม มูลนิธิ ชมรม พุทธศาสนาของสถาบันการศึกษา ระดับอุดมศึกษา และให้สื่อมวลชนส่งเสริมเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ชักชวนให้ประชาชนนำบุตรหลานเข้าวัดปฏิบัติธรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนา จัดให้มีการเรียนธรรมศึกษาในทุกระดับ จัดให้มีกิจกรรมทางศาสนาในหน่วยงาน องค์กร และเอกชนทุกอาชีพในวันสำคัญทางพุทธศาสนาให้มากยิ่งขึ้นทั่วประเทศ

(๔) ประสานกิจการศาสนาและอุปถัมภ์ศาสนาอื่นที่ตั้งมีอยู่แล้ว ในประเทศ ได้แก่ ศาสนาอิสลาม คริสต์ พราหมณ์ ฮินดู และซิกข์ โดยการส่งเสริมกิจกรรม และการเผยแพร่คำสอนของศาสนาทั้งกล่าว และจัดงานศาสนสัมพันธ์ที่กว้างขวางออกไป ในระดับภาค เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนในภาคที่มีความสามัคคี มีความเป็นน้ำหนึ่ง ใจเดียวกันในการพัฒนาประเทศชาติ

(๕) ปรับปรุงการศึกษา ทั้งด้านปริยัติ ปฏิบัติ และปฏิบัติ ในสถานศึกษาของสงฆ์และในสำนักปฏิบัติทั่วไปให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

(๖) ให้หน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการพัฒนาบำรุง ศาสนาทำการศึกษา ค้นคว้าวิจัย และรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับทางศาสนาและจริยธรรม ของประชาชน

๓.๒.๒ การทำนุบำรุงส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมของชาติ

(๑) เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมของชาติทุกสาขา โดยอาศัยสื่อมวลชนทุกรูปแบบทั้งของรัฐและเอกชน เพื่อให้ประชาชนตระหนักถึงคุณค่า และเกิดความสำนึกในการร่วมมือทำนุบำรุงรักษา สืบทอดศิลปวัฒนธรรมที่ดั่งงามให้คงอยู่เป็นเอกลักษณ์ของชาติสืบไป

(๒) ศึกษา ค้นคว้า วิจัย สงวนรักษา บูรณะ ซ่อมแซม ป้องกันมรดกทางศิลปวัฒนธรรมของชาติในส่วนที่ระกุนให้ประชาชนเกิดความรักชาติ หวงแแทนและรักษาไว้ให้เป็นมรดกสืบทอดต่อไป อันได้แก่ โบราณวัตถุ โบราณสถาน วรรณกรรม นาฏศิลป์ ดนตรี การละเล่นพื้นเมือง ฯลฯ เพื่อมิให้ถูกทำลายสูญหายทั้งโดยมนุษย์และธรรมชาติ โดยการเร่งสำรวจ รวบรวม จัดทำทะเบียนมรดกทางศิลปวัฒนธรรมของชาติ พัฒนากำลังคน คำนศิลปวัฒนธรรม ปรับปรุงกฎหมายในการป้องกัน และปราบปรามการทำลายมรดกทางศิลปวัฒนธรรม

(๓) ส่งเสริมและปรับปรุงการศึกษาศิลปวัฒนธรรมของชาติให้กว้างขวางในส่วนภูมิภาค และเปิดโอกาสให้ประชาชนนอกระบบการศึกษาได้มีโอกาสรับการฝึกอบรมเพื่อการไปประกอบอาชีพ และสนับสนุนให้สถาบันการศึกษาอื่น ๆ ร่วมผลิตบุคลากรทางวัฒนธรรมให้มากขึ้น โดยเฉพาะการผลิตครูนาฏศิลป์ ดนตรี และช่างศิลป์

(๔) ส่งเสริมสนับสนุนการผลิตงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านในสาขาต่าง ๆ ของประชาชนในส่วนท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการมีรายได้ควบคู่ไปกับการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านให้เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นสืบต่อไป

(๕) ให้มีการติดตามประเมินผลและประสานงานของหน่วยงานรับผิดชอบทางศิลปวัฒนธรรมทั้งภาครัฐบาลและเอกชน เพื่อการพัฒนาสร้างสรรค์ศิลปวัฒนธรรมของชาติอย่างมีจุดประสงค์และเป้าหมายส่วนรวม โดยการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเพื่อเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนและท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนามรดกทางศิลปวัฒนธรรมของชาติร่วมกับภาครัฐบาลให้มากขึ้น

๓.๒.๓ การทำนุบำรุงส่งเสริมวัฒนธรรมค่านิยมธรรมเนียม จารีต

ประเพณี

(๑) ฟื้นฟู ปรับปรุง สร้างสรรค์ เผยแพร่ค่านิยมและขนบธรรมเนียมประเพณีไทย โดยการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ ปลุกฝังค่านิยมที่ดีงามและเหมาะสมแก่เยาวชนและประชาชน ให้ตระหนักถึงความสำคัญของขนบธรรมเนียมประเพณีไทย เพื่อความภาคภูมิใจที่จะประพฤติปฏิบัติ ค้ำจุนการให้การศึกษาระบบโรงเรียนในเชิงปฏิบัติจริง และนอกระบบโรงเรียน แก่มิคา มาราคาโดยใช้ศูนย์วัฒนธรรมของท้องถิ่นและสื่อมวลชนทุกประเภท เพื่อพัฒนาให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตที่เป็นจริงในปัจจุบัน เช่น ค่านิยม เรียบง่าย ประหยัด มานะ อุตุน เป็นต้น นอกจากนั้นกำหนดให้มีกฎหมาย ข้อบังคับเพื่อป้องกันการทำลายวัฒนธรรมที่ดีงามด้วย

(๒) ฟื้นฟู ส่งเสริม และเผยแพร่งานรัฐพิธี พระราชพิธีและโบราณราชประเพณีให้เยาวชนและประชาชนตระหนักถึงความผูกพันที่พระมหากษัตริย์ทรงมีต่อพลสกนิกร ความมั่นคงสงบสุขของชุมชนและชาติพื้นเมืองที่มีมาแต่อดีต เช่น พิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ และการเสด็จมาเพื่อพระราชกุศลในเทศกาลต่าง ๆ โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมในวันสำคัญหรือเทศกาลดังกล่าว ร่วมกับหน่วยงาน ทั้งราชการและเอกชน โดยเฉพาะสื่อมวลชนทุกประเภทให้กว้างขวางขึ้น

(๓) ปรับปรุงสิ่งแวดล้อมและภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี อันเกิดจากอิทธิพลของวัฒนธรรมต่างชาติในรูปแบบของภาพยนตร์ การแสดง การโฆษณาสินค้า สถานเริงรมย์ และสิ่งสิ่งที่มีแนวโน้มเยาวชนและประชาชนให้เกิดค่านิยมยกย่องจะยึดถือประเพณีปฏิบัติตามมากขึ้น โดยการควบคุม ตรวจสอบ ระวังจับกุม ภายใต้กฎหมายที่มีอยู่ปัจจุบันอย่างจริงจัง และปรับปรุงกฎหมายข้อบังคับ ให้เอื้ออำนวยต่อการป้องกันการทำลายวัฒนธรรม ประเพณีอันดีงามของชาติให้รัดกุมยิ่งขึ้น

(๔) แลกเปลี่ยนวัฒนธรรมทางขนบธรรมเนียม ประเพณีไทยระหว่างภาคในประเทศ และระหว่างประเทศ เพื่อให้ประชาชนแต่ละภาค แต่ละท้องถิ่น ได้มีความรู้ความเข้าใจซึ่งกันและกัน โดยการจัดกิจกรรมร่วมกันของภาคต่าง ๆ ขึ้นในแต่ละภาค โดยการประสานงานกันระหว่างหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับสถาบันการศึกษา ระดับอุดมศึกษาในภาคนั้น ๆ และจัดกิจกรรมการแสดงสัญจรจากหน่วยงานกลาง เช่น กรมศิลปากร หรือสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ที่มีอยู่ เพื่อการเผยแพร่ทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ

(๕) ส่งเสริมการศึกษา ค้นคว้า วิจัย และพัฒนาแบบแผนของ
ชนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม จูงใจ และกระตุ้น นักวิชาการที่มีอยู่ในหน่วยงานทั้ง
ภาครัฐบาลและเอกชน ให้เพิ่มความสนใจและตระหนักถึงคุณค่าของการศึกษา ค้นคว้า อัน
จะนำไปสู่การพัฒนาแบบแผนของวัฒนธรรมของชาติไทยโดยส่วนรวม

๓.๒.๔ การส่งเสริมทำนุบำรุงและพัฒนาภาษาไทย

(๑) เผยแพร่และประชาสัมพันธ์การใช้ภาษาไทยที่ถูกต้อง โดย
จัดให้มีการศึกษา ประชุม สัมมนาทางวิชาการเกี่ยวกับการใช้ภาษาไทย จัดประกวดการ
เขียนหนังสือ จัดรายการการใช้ภาษาไทยทางวิทยุและโทรทัศน์ จัดนิทรรศการการใช้ภาษา
โดยมุ่งให้ประชาชนเกิดความเคยชินจากการได้ยิน ใ้ฟัง และเห็นอยู่เสมอ สร้างค่านิยม
ในการใช้ภาษาไทย จัดโครงการฉลองครบรอบ ๙๐๐ ปี ของลายสือไทยในปี ๒๕๒๖ โดย
ความร่วมมือประสานงานระหว่างหน่วยงานของรัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง

(๒) ส่งเสริม พัฒนา และทำนุบำรุงภาษาไทย ภาษาไทยท้องถิ่น
และภาษาไทยเดิม โดยการดำเนินการศึกษา ค้นคว้า วิจัย ในสถานศึกษา และหารูปแบบ
ในการพัฒนากิจกรรมที่เอื้ออำนวย กระตุ้นให้ประชาชนเกิดความรัก ห่วงแทนในการผดุง
รักษามิให้เสื่อมหายไป โดยให้ศูนย์วัฒนธรรมท้องถิ่นและสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา
ในท้องถิ่นนั้น ๆ ดำเนินการ

(๓) ควบคุม ปรับปรุง และแก้ไขการใช้ภาษาไทยที่ได้รับการ
ผสมผสานจากภาษาต่างชาติด้วยการดำเนินการศึกษา ค้นคว้า วิจัย ในเรื่องศัพท์ภาษาไทย
เพื่อบัญญัติขึ้นแทนภาษาต่างชาติ ปรับปรุงแก้ไขการใช้ภาษาไทยที่ได้รับการผสมผสานจาก
ภาษาต่างชาติและประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ ความเข้าใจแก่ประชาชน

๓.๒.๕ การสร้างเอกภาพในการบริหารงานวัฒนธรรมของชาติ

(๑) จัดทำแผนแม่บทพัฒนาวัฒนธรรม รวมทั้งแผนปฏิบัติการส่วนรวม
ของชาติ

(๒) ให้กระทรวงศึกษาธิการปรับปรุงคณะกรรมการประสาน
วัฒนธรรมในระดับกระทรวงให้ทำหน้าที่ประสานและจัดทำแผนปฏิบัติการร่วมกับหน่วยปฏิบัติทั้ง
ในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคให้สอดคล้องกับแผนแม่บทที่จัดทำขึ้น และทั้งทำการติดตาม

และประเมินผลให้เป็นไปตามแผน เพื่อให้การพัฒนาวัฒนธรรมได้ผลดียิ่งขึ้น กระทรวงศึกษา-
ธิการจะต้องให้ความสำคัญในการพัฒนางานด้านนี้ควบคู่ไปกับการพัฒนาการศึกษาด้วย

ทั้งนี้ ในการจัดทำแผนแม่บทนี้ ควรให้ประสานสัมพันธ์กับแผน
การศึกษาของชาติ และแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ โดยให้สำนักงานคณะกรรมการการ
ศึกษาแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มีส่วนร่วมใน
การจัดทำแผนแม่บทด้วย

(๑) ให้มีการกำหนดตัวบ่งชี้พัฒนาการเชิงวัฒนธรรม จัดให้มี
กลไกในการรวบรวม วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลด้านวัฒนธรรม รวมทั้งสนับสนุนให้มี
การฝึกอบรมบุคลากรด้านการวางแผนวัฒนธรรม อันจะมีส่วนเสริมให้การวางแผนพัฒนา
วัฒนธรรมมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น

แนวทางในการรักษา ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม

การส่งเสริมวัฒนธรรมนั้น สำนักนายกรัฐมนตรีได้ออกประกาศเรื่อง ให้ใช้
แนวทางในการรักษา ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม พุทธศักราช ๒๕๒๘ ประกาศลงวันที่ ๓
กรกฎาคม ๒๕๒๘ ได้กำหนดแนวทางไว้ดังนี้ (๒๑)

(๒๑) หนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ นร ๐๖๐๒/ว.๔๔ ลงวันที่
๑๐ กรกฎาคม ๒๕๒๘ เรื่อง แนวทางในการรักษา ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม
พุทธศักราช ๒๕๒๘

แนวทางในการรักษา ส่งเสริม และพัฒนาวัฒนธรรม พุทธศักราช ๒๕๒๘
ตามนโยบายวัฒนธรรมแห่งชาติ

หมวด ๑

เจตนารมณ์

๑. สังคมโลกปัจจุบันเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทุก ๆ ด้าน สังคมย่อยทั้งหลาย จึงต้องปรับตัวอย่างเหมาะสมตามไปทั่ว มิฉะนั้นแล้ว ความสับสนวุ่นวายและปัญหามากมาย ประการจะบังเกิดขึ้นในปริมาณที่จะแก้ไขได้โดยยาก

ดังนั้น เพื่อให้สังคมไทยดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง และพัฒนาแบบแผนการดำเนินชีวิตให้สอดคล้องกับกระแสความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างไม่หยุดยั้งดังกล่าว จึงต้องมี ประกาศแนวทางในการรักษา ส่งเสริม และพัฒนาวัฒนธรรม พุทธศักราช ๒๕๒๘ ตามนโยบาย วัฒนธรรมแห่งชาติฉบับนี้ขึ้น เป็นนโยบายระยะยาวของชาติ สำหรับหน่วยงานของรัฐ เอกชน และประชาชนจะได้ยึดถือเป็นหลักในการดำเนินงามทางวัฒนธรรมร่วมกัน ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

หมวด ๒

ความหมาย ธรรมชาติ และความสำคัญของวัฒนธรรม

๒.๑ วัฒนธรรมเป็นวิถีการดำเนินชีวิตของสังคม เป็นแบบแผนการประพฤติกติ ปฏิบัติและการแสดงออกซึ่งความรู้สึกนึกคิดในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่สมาชิกในสังคมเดียวกัน สามารถเข้าใจและราบรื่นร่วมกัน ดังนั้นวัฒนธรรมไทยคือ วิถีชีวิตที่คนไทยได้สั่งสม เลือกรสร ปรับปรุง แก้ไข จนถือกันว่าเป็นสิ่งที่ยามเหมาะสมกับสภาวะแวดล้อมและได้ใช้ เป็นเครื่องมือ หรือเป็นแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาในสังคม

๒.๒ วัฒนธรรมเกิดขึ้นจากการประพฤติปฏิบัติร่วมกัน เป็นแนวเดียวกันอย่าง ต่อเนื่องของสมาชิกในสังคม มีการสืบทอดเป็นมรดกทางสังคมต่อกันมาจากอดีต หรืออาจ เป็นสิ่งประดิษฐ์คิดค้นสร้างสรรค์ขึ้นใหม่ หรืออาจรับเอาสิ่งที่เผยแพร่มาจากสังคมอื่น ทั้งหมดนี้ หากสมาชิกยอมรับและยึดถือ เป็นแบบแผนประพฤติกติปฏิบัติร่วมกันก็ยอมรับว่าเป็นวัฒนธรรมของ สังคมนั้น

๒.๓ วัฒนธรรมย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามเงื่อนไขและกาลเวลา เมื่อมีการประดิษฐ์หรือค้นพบสิ่งใหม่ วิธีใหม่ที่ไขแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของสังคมได้ ก็ถือว่า ย่อมทำให้สมาชิกของสังคมเกิดความนิยม และในที่สุดอาจเลิกใช้วัฒนธรรมเดิม การจะรักษาวัฒนธรรมเดิมไว้จึงต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลง หรือพัฒนาวัฒนธรรมนั้นให้เหมาะสม มีประสิทธิภาพตามยุคสมัย

๒.๔ วัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มชนในสังคมย่อมมีเนื้อหา รูปแบบ บทบาท และหน้าที่แตกต่างกันไป หากว่าความแตกต่างนั้นไม่ก่อให้เกิดผลเสียหายต่อสังคมโดยรวมแล้ว ก็สมควรให้กลุ่มชนทั้งหลายมีโอกาสเรียนรู้วัฒนธรรมของกันและกัน สภาพความแตกต่างเช่นนี้เป็นธรรมชาติของวัฒนธรรม

๒.๕ วัฒนธรรมอาจจำแนกได้เป็นหลายประเภท เช่น วัฒนธรรมประจำชาติ วัฒนธรรมสากล และวัฒนธรรมท้องถิ่น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกรอบความคิดและวัตถุประสงค์ในการประยุกต์ใช้ของผู้จำแนกการ จัดหมวดหมู่ของวัฒนธรรมเพื่อความสะดวกในการสื่อความและการประสานงาน จึงเป็นสิ่งจำเป็นในการดำเนินงานวัฒนธรรม

๒.๖ วัฒนธรรมเป็นทั้งพื้นฐานและเครื่องยึดเหนี่ยวสร้างเสริมความสามัคคีกลมเกลียวและความเป็นปึกแผ่นในหมู่ประชาชน วัฒนธรรมจะช่วยชักนำให้คนประพฤติปฏิบัติธรรม และพร้อมที่จะเผชิญชีวิตรวมกันบนแผ่นดินเดียวกันทั้งในยามสุขและยามทุกข์

๒.๗ วัฒนธรรมเป็นกรอบและเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตที่เหมาะสมกับสภาวะแวดล้อม จึงถือได้ว่าวัฒนธรรมเป็นหลักในการประพฤติปฏิบัติของสมาชิกของสังคม ซึ่งอาจจะช่วยป้องกันและแก้ไขปัญหา ตลอดจนตอบสนองความต้องการของสมาชิกและของสังคมได้

๒.๘ วัฒนธรรมเป็นเอกลักษณ์ เป็นลักษณะประจำชาติ หรือประจำหมู่คณะ ซึ่งมีส่วนช่วยให้ชนในชาติมีความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน อันจะทำให้บังเกิดความรักสามัคคีกัน และจะส่งผลต่อการรวมพลังของหมู่คณะและสร้างไว้ถึงความมั่นคงของชาติ

หมวด ๓

แนวทางในการรัก ส่งเสริม และพัฒนาวัฒนธรรม

การดำเนินงานวัฒนธรรมเพื่อให้วัฒนธรรมเจริญก้าวหน้าอย่างมีสมคูลย์นั้น

๓.๑ ควรส่งเสริมให้มีการวางแผนวัฒนธรรม ทั้งเป็นแผนระยะยาว แผนระยะสั้น แผนระดับชาติ และแผนระดับท้องถิ่น เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ

๓.๒ ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการประสานแผน และระดมสรรพกำลังค้ำจุนทรัพยากร เพื่อการพัฒนาวัฒนธรรมระหว่างหน่วยงานของรัฐ เอกชน และระหว่างประเทศ

๓.๓ ในการวางแผนพัฒนาวัฒนธรรมทุกระดับ ให้ถือว่าศาสนธรรมเป็นมอเกิดสำคัญของการประพฤติปฏิบัติ และการดำเนินชีวิตของประชาชนเป็นเรื่องสำคัญยิ่งในฐานะที่เป็นพื้นฐานและเป็นแนวทางในการพัฒนาวัฒนธรรมด้านอื่น ๆ

๓.๔ ในการวางแผนพัฒนาวัฒนธรรมไม่จำกัดอยู่แค่เฉพาะการทำนุบำรุงรักษามรดกทางวัฒนธรรมเพียงอย่างเดียว การพัฒนาคนให้มีความรู้ความเข้าใจ ความตระหนักค่าในวัฒนธรรม มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และมีคุณภาพชีวิตที่เหมาะสมแก่ยุคสมัยก็เป็นสิ่งจำเป็นยิ่ง

หมวด ๔

เรื่องที่ควรพัฒนาในวัฒนธรรมไทย

ในการพัฒนาวัฒนธรรมตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป มีความต้องการเน้นหนักเป็นพิเศษที่จะให้สมาชิกในสังคมไทยมีความรู้ ความเข้าใจ และมีการประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้องทั้งในงานในเรื่องวัฒนธรรมประจำชาติ โดยส่วนรวมและวัฒนธรรมท้องถิ่นในเรื่องต่อไปนี้

๔.๑ การเลี้ยงดูอบรมเด็กในครอบครัว ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลของสมาชิกในครอบครัว สมาชิกในสังคม และชนต่างชาติ

๔.๒ การทำงาน การประกอบอาชีพ และการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

๔.๓ ความสะอาด สุขภาพอนามัย สิ่งแวดล้อม อาหาร โภชนาการ และยารักษาโรค

๔.๔ ภาษาไทย การสื่อความ และวรรณกรรม

๔.๕ การบันเทิง การกีฬา การพักผ่อนหย่อนใจ และสุขภาพจิต

๔.๖ การอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรทางวัฒนธรรม ทั้งด้านวัตถุและด้านจิตใจ เช่น ศิลปกรรมด้านประติมากรรม สถาปัตยกรรม จิตรกรรม วรรณกรรม ดุริยางคศิลป์ นาฏศิลป์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ แหล่งประวัติศาสตร์ ความสุภาพอ่อนน้อม ความมีน้ำใจ

๔.๗ การรักษาภาพลักษณ์ ชื่อเสียง และเกียรติภูมิของวัฒนธรรมไทยใน
ชุมชนโลก

๔.๘ การสร้างสรรค์และการแสวงหาความรู้ ความเจริญขององงามทางวิชาการ และการถ่ายทอดวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับสังคมไทย

๔.๙ ศาสนาประจำชาติ ศาสนาที่สั่งมั่นในประเทศไทย ปรัชญา ระเบียบวินัย
ขนบธรรมเนียมประเพณี ค่านิยม และความเป็นไทย

๔.๑๐ สถาบันเกียรติยศ การเมือง การปกครอง อุทิศการดี และความมั่นคง
ของชาติ

หมวด ๕

วิธีการในการรักษา ส่งเสริม และพัฒนาวัฒนธรรม

การรักษา ส่งเสริม และพัฒนาวัฒนธรรมมีหลายรูปแบบ อาจใช้วิธีต่อไปนี้คือ

๕.๑ การสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม คือการจัดกิจกรรมหรือดำเนินการให้มีการริเริ่มสร้างสรรค์บุกเบิก การประดิษฐ์คิดค้น การวิจัย และการพัฒนาทางวัฒนธรรม

๕.๒ การส่งเสริมและสนับสนุน คือการจัดกิจกรรมหรือดำเนินการใด ๆ ที่ช่วยให้นักบริหาร นักวิชาการ หรือผู้ประกอบการทั้งหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน สามารถดำเนินงานวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เช่น การจัดงบประมาณสนับสนุน การจัดกิจกรรมวัฒนธรรมด้านต่าง ๆ การยกย่องเชิดชูเกียรติ และการอุปถัมภ์ศิลปิน นักประดิษฐ์คิดค้น และบุคคลที่มีผลงานดีเด่นทางวัฒนธรรม

๕.๓ การเผยแพร่และการประชาสัมพันธ์ คือการจัดกิจกรรม หรือดำเนินการ เพื่อนำวัฒนธรรมไปสู่ประชาชนทางสื่อมวลชนทุกรูปแบบ เช่น การจัดพิมพ์เอกสารเผยแพร่ การจัดรายการโทรทัศน์และวิทยุ การใช้สื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ เพื่อความรู้ทางวัฒนธรรม

๕.๔ การจัดบริการทางวัฒนธรรม คือ การจัดกิจกรรมหรือดำเนินการ เพื่อให้ประชาชนได้มีโอกาสสัมผัสกับวัฒนธรรม ให้มีความรู้ความเข้าใจ ความซาบซึ้ง และการประพฤติปฏิบัติที่เหมาะสม ถูกต้อง เช่น การจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม การบริการห้องสมุด การจัดการแสดงนิทรรศการ การสาธิตการจัดงานมหกรรมวัฒนธรรมตามเทศกาล และชนบทธรรมเนียมประเพณี ตลอดจนกิจกรรมอื่นใดที่สามารถให้บริการต่าง ๆ เหล่านี้

๕.๕ การอนุรักษ์ ทำนุบำรุง และฟื้นฟูวัฒนธรรม คือการจัดกิจกรรมหรือดำเนินการ เพื่อการพิทักษ์รักษามรดกทางวัฒนธรรมที่ใกล้สูญสืบทอดมาจากอดีต แม้บางอย่างอาจไม่ใช่ประโยชน์ในปัจจุบันแล้วก็ตาม เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ แหล่งโบราณคดีและประวัติศาสตร์ ให้คงอยู่เพื่อประโยชน์ในการศึกษาคุณค่าทางอารยธรรมของความจริงทางวัฒนธรรมในอดีต รวมไปถึงการจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรม พิพิธภัณฑ์ และสถานที่ใด ๆ อันเป็นมรดกทางวัฒนธรรม

๕.๖ การเสริมสร้างความเป็นประชาธิปไตยทางวัฒนธรรม คือการจัดกิจกรรมหรือดำเนินการให้ประชาชนส่วนใหญ่หรือทั้งหมดมีโอกาสมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจ การจัดกิจกรรม และการดำเนินการทางวัฒนธรรม ตลอดจนมีส่วนร่วมในการประพฤติปฏิบัติที่เหมาะสมในการเลือกสรรวัฒนธรรม และการส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมด้านวัฒนธรรม

๕.๗ การเสริมสร้างความเข้าใจในวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน คือการจัดกิจกรรมหรือดำเนินการใด ๆ ทางวัฒนธรรมให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจและมีการยอมรับวัฒนธรรมท้องถิ่นหรือวัฒนธรรมของกลุ่มชนในภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วกันและกัน ทั้งนี้เพื่อเป็นการขจัดหรือลดทอนความขัดแย้งระหว่างกลุ่มวัฒนธรรมเหล่านั้น ในการเสริมสร้างความเข้าใจนี้ นอกจากการให้ทุกกลุ่มชนมีความรู้ความเข้าใจ และซาบซึ้งในวัฒนธรรมของกันและกันแล้ว

ยอมรวมไปถึงการเปิดโอกาสให้บุคคลหรือประชาชนมีสิทธิเสรีภาพในการประพฤติปฏิบัติตามแนวทางวัฒนธรรมที่กลุ่มของตนได้เลือกสรรแล้ว หากการประพฤติปฏิบัตินั้นไม่เป็นพิษเป็นภัยหรือกระทบกระเทือนความมั่นคงของสังคมไทยโดยรวม

๕.๘ การจัดการศึกษาเพื่อวัฒนธรรม คือการจัดกิจกรรมและดำเนินการเพื่อพัฒนาให้ประชาชนมีความรู้ สามารถอ่านออกเขียนได้ สื่อความได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การลดอัตราการเรียนรู้หนังสือ การบริการการศึกษาอย่างทั่วถึง การจัดเนื้อหาทางวัฒนธรรมในหลักสูตรการเรียนการสอนโดยตรงและโดยอ้อม การเตรียมและพัฒนามัคคุเทศก์โดยจัดการศึกษาเพื่อฝึกอบรมนักบริหาร นักวิชาการ ศิลปิน และนักเรียน นักศึกษาค้นคว้าวิธีการในระบบและนอกโรงเรียน รวมทั้งการจัดกิจกรรมทางศิลปะทุกแขนง สำหรับเด็กและเยาวชน

๕.๙ การปรับปรุงวัฒนธรรมในชีวิตประจำวัน คือการจัดกิจกรรมหรือดำเนินการในการปรับปรุงชุมชน ที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม เครื่องอำนวยความสะดวกและสาธารณูปโภค รวมทั้งการบริการอนามัย การเพิ่มพูนสิ่งค้ำจุนและสิ่งบันเทิงใจในชีวิตประจำวัน ให้แก่ประชาชน การจัดระบบงานและสิ่งแวดล้อมในสำนักงาน ในโรงงาน ในเรือสวนไร่นา ตลอดจนสถานที่สาธารณะต่าง ๆ ให้เรียบร้อยสะอาดสวยงาม และมีความเพียงพอทั้งในค่านิยมและคุณภาพ

๕.๑๐ การเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ คือการจัดกิจกรรมหรือดำเนินการให้ประชาชนมีสิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจ มีความรู้ความเข้าใจในลักษณะที่เด่นของหมู่คณะและสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และรักน่านี้นำประพฤติปฏิบัติอย่างถูกต้องสอดคล้องกับลักษณะเด่นอันเป็นเอกลักษณ์ของหมู่คณะและของประเทศชาติ

๕.๑๑ การบำรุงไว้ซึ่งคุณภาพและมาตรฐานของวัฒนธรรม คือการจัดกิจกรรมหรือดำเนินการให้ประชาชนรักษาไว้ซึ่งคุณภาพและมาตรฐานของความดีงามทางวัฒนธรรม ด้วยการจัดการประกวดการแข่งขัน และกิจกรรมอื่น ๆ รวมทั้งการป้องกันไม่ให้ความดีงามเหล่านั้นถูกบ่อนทำลาย

๕.๑๒ การเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมระหว่างชาติ คือการจัดกิจกรรมหรือดำเนินการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกับนานาประเทศ การศึกษาภาษาและวรรณกรรมของต่างชาติ การศึกษาภาษาไทยและวรรณกรรมของชนเผ่าไทยในประเทศต่าง ๆ การแลกเปลี่ยน

กิจกรรมและบุคลากรทางวัฒนธรรม การส่งเสริมการท่องเที่ยว และการติดต่อสื่อสารระหว่างประเทศโดยไม่กระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของชาติ การสนับสนุนให้มีการศึกษาวัฒนธรรมของชาติอื่น เพื่อให้ตระหนักถึงความคล้ายคลึงและความแตกต่างกันของไทย โดยหวังผลสำคัญในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่มีคุณค่าในสังคมไทยและเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างชาติ

หมวด ๖

องค์กรและระบบงานในการพัฒนาวัฒนธรรม

การดำเนินงานวัฒนธรรมเป็นภาระหน้าที่ของประชาชนทุกคน รวมทั้งองค์กรของรัฐและองค์กรของเอกชน

๖.๑ องค์กรของรัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบต่องานวัฒนธรรมของชาติโดยตรงในระดับกระทรวงคือ กระทรวงศึกษาธิการ สำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวงมหาดไทย และทบวงมหาวิทยาลัย ในระดับกรมคือ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กรมศิลปากร และกรมการศาสนา ส่วนหน่วยงานหรือองค์กรอื่น ๆ นั้นคือว่างานวัฒนธรรมเป็นหน้าที่โดยอ้อมอีกส่วนหนึ่งด้วย

๖.๒ องค์กรของเอกชนที่มีหน้าที่รับผิดชอบงานวัฒนธรรมของชาติคือ มูลนิธิ สมาคม ศาสนาสถาบัน และบริษัทห้างร้านทั้งหลาย ซึ่งสมควรมีโอกาสให้ความร่วมมือสนับสนุนตามกำลังความสามารถ

๖.๓ องค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานวัฒนธรรม พึงปฏิบัติอย่างมีระบบและต่อเนื่องกัน โดยทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการทำนโยบายเสนอคณะรัฐมนตรี และประสานการปฏิบัติร่วมกับคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ตามแนวทางแห่งพระราชบัญญัติสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๒๒ และกฎหมายอื่น ๆ ที่ได้กำหนดไว้ หากมีการเปลี่ยนแปลงพระราชบัญญัติดังกล่าวก็ให้ร่วมกับหน่วยงานอื่นที่ทำหน้าที่เช่นกัน หรือตามแต่จะกำหนดขึ้นใหม่

๖.๔ องค์กรทั้งหลายตลอดจนบุคลากรผู้ดำเนินงานวัฒนธรรม ควรได้รับการพัฒนาเพื่อให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพเหมาะสมกับกาลสมัยและสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

หน่วยงานที่ส่งเสริมงานวัฒนธรรม

การส่งเสริมวัฒนธรรมจะต้องมีหน่วยงานของทางราชการและเอกชนช่วยกัน
ดำเนินการ โดยมีสำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติเป็นศูนย์กลาง สำหรับหน่วยงานต่าง
จังหวัดจะมี "ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม" เป็นแหล่งบริการข้อมูลข่าวสารและคำเป็น
งานด้านวัฒนธรรมในส่วนภูมิภาคมีทุกจังหวัดของประเทศ มีรายนามดังนี้

๑. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
๒. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
๓. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม วิทยาลัยครูธนบุรี
๔. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม วิทยาลัยครูสวนสุนันทา
๕. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม วิทยาลัยครูสวนกุหลาบ
๖. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม วิทยาลัยครูพระนคร
๗. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม วิทยาลัยครูจันทน์เกษม
๘. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม วิทยาลัยครูเพชรบุรีวิทยาลัยสงคร
๙. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม วิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
๑๐. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม วิทยาลัยครูเทพสตรีลพบุรี จังหวัด
ลพบุรี
๑๑. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม วิทยาลัยครูนครปฐม จังหวัดนครปฐม
๑๒. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม วิทยาลัยครูเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี
๑๓. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม วิทยาลัยครูกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี
๑๔. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม วิทยาลัยครูหมู่บ้านจอมบึง จังหวัด
ราชบุรี
๑๕. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม วิทยาลัยครูฉะเชิงเทรา จังหวัด
ฉะเชิงเทรา
๑๖. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม วิทยาลัยครูจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี

๑๓. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม วิทยาลัยครู เชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
๑๔. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม วิทยาลัยครู เชียงราย จังหวัดเชียงราย
๑๕. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม วิทยาลัยครู ลำปาง จังหวัดลำปาง
๒๐. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม วิทยาลัยครู อุดรพิสัย จังหวัดอุดรพิสัย
๒๑. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม วิทยาลัยครู พิบูลสงคราม พิษณุโลก
จังหวัดพิษณุโลก
๒๒. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม วิทยาลัยครู กำแพงเพชร จังหวัด
กำแพงเพชร
๒๓. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม วิทยาลัยครู นครสวรรค์ จังหวัด
นครสวรรค์
๒๔. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม วิทยาลัยครู เพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์
๒๕. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม วิทยาลัยครู เลย
๒๖. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม วิทยาลัยครู อุตรดิตถ์ จังหวัดอุตรดิตถ์
๒๗. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม วิทยาลัยครู สกลนคร จังหวัดสกลนคร
๒๘. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม วิทยาลัยครู มหาสารคาม จังหวัด
มหาสารคาม
๒๙. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม วิทยาลัยครู อุบลราชธานี จังหวัด
อุบลราชธานี
๓๐. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม วิทยาลัยครู สุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์
๓๑. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม วิทยาลัยครู นครราชสีมา จังหวัด
นครราชสีมา
๓๒. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม วิทยาลัยครู นครศรีธรรมราช
จังหวัดนครศรีธรรมราช
๓๓. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม วิทยาลัยครู สุราษฎร์ธานี
จังหวัดสุราษฎร์ธานี
๓๔. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม วิทยาลัยครู สงขลา จังหวัดสงขลา
๓๕. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม วิทยาลัยครู ยะลา จังหวัดยะลา

๓๖. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม วิทยาลัยครูภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต
๓๗. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม โรงเรียนระยองวิทยาคม จังหวัดระยอง
๓๘. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม โรงเรียนนครนายกวิทยาคม จังหวัดนครนายก
๓๙. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม โรงเรียนสงวนหญิง จังหวัดสุพรรณบุรี
๔๐. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม โรงเรียนสตรีศรีน่าน จังหวัดน่าน
๔๑. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม โรงเรียนห้องสอนศึกษา จังหวัดแม่ฮ่องสอน
๔๒. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม โรงเรียนตากพิทยาคม จังหวัดตาก
๔๓. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม โรงเรียนสุโขทัยวิทยาคม จังหวัดสุโขทัย
๔๔. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม โรงเรียนพะเยาวิทยาคม จังหวัดพะเยา
๔๕. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม โรงเรียนศรีสะเกษวิทยาคม จังหวัดศรีสะเกษ
๔๖. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น
๔๗. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม โรงเรียนปิยะมหาราชาลัย จังหวัดนครพนม
๔๘. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม วิทยาลัยพลศึกษา ๓ ภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต
๔๙. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม วิทยาลัยพลศึกษาสุพรรณ จังหวัดสุพรรณ
๕๐. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม โรงเรียนนราธิวาส จังหวัดนราธิวาส

กิจกรรมที่ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรมทั้งกล่าวต่างกันได้ดำเนินงานมากมาย สำหรับหน่วยงานอื่นหน่วยงานหนึ่งก็คือ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ ได้ส่งเสริมวัฒนธรรมในสถานต่าง ๆ โดยเฉพาะปี ๒๕๒๕

ได้รวบรวมไว้ในทำเนียบเยาวชนดีเด่นปี ๒๕๒๕ ซึ่งเป็นผลงานกิจกรรมเยาวชนทั่วประเทศ
ทั้ง ๗๖ จังหวัด มีผลงานค่านต่าง ๆ ดังนี้ (๒๒)

กิจกรรมที่ส่งเสริมเยาวชนได้รับรางวัล

<u>ประเภท</u>	<u>จำนวนคนที่ได้รับรางวัล</u>
๑. การพูดในที่ชุมชน	-
๒. การศึกษา	๒๓
๓. กีฬา	๑๒๓
๔. เกษตรกรรม	๔๘
๕. คหกรรม	๒๐
๖. จริยธรรม	๗๕
๗. จิตรกรรม	๑๓๐
๘. ถ่ายภาพ	๒
๙. ขบวนการและดนตรี	๕
๑๐. บำเพ็ญประโยชน์	๑๔๑
๑๑. วรรณกรรม	๓๔
๑๒. วัฒนธรรม	๑๒
๑๓. สิ่งประดิษฐ์	๕
๑๔. วิทยาศาสตร์	๒
รวม	๗๐๕

(๒๒) สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ
สำนักนายกรัฐมนตรี "ทำเนียบผลงานเยาวชนดีเด่นปี ๒๕๒๕"

สำหรับการดำเนินการทำนุบำรุงส่งเสริมวัฒนธรรม สถานศึกษาทุกแห่งได้
ดำเนินการตามนโยบายการศึกษาอยู่แล้ว กรมการฝึกหัดครูได้ให้ความสำคัญในเรื่องนี้ โดย
สรุปผลการดำเนินงานไว้ในรายงานประจำปีครบรอบยี่สิบเจ็ดปี การสถาปนากรมการฝึกหัดครู
๒๘ กันยายน ๒๕๒๔ ดังนี้

"กรมการฝึกหัดครูได้ตระหนักถึงความสำคัญเหล่านี้ จึงได้สนับสนุนให้วิทยาลัยครู
ส่งเสริมทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม โดยจัดทางงบประมาณเกี่ยวกับการส่งเสริมวัฒนธรรมไปให้
วิทยาลัยดำเนินการค่านี้นักปี งบประมาณที่ได้มาได้จัดสรรไปให้วิทยาลัยครูต่าง ๆ ทั่ว
ประเทศ มากบ้างน้อยบ้างตามความสำคัญของโครงการและขึ้นอยู่กับเงินที่ได้รับจากสำนัก
งบประมาณ จากผลการสนับสนุนการส่งเสริมวัฒนธรรมของกรมการฝึกหัดครู ปรากฏว่ามีศูนย์
วัฒนธรรมจัดตั้งขึ้นในวิทยาลัยครูมากมาย มีโครงการจัดกิจกรรมส่งเสริมและปลูกฝังวัฒนธรรม
ให้นักศึกษาและประชาชนทั่วไปอยู่เสมอ ประกอบกับในปัจจุบันมีเสียงกล่าวถึงการประพฤติกิ
ปฏิบัติของเยาวชนและประชาชน ตลอดจนผู้มีอาชีพครูว่า ขาดคุณธรรมและจารีตประเพณีอันดี
งาม มีการเรียกร้องให้มีการอบรมคุณธรรมและวัฒนธรรมแก่เยาวชนและประชาชนรวมทั้ง
นิสิตนักศึกษาครูให้มากขึ้น ดังนั้น การดำเนินงานศูนย์วัฒนธรรมของวิทยาลัยครูจึง เป็นการ
สนับสนุนเสียงเรียกร้องดังกล่าวอีกทางหนึ่งด้วย"

การจัดกิจกรรมการส่งเสริมวัฒนธรรมในวิทยาลัยครูต่าง ๆ มีอยู่มากมาย
ดังนี้ (๒๓)

๑. วิทยาลัยครูภูเก็ต วิทยาลัยครูภูเก็ตได้จัดโครงการฝึกอบรมบุคลิกภาพและ
มารยาทในสังคม โดยมีวัตถุประสงค์

เพื่อจัดให้มีการอบรมในด้านบุคลิกภาพการวางตัวที่เหมาะสม และรู้จัก
ควบคุมมารยาทที่แสดงออกในสังคมให้นักศึกษา เพราะเรื่องนี้ยังไม่มีมีการเรียนการสอนกัน
เป็นส่วนใหญ่ เว้นแต่นักศึกษาบางคนจึงได้รับการอบรมมาจากพ่อแม่ที่บ้านเท่านั้น

(๒๓) กรมการฝึกหัดครู, ๒๗ ปีแห่งการสถาปนา ๒๘ กันยายน ๒๕๒๔,
(กรุงเทพฯ, โรงพิมพ์เม็ททราเย ๒๕๒๔) หน้า ๘๖-๘๗

การฝึกอบรมนี้จะบังคับให้นักศึกษาทุกคนต้องผ่านการฝึกอบรมทั้งทางภาค
ทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ผู้ไม่เข้าฝึกอบรมครบตามเกณฑ์จะไม่มีสิทธิ์จบการศึกษา เว้นแต่นักศึกษา
ที่ได้ผ่านการฝึกอบรมในโครงการอื่น ๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันที่วิทยาลัยกำหนด

โครงการนี้กำหนดให้นักศึกษาที่จบจากสถานศึกษา ต้องผ่านการฝึกอบรมทุกคน
เว้นแต่นักศึกษาที่ผ่านการฝึกอบรมในโครงการอื่น ๆ ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกัน นักศึกษาทุกคน
จะต้องฝึก

การใช้ภาษาไทยในการติดต่อสื่อสาร ได้แก่ บุคลิกภาพของผู้พูด การใช้ภาษาไทย
ไทยทั้งการพูดและการเขียนให้เหมาะสมกับสถานการณ์ กาลเทศะและบุคคล การกล่าว
ถวายพระพร การกล่าวต้อนรับ การกล่าวสุนทรพจน์ การกล่าวให้โอวาท การกล่าวเปิด
การอบรม การกล่าวอวยพร การให้สัมภาษณ์ และศิลปการพูดในโอกาสต่าง ๆ เช่น การ
โต้วาที การอภิปราย การปาฐกถา การสรุป ฯลฯ

มารยาทในสังคม ได้แก่ มารยาทในการเคารพ มารยาทในการวางตัวใน
สังคมตามโอกาสต่าง ๆ (การแต่งกาย บุคลิกภาพ การเข้าหาผู้ใหญ่ การนั่ง ยืน เดิน
ต่อหน้าผู้ใหญ่ การเดินผ่านผู้ใหญ่ การส่งของ รับของกับผู้ใหญ่) มารยาทในการรับประทานอาหาร
อาหาร มารยาทในการเป็นเจ้าของบ้าน มารยาทในการเป็นแขกไปหาผู้อื่น มารยาทใน
ห้องสมุด มารยาทในการชมหรือสรรเสริญ มารยาทในการใช้รถใช้ถนน มารยาทในการโดยสาร
รถ เรือประจำทาง มารยาทในการฟังการฟังการอภิปราย โต้วาที และมารยาทในการ
เขียนรักษา

พิธีการทางประเพณีไทย ได้แก่ การจัดศาสนพิธี มีการจัดโต๊ะหมู่บูชาแบบ
ต่าง ๆ การจัดพิธีสงฆ์ตามเทศกาลฯ และการจัดพิธีการทางสังคม ได้แก่ พิธีการเกี่ยวกับ
สถาบันพระมหากษัตริย์ พิธีไหว้ครู พิธีจัดงานนิทรรศการ พิธีเปิดการแข่งขันกีฬา พิธีเปิด
การอบรม สัมมนา พิธีจัดงานวันครู พิธีแต่งงาน พิธีศพ พิธีเลี้ยงต่าง ๆ และพิธีการจัดงาน
รื่นเริงตามโอกาส การประดิษฐ์ดอกไม้ การจัดดอกไม้สด การจัดพานดอกไม้ การทำของ
ที่ระลึก การทำพวงหรีด การแกะสลัก การพับผ้าเช็ดหน้า การร้อยพวงมาลัย ฯลฯ

วิทยาลัยครูภูเก็ตนอกจากจะจัดโครงการฝึกอบรมบุคลากรและมารยาทในสังคมแล้ว ยังดำเนินงานโครงการส่งเสริมจริยธรรมสำหรับเยาวชน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมให้เยาวชนและบุคคลทั่วไปมีความสนใจในคุณค่าของศีลธรรม หรือจริยธรรมอย่างแท้จริง เร่งเร้าให้มีการนำศีลธรรมหรือจริยธรรมเข้ามาปฏิบัติในชีวิตประจำวันกันอย่างจริงจังและให้เยาวชนตลอดทั้งบุคคลทั่วไปสามารถใช้หลักจริยธรรมหรือศีลธรรมในการตัดสินใจแก้ปัญหาทั้งส่วนตัวและส่วนสังคม

๒. วิทยาการบูรณาการ วิทยาลัยครูบูรณาการได้จัดงานเผยแพร่วัฒนธรรมเคลื่อนที่และได้ปฏิบัติอย่างจริงจังด้วยความพยายาม มีผลงานมาโดยตลอดตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๐ เป็นต้นมา หลังจากที่หน่วยงานในวิทยาลัยซึ่งทำหน้าที่นี้คือ หน่วยประชาสัมพันธ์ศูนย์ชุมนุมส่งเสริมวัฒนธรรมไทย วิทยาลัยครูบูรณาการ ได้แปรสภาพเป็นศูนย์วัฒนธรรมประจำจังหวัดนครปฐม ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๓ เป็นต้นมา ก็ได้สร้างผลงานหลายประการสืบต่อไป เช่น งานของวัฒนธรรม งานเผยแพร่วัฒนธรรมเคลื่อนที่ ฯลฯ

งานวัฒนธรรมเคลื่อนที่จัดเป็นงานสำคัญงานหนึ่งที่มีโอกาสสัมผัสกับชนบทสามารถเข้าถึงประชาชน และจะช่วยเผยแพร่วัฒนธรรมอันดีงามของไทยได้มาก ดังนั้นในช่วงระยะสองปีที่ผ่านมา ทางศูนย์วัฒนธรรมจึงได้เน้นหนักงานด้านนี้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่วัฒนธรรมอันดีงามของไทยให้เป็นที่รู้จักแพร่หลายในหมู่คนไทยทุกระดับชั้น ส่งเสริมให้คนไทยเกิดความซาบซึ้งและเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมไทยว่าเป็นสิ่งมีค่ามหาศาลซึ่งสมควรที่จะช่วยกันอนุรักษ์ไว้ เป็นมรดกสำหรับอนุชนต่อไป ตลอดทั้งปลูกฝังวัฒนธรรมไทยให้อยู่ในวิถีชีวิตของคนไทยตลอดไป

การดำเนินงานเผยแพร่วัฒนธรรมเคลื่อนที่มี ๒ ลักษณะ คือ ออกเผยแพร่ตามโครงการที่ทางศูนย์วัฒนธรรมวางไว้ ปีละประมาณ ๒๔ ครั้ง ๆ ละ ๑-๒ วัน ทั้งกลางวันและกลางคืน ตามความเหมาะสม กับออกเผยแพร่ตามคำเชิญของเจ้าหน้าที่และหน่วยงานของทางราชการที่ออกไปปฏิบัติในชนบท กิจกรรมที่น่าออกเผยแพร่ได้แก่ ศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวของไทย นาฏศิลป์ไทย การละเล่นพื้นเมืองของไทย มารยาทไทย การช่างฝีมือและการประดิษฐ์แบบไทย

๓. วิทยาลัยครูกำแพงเพชร วิทยาลัยครูกำแพงเพชรได้จัดโครงการการส่งเสริมงานประเพณีตามเทศกาลต่าง ๆ ของคนไทย ซึ่งเป็นวัฒนธรรมส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญต่อจิตใจ เอกภพ และความสัมพันธ์ระหว่างคนในชาติ เป็นการแสดงออกทางศิลปะที่มีความงาม ยากที่จะหาชาติอื่นเทียบทันได้ จึงควรที่ทุกคนจะต้องช่วยกันปกป้องรักษาไว้เป็นมรดกอันดีงาม เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงให้แก่ชาติ และแสดงเอกลักษณ์ของชาติไทยต่อไป โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่ออนุรักษ์เผยแพร่ประเพณีเทศกาล แสดงถึงเอกลักษณ์ของชาติไทยซึ่งก่อให้เกิดความสัมพันธ์ของคนในชาติ เป็นทางนำไปสู่ความมั่นคงสืบไป และเผยแพร่ความรู้ ประสบการณ์ ทางประเพณีตามเทศกาลแก่ชุมชน

๔. วิทยาลัยครูเพชรบูรณ์ วิทยาลัยครูเพชรบูรณ์จัดโครงการส่งเสริมพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมแก่เยาวชน โครงการนี้ศูนย์กลางการเผยแพร่พระพุทธศาสนา วัดศรีมงคล อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ร่วมกับศูนย์วัฒนธรรม วิทยาลัยครูเพชรบูรณ์ ได้จัดขึ้นเพื่อพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมให้แก่ชุมชนหนุ่มสาวที่จัดตั้งขึ้นตามวัดต่าง ๆ ในจังหวัดเพชรบูรณ์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อปลูกฝังเยาวชนไทยให้มีศีลธรรมและวัฒนธรรมอันดีงาม สามารถรวมและกระทำพิธีการทางศาสนาได้อย่างมั่นใจและถูกต้อง ตลอดจนเป็นการสร้างความสามัคคีกลมเกลียวให้เกิดขึ้นแก่เยาวชนหนุ่มสาวและรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

นอกจากนี้วิทยาลัยครูเพชรบูรณ์ยังได้ดำเนินโครงการจัดนิทรรศการเอกลักษณ์ไทยซึ่งได้ดำเนินงานมาแล้ว ๒ ครั้ง โดยได้รับการสนับสนุนค่านางบประมาณส่วนใหญ่จากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ วัตถุประสงค์ที่สำคัญในการจัดนิทรรศการเอกลักษณ์ไทย คือ

เพื่อให้วิทยาลัยซึ่งเป็นศูนย์วัฒนธรรมของจังหวัดเพชรบูรณ์ได้ปฏิบัติหน้าที่รักษา ส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรมอันดีงามลงในจิตใจของเยาวชนและประชาชน

เพื่อให้เยาวชนและประชาชนได้ตระหนักถึงคุณค่าและซาบซึ้งในความดีงามของวัฒนธรรมไทย โดยเน้นเอกลักษณ์ของชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น

เพื่อปลูกฝังให้เยาวชนและประชาชนได้มีความภาคภูมิใจศิลปวัฒนธรรมของชาติ เกิดความรักและหวงแหนอันจะช่วยกันรักษาส่งเสริมและเผยแพร่ต่อไป

การจัดนิทรรศการ เอกอัครราชทูตไทยประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ ดังต่อไปนี้คือ นิทรรศการเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมไทย การแสดงดนตรี การเล่นพื้นเมืองกลางแจ้ง และการแสดงนาฏศิลป์ไทยประกวดมารยาทของนักเรียนและกลุ่มหนุ่มสาว การแสดงศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นตามห้องเรียน สาขิตการประดิษฐ์อุตสาหกรรมในครัวเรือน สาขิตการประดิษฐ์ทางคานคหกรรมศาสตร์ สาขิตการต่อสู้ป้องกันตัวและเล่นเกมต่าง ๆ นิทรรศการทางวิชาการของภาควิชาต่าง ๆ ตามห้องเรียน

การจัดนิทรรศการครั้งนี้มีนักเรียน นักศึกษาและประชาชน จากตำบล และอำเภอต่าง ๆ มาชมงานนิทรรศการครั้งนี้จำนวนมาก การชมนิทรรศการครั้งนี้ได้ประมวลความคิดเห็นจากผู้ชมว่าได้ประโยชน์หลายด้าน กล่าวคือ ได้รับความรู้ ความเข้าใจ ตลอดจนความซาบซึ้งในคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมไทย การแสดงบนเวที และการแสดงกลางแจ้ง ก็ได้ทั้งความรู้และความบันเทิงแก่ผู้เข้าชมโดยทั่วกัน อนึ่ง ในปีนี้วิทยาลัยได้จัดให้ผู้ชมได้เห็นศิลปวัฒนธรรมไทยโดยเฉพาะของท้องถิ่น ซึ่งจะทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ อันจะนำไปสู่ความรัก ความหวงแหน เพื่อที่จะทำนุบำรุงฟื้นฟูรักษาและเผยแพร่แก่ชนทุกระดับต่อไป

๕. วิทยาลัยครูหมู่บ้านจอมบึง ราชบุรี วิทยาลัยได้จัดโครงการเอกอัครราชทูตไทย "จุลลฉิน" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเห็นพ้องรักชาติ อนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมที่ดีงามของชาติไว้ และเพื่อช่วยกันผดุงความเป็นไทยของชาติให้ดำรงอยู่อย่างถาวร

วิทยาลัยครูหมู่บ้านจอมบึงนอกจากจะจัดงานเอกอัครราชทูตไทย "จุลลฉิน" แล้ว ยังดำเนินโครงการฝึกเพื่อการพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมแก่นักศึกษาครูซึ่งเป็นโครงการวิจัย เนื่องจากในระยะหลังนี้มีเสียงวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับคุณภาพและจริยธรรมของนักศึกษาครูจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับนักศึกษาครู คณะผู้วิจัยต่างก็ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาดังกล่าว จึงได้ร่วมมือกันเพื่อคิดหาวิธีการใหม่ ๆ ที่จะนำมาใช้ฝึกอบรมจริยธรรมแก่นักศึกษาครูให้ได้ดี จึงได้จัดทำโครงการนี้ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทดสอบประสิทธิภาพของชุดฝึก เพื่อพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมที่คณะผู้วิจัยสร้างขึ้น

เพื่อพัฒนาความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักศึกษาครูและบุคลากรประจำการ ที่เข้ารับการฝึกตามโครงการ

เพื่อเป็นแนวทางในการฝึกอบรมนักศึกษาครูและบุคลากรประจำการให้มีความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม

เพื่อเป็นแนวทางในการจัดโครงการ เพื่อพัฒนาคุณภาพของนักศึกษาครูและบุคลากรประจำการ

๖. วิทยาลัยครูสุรินทร์ วิทยาลัยครูสุรินทร์ อีกวิทยาลัยหนึ่งที่มีการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มีการเปิดสอนวิชาเอกนาฏศิลป์ ระดับ ป.กศ. ชั้นสูง ได้จัดโครงการกิจกรรมการละครส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเป็นประจำทุกปี เพื่อแสดงผลงานและเพื่อการประเมินผลการเรียนการสอนด้วย โดยมีเป้าหมายที่จะให้นักศึกษาวิชาเอก วิชาโท และนักศึกษาที่เลือกเรียนวิชานี้ สามารถปฏิบัติเพื่อแสดงได้จริง และเพื่อให้สามารถนำความรู้ ความสามารถไปถ่ายทอดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สำหรับกิจกรรมของหน่วยงานอื่น ๆ ได้จัดกิจกรรมตามประเพณีต่าง ๆ ตามโอกาสอันสมควร เนื่องจากไม่มีเอกสารอ้างอิงจึงไม่ได้นำมากล่าว ณ ที่นี้

บทที่ ๕

รูปแบบการบริหารงานวัฒนธรรมที่เหมาะสมต่อการเผยแพร่วัฒนธรรมไทยต่อประชาชน

การส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม รัฐบาลได้ให้ความสนใจตลอดมา ในสมัย รัฐบาลปัจจุบัน าพณา พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ได้แถลงในคำแถลงนโยบายของคณะ รัฐมนตรี แถลงต่อรัฐสภาวันพุธ ที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๒๔ (๒๔) ดังนี้

"๗. ศิลปวัฒนธรรม ศาสนา

๗.๑ จะอนุรักษ์ ส่งเสริม ปลูกฝัง และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมไทยให้ ประชาชนได้ตระหนักถึงความสำคัญและมีความซาบซึ้งในเอกลักษณ์ของชาติ

๗.๒ จะสนับสนุนการมีเสรีภาพในการนับถือศาสนาและส่งเสริมขนบธรรมเนียม และความสามัคคีระหว่างผู้นับถือศาสนาต่างกัน เชื่อมโยงในการพัฒนาศีลธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมของชนในชาติ

๗.๓ จะส่งเสริมให้ประชาชนประพฤติปฏิบัติตามครรลองของศีลธรรม จริยธรรมเป็นพิเศษ โดยจะกวัดขั้นให้ราชการประพฤติตนให้เป็นตัวอย่างที่ถึงงามของ ประชาชน"

จากนโยบายดังกล่าวข้างต้น จะเห็นว่ารัฐบาลได้ให้ความสำคัญต่อการส่งเสริม เผยแพร่วัฒนธรรมไทยมาก จึงได้กำหนดเป็นนโยบายไว้

การส่งเสริมวัฒนธรรมไทยนั้น ถ้าพิจารณากันเป็นผัง (MODEL) แล้ว จะมี วิธีการหลายทางคือ

๑. การอบรมเสริมความรู้ เป็นการกระตุ้นให้เกิดความสำนึก และปลูกฝังให้ เกิดระเบียบวินัย

๒. การอบรมเลี้ยงดู เป็นการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัวที่จะอบรมสั่งสอน ให้เกิดนิสัยที่ดี ซึ่งจะอยู่ในระดับครอบครัว

(๒๔) หนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ นร ๐๒๐๑/๑๔๑๔๔ ลงวันที่ ๑ กันยายน ๒๕๒๔ เรื่อง คำแถลงนโยบายคณะรัฐมนตรี

๓. การให้ความรู้ที่ดี เป็นการให้ความรู้ ความเข้าใจ อาจจะเป็นระดับ
โรงเรียน มหาวิทยาลัยและสถาบันการศึกษา

๔. การให้ความรู้โดยสื่อมวลชน เป็นการให้ความรู้ ตัวอย่างที่ดี ทรนงค์
และสร้างค่านิยมที่ถูกต้อง ถึงคุณความดีสนใจ ตลอดจนปลูกฝังในสิ่งที่ดีงาม สื่อมวลชนจะต้อง
เป็นตัวอย่างที่ดีเพื่อให้เกิดการเลียนแบบได้

การสร้างค่านิยมในค่านิยมไทย หรือวัฒนธรรมไทย อาจเขียนเป็นผังได้
ดังนี้

การสร้างความสำนึกในค่านิยมไทยและวัฒนธรรมไทย (๒๕)

การสร้างความสำนึกในค่านิยมของไทย	<ul style="list-style-type: none"> _____อบรมส่งเสริมความรู้ _____ฝึกฝนให้มีระเบียบ _____ปลูกฝังให้เป็นนิสัย
ตัวอย่างที่ดี	<ul style="list-style-type: none"> _____ครอบครัวเป็นตัวอย่าง _____โรงเรียนเป็นตัวอย่าง _____สังคมเป็นตัวอย่าง
ให้ความรู้เข้าใจให้ถูกต้อง	<ul style="list-style-type: none"> _____ครอบครัว _____โรงเรียน _____สังคม-สถาบันที่เกี่ยวข้อง
ฝ่ายส่งเสริมและสร้างระเบียบวินัย	<ul style="list-style-type: none"> _____ครอบครัว _____โรงเรียน _____สถาบันต่าง ๆ _____กฎหมาย
สื่อมวลชน	<ul style="list-style-type: none"> _____รณรงค์อย่างต่อเนื่อง _____ดึงดูดความสนใจ _____สร้างตัวอย่างที่ดีงาม

(๒๕) ปรับปรุงจากแผนการสร้างความสำนึกเรื่องการประหยัด-ระเบียบวินัย
จากการสัมมนาเรื่องบทบาทของ "นิยมไทย" วันที่ ๑๑ - ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๒๕ ณ คีท
สันติไมตรี ทำเนียบรัฐบาล

จากการที่จะต้องพิจารณาถึงรูปแบบการบริหารงานวัฒนธรรมต่อการ เผยแพร่ วัฒนธรรมไทยต่อประชาชนนั้น ผู้ศึกษาวิจัยเรื่องนี้จะต้องพิจารณาถึงการนำประโยชน์จาก สื่อมวลชนมาใช้ประโยชน์ให้มากที่สุด เพราะสื่อมวลชนจะช่วยให้ "ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนา วัฒนธรรม" ได้ดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ การใช้ประโยชน์จาก "สื่อมวลชน" จะมีผลในด้านต่าง ๆ ดังนี้

๑. การให้ข่าวสาร (Information)

- การให้ข่าวสาร เกี่ยวกับเหตุการณ์และสภาพการณ์ในสังคมและในโลก
- บอกให้ทราบถึงสัมพันธ์ภาพแห่งอำนาจ
- ช่วยส่งเสริมให้เกิดนวัตกรรม การปรับตัวและความก้าวหน้า

๒. การประสานสัมพันธ์ (Correlation)

- อธิบาย แปลความและวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับความหมายของเหตุการณ์

และข่าวสาร

- ให้ความสนับสนุนแก่อำนาจหน้าที่และปทัสสถานที่ยอมรับกันแล้ว
- ทำให้เกิดการสังคมนิยม (socializing)
- ประสานกิจกรรมต่าง ๆ ของสังคมเข้าด้วยกัน
- ทำให้เกิดความยินยอมพร้อมใจกัน (consensus)
- จักรเย็บเย็บอะไรก่อนหลังและบอกให้รู้ว่าสถานภาพทางสังคมอะไร

สำคัญกว่าอะไร

๓. ความต่อเนื่อง (Continuity)

- แสดงออกซึ่งวัฒนธรรมหลักและยอมรับวัฒนธรรมรวมทั้งพัฒนาการของ

วัฒนธรรมใหม่

- ก่อให้เกิดและสร้างไว้ซึ่งค่านิยมพื้นฐานของคนทั่วไป (commonality

of values)

๔. ความบันเทิงเริงรมย์ (Entertainment)

- ให้ความสนุกสนาน เพลิดเพลินและวิธีการพักผ่อนหย่อนใจ
- ลดความตึงเครียดทางสังคม

๕. การระดมสรรพกำลัง (Mobilization)

- ผนวกศักยภาพการเมือง สังคม การพัฒนาทางเศรษฐกิจ การทำงาน และบางครั้งการศาสนา เพื่อวัตถุประสงค์ของส่วนรวม

ในทัศนะของผู้ที่นำเอาการสื่อสารไปให้ประโยชน์ในทางการเมืองและธุรกิจ บทบาทหน้าที่ของการสื่อสารถูกกำหนดให้เดินไปในทิศทางที่แตกต่างออกไปจากบทบาทหน้าที่เพื่อสังคมแทนที่จะเป็นการคำนึงถึงผลที่จะบังเกิดต่อสังคม กลุ่มการเมืองและธุรกิจมุ่งที่จะใช้ประโยชน์ต่อการดำเนินงานทางการเมืองและทางธุรกิจของคนโดยตรง ซึ่งพอจะสรุปเจตนารมณ์เป็นข้อ ๆ ได้ดังนี้คือ

๑. การให้ข่าวสาร (Information)

- แจงเป้าหมายและกิจกรรมขององค์การของตน
- บอกให้ทราบถึงเหตุการณ์และสภาพการณ์ภายนอกที่เกี่ยวข้องเนื่อง
- กำหนดอะไรก่อนหลังตามหลักผลประโยชน์ขององค์การ
- ให้ข่าวสารและเรียกร้องความสนใจในการโฆษณา
- ผนวกให้การศึกษาและข่าวสารโดยตรง

๒. การแปลความหมาย (Interpretation)

- แปลความหมายข่าวสารและเหตุการณ์ในทัศนะขององค์การ
- หลอหลอมประชามติ ทำการประชาสัมพันธ์ สร้างภาพพจน์หรือจินตภาพ
- วิพากษ์วิจารณ์คู่แข่ง

๓. การแสดงออก (Expression)

- เป็นปากเสียง ให้ความเชื่อ ค่านิยม อุดมการณ์ หลักการ
- ช่วยพัฒนาความสำนึกในหมู่คณะ (เช่น พรรค ชนชั้น หรือกลุ่ม)

๔. การระดมสรรพกำลัง (Mobilization)

- เราให้เกิดความสนใจ ความร่วมมือและความสนับสนุน
- จัดตั้งและแนะแนวกิจกรรมของสมาชิกหรือสาวกพยายามชักจูงใจ และเปลี่ยนความคิด (การโฆษณาชวนเชื่อ)
- ทหารายได้
- สร้างอิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้บริโภคด้วยวิธีการโฆษณาสินค้า

แต่จากทัศนะของนักวิชาชีพหรือผู้ปฏิบัติงานด้านการสื่อสารมวลชนเอง บทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนที่พึงประสงค์ก็ยังคงต่างออกไปอีก แม้ว่าส่วนใหญ่จะยังอยู่ในกรอบที่ใกล้เคียงกันก็ตาม ลองเปรียบเทียบกันดูดังต่อไปนี้

๑. การจัดเสนอข่าวสาร (Information Provision)

- รวบรวมข่าวสารที่ผู้รับสาร เกี่ยวข้องหรืออาจสนใจ
- เลือกประมวล (processing) และเผยแพร่ข่าวสารเหล่านั้น
- ให้ความรู้และการศึกษาแก่สาธารณชนทั่วไป

๒. การแปลความหมาย

- แสดงออกซึ่งความคิดเห็นของฝ่ายบรรณาธิการ
- ให้ข่าวสารที่เป็นภูมิหลังและข้อวิพากษ์วิจารณ์
- ทำหน้าที่เป็นผู้อยู่คอยตีชมหรือคอยเฝ้าดู (watchdog) ผู้มีอำนาจ

หน้าที่ในบ้านเมือง

- สะท้อนหรือแสดงออกซึ่งสาธารณมติ เป็นเวทีแสดงออกและแลกเปลี่ยนทัศนะที่แตกต่างกัน

๓. การแสดงออกทางวัฒนธรรม

- สะท้อนและแสดงออกซึ่งวัฒนธรรมและค่านิยมหลักระดับชาติ ระดับภูมิภาค และระดับท้องถิ่น
- เป็นปากเสียงให้วัฒนธรรมและค่านิยมของกลุ่มต่าง ๆ (sub groups)

ในสังคม

๔. การบันเทิงเริงรมย์ (Entertainment)

- สร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้รับสารด้วยการละเล่นสนุกสนาน ความเพื่อกเพี้ยน เป็นต้น

๕. การระดมสรรพกำลัง (Mobilization)

- โฆษณาสินค้าหรือโฆษณาชวนเชื่อให้กับผู้ใช้บริการที่เป็นลูกค้า
- รณรงค์เพื่อหลักการอย่างใดอย่างหนึ่ง
- เพิ่มปริมาณผู้รับสารและจัดหาวิธีการใช้สื่อแบบใหม่ ๆ ในการรับสาร

นอกจากนี้แล้ว วงการการเมืองและธุรกิจยังมีเจตนารมณ์เต็มที่จะใช้สื่อมวลชนในการดำเนินงานเพิ่มพูนผลกำไร สร้างงาน และพัฒนาองค์การในลักษณะอื่น ๆ อีกมาก แต่พิจารณาแล้วค่อนข้างจะเป็นบทบาทหน้าที่ภายในองค์การมากกว่าที่จะเกี่ยวข้องกับสังคมภายนอก จึงมิได้รวมเข้าไว้กับบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนในฐานะที่เป็นสื่อในการติดต่อกับมวลชน

ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารมวลชนอย่างมาก เพราะเป็นผู้ที่จะต้องรับผลกระทบมากที่สุดก็คือ ประชาชนผู้รับสารซึ่งมักจะไม่ได้รับความสนใจอย่างจริงจังจากผู้ปฏิบัติงานผู้ใช้ประโยชน์หรือแม้แต่ นักคิดนักวิชาการ ปัจจุบันได้มีการค้นพบบทบาทของสื่อมวลชนโดยพิจารณาจากบทบาทของผู้รับข่าวสาร ดังนี้

๑. เกี่ยวกับข่าวสาร

- ทำให้รู้เหตุการณ์และสภาพการณ์รอบตัว รอบสังคมและรอบโลก
- ให้คำแนะนำปรึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติตน ความคิดเห็นและการเลือก

ตัดสินใจ

- สนองตอบความอยากรู้อยากเห็นและความสนใจในเรื่องต่าง ๆ
- ช่วยกระบวนการเรียนรู้และศึกษาคายตนเองของผู้รับสาร
- ให้ความรู้ที่ทำให้เกิดความรู้ลึกซึ้งปลอดภัย

๒. เกี่ยวกับเอกลักษณ์ของบุคคล (Personal Identity)

- ทำให้มั่นใจในค่านิยมของบุคคล
- ให้แบบอย่างของการประพฤติตน (models of behavior)
- ทำให้สามารถเปรียบเทียบตนเองกับบุคคลอื่นที่ล้อมวลชนประเมินค่าแล้ว
- ทำให้รู้จักตนเองลึกซึ้งมากขึ้น

๓. เกี่ยวกับการเข้าสังคมและอันตรกิริยาทางสังคม (Social Interaction)

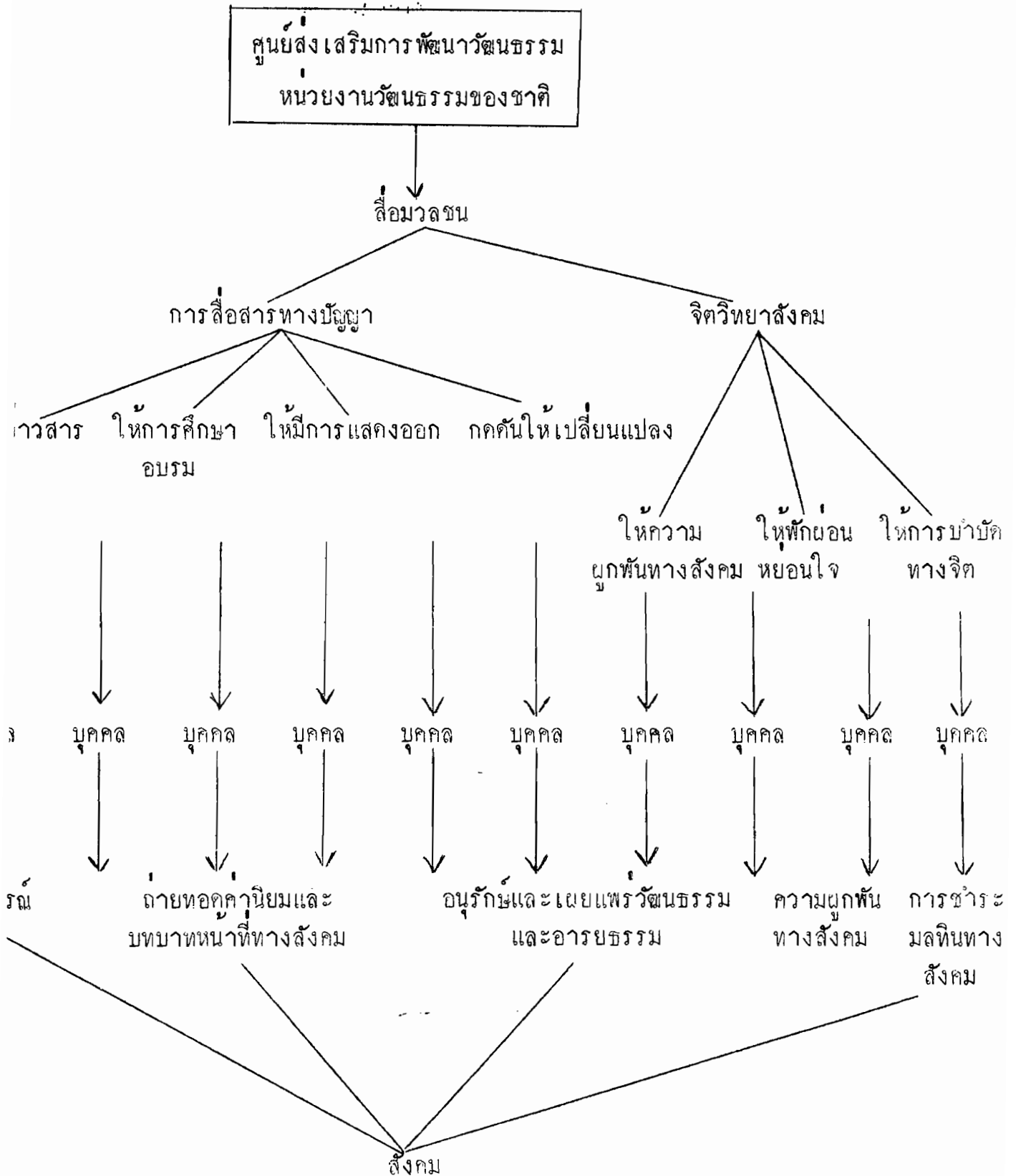
- ทำให้เรียนรู้ลึกซึ้งในสถานการณ์ของผู้อื่น หรือที่เรียกว่า "การรู้เขารู้เรา" (social empathy)

- ทำให้เข้ากับผู้อื่นได้และเกิดความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน
- ทำให้มีเรื่องราวที่จะสนทนากัน และเกิดความตอบสนองกันทางสังคม
- ช่วยทำหน้าที่แทนเพื่อนในชีวิตจริง
- ช่วยทำให้บทบาททางสังคมบรรลุตามเป้าประสงค์
- ทำให้บุคคลสามารถติดต่อกับครอบครัว เพื่อนฝูงและสังคม

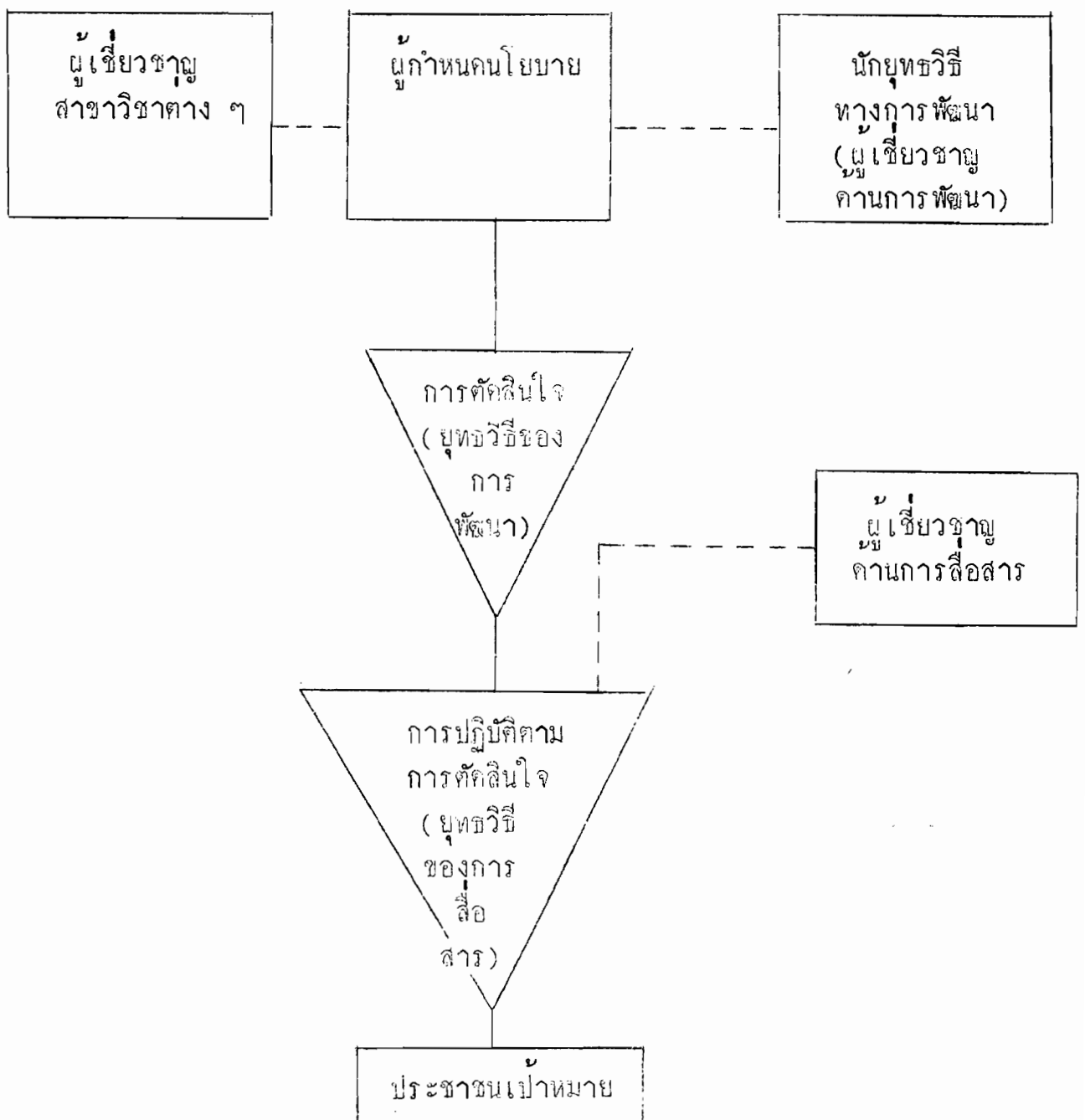
๔. เกี่ยวกับการบันเทิงเริงรมย์

- ช่วยให้หนีหรือหลีกเลี่ยงจากปัญหาต่าง ๆ
- พักผ่อนหย่อนอารมณ์
- ทำให้ชื่นชมกับความงามของศิลปะและวัฒนธรรม
- ช่วยฆ่าเวลา
- ช่วยกระตุ้นทางเพศ

ล้อมวลชนจะเป็นเครื่องมือสำคัญยิ่ง เผยแพร่ข่าวสารของการส่งเสริมงานวัฒนธรรม หากใช้ประโยชน์จากล้อมวลชนจะทำให้ก่อประโยชน์ต่อการปฏิบัติอย่างยิ่ง ซึ่งจะพิจารณาได้จากแผนภูมิแสดงการเผยแพร่ข่าวสารดังนี้



การส่งข่าวสารโดยอาศัยสื่อมวลชนตามแผนภูมิดังกล่าวข้างต้นนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องกำหนดยุทธวิธี เป้าหมายไว้อย่างชัดเจน ซึ่งกิจกรรมบางประเภทต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านมาช่วยเหลือกิจกรรม จะต้องหาทางแสวงหามาใช้ประโยชน์มากที่สุด อันจะเป็นแนวทางให้งานบรรลุเป้าหมายถึงประชาชนได้ อาจดูได้จากแผนผังแนวทางการพัฒนาที่สามารถมาประยุกต์ใช้ได้ดังนี้



ตามแผนผังนี้ "ประชาชนเป้าหมาย" เป็นเป้าหมายสำคัญหรือสังคมที่จะรับข่าวสารได้อย่างสมบูรณ์ ผู้ส่งสารหรือหน่วยงานที่จะเผยแพร่ข่าวสารจะต้องคำนึงถึงมากที่สุดก็คือ "ผู้รับสารหรือประชาชนเป้าหมาย" นั่นเอง บุคคลผู้นี้จะเป็นผู้ปฏิบัติก่อให้เกิดทัศนคติ ความรู้และนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์การสื่อสารโดยสมบูรณ์แบบ โดยจะขอนำความคิดของนักการสื่อสารชื่อ เบอร์โลมาอธิบายในประเด็นนี้

ตามแนวคิดของ เบอร์โลนั้น ผู้ส่งสารก็คือบุคคลซึ่งเป็นผู้เริ่มต้นการสื่อสารทำหน้าที่ในการเข้ารหัสสาร ผู้ส่งสารจะทำหน้าที่ในการสื่อสารได้หรือไม่เพียงไรนั้นขึ้นอยู่กับคุณสมบัติในด้านต่าง ๆ ๕ ประการ คือ

๑. ทักษะในการสื่อสาร ได้แก่ ความสามารถในการพูด การเขียน และความสามารถในการคิดและการใช้เหตุผล ความสามารถเหล่านี้มีอิทธิพลต่อความสามารถในการเตรียมและการมีส่วนร่วมในการสื่อสาร เช่น ความสามารถในการอธิบายความคิดของตนเองให้ผู้อื่นทราบ ความสามารถในการจัดระเบียบความคิดได้อย่างชัดเจน ความสามารถในการแสดงสีหน้าและท่าทางอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นต้น

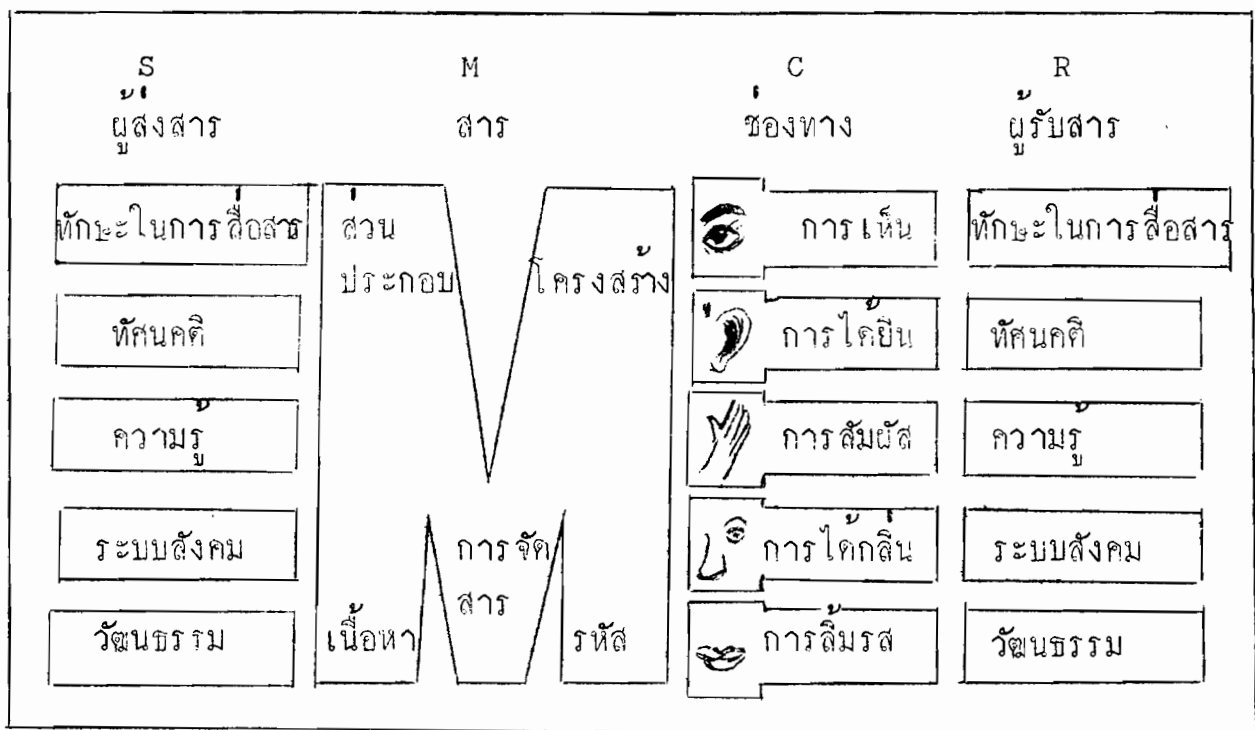
๒. ทัศนคติ ซึ่งหมายถึง วิธีการที่บุคคลประเมินสิ่งต่าง ๆ โดยความโน้มเอียงของตนเอง เพื่อที่จะเข้าถึงหรือหลีกเลี่ยงสิ่งนั้น ๆ ทัศนคติในการสื่อสารมีได้หลายประการ นับตั้งแต่ทัศนคติต่อตนเอง ต่อหัวข้อของการสื่อสาร ทัศนคติต่อผู้รับสาร และทัศนคติต่อสถานการณ์แวดล้อมการสื่อสารในขณะนั้น ซึ่งทัศนคติเหล่านี้จะมีผลโดยตรงต่อการสื่อสาร ตัวอย่างเช่น บุคคลบางคนอาจจะหลีกเลี่ยงที่จะสื่อสารกับผู้อื่นในเรื่องเกี่ยวกับศาสนาและการเมือง เพราะเหตุว่าตนมีทัศนคติที่รุนแรงในเรื่องนั้น ๆ จนเกินกว่าที่จะพูดคุยกับผู้อื่น ทัศนคติของผู้ส่งสารต่อผู้รับสารจะมีผลต่อการสื่อสารมาก เช่น เราจะทำการสื่อสารได้ดีกว่ากับคนที่เราไว้วางใจเชื่อใจมากกว่าคนที่เราไม่ค่อยจะรู้จัก นอกจากนี้ ทัศนคติต่อเรื่องที่เราจะพูดก็เป็นเรื่องสำคัญที่จะมีผลต่อการสื่อสารในครั้งนั้น ๆ

๓. ความรู้ หมายถึง ความรู้ของผู้ส่งสารในเรื่องและเหตุการณ์ต่าง ๆ บุคคลหรือกรณีแวดล้อมของสถานการณ์การสื่อสารในครั้งหนึ่ง ๆ ความรู้เป็นเรื่องสำคัญเพราะความถูกต้องแม่นยำของการสื่อสารขึ้นอยู่กับความรู้เป็นสำคัญ

๔. ระบบสังคม ความสำคัญของระบบสังคมต่อผู้ส่งสารก็คือ สังคมจะเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมการสื่อสารของบุคคล ทั้งนี้เพราะบุคคลขึ้นอยู่กับกลุ่มทางสังคม ทั้งที่เป็นกลุ่มปฐมภูมิและกลุ่มทุติยภูมิ

๕. ระบบวัฒนธรรม หมายถึง ขนบธรรมเนียม ค่านิยม ความเชื่อ ซึ่งเป็นของมนุษย์ในสังคม และเป็นตัวกำหนดที่สำคัญในการสื่อสาร การสื่อสารระหว่างบุคคลต่างวัฒนธรรมอาจประสบความล้มเหลวไต่กันเนื่องมาจากความคิดและความเชื่อที่ไม่เหมือนกันระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสาร

แนวคิดดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นในแบบจำลอง ซึ่งจะขอนำ "แบบจำลอง SMCR ของเบอร์โล" (Berlo's SMCR Model) ดังปรากฏในภาพต่อไปนี้



การส่งเสริมวัฒนธรรม ผู้รับปฏิบัติหรือผู้รับสารจะเป็นประชาชนโดยทั่วไป ดังนั้น การจัดกิจกรรมต่าง ๆ จึงต้องสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนเป็นสำคัญยิ่ง

ผลการศึกษาเพื่อส่งเสริมการบริหารงานวัฒนธรรมที่มีผล
ต่อการเผยแพร่วัฒนธรรมไทยต่อประชาชน

การศึกษาในรูปแบบการบริหารงานวัฒนธรรมที่เหมาะสมต่อการเผยแพร่วัฒนธรรมไทยต่อประชาชนในครั้งนี้ เนื่องจากมีปัญหาค้นเก็บข้อมูล จึงได้ใช้วิธีการศึกษาแบบสัมภาษณ์บุคคล (Focus Interviews) จากบุคคลที่เกี่ยวข้องจากศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม และมีเอกสาร (Documents) อ่างอิง จึงได้ข้อมูลสมบูรณ์มากตามวัตถุประสงค์

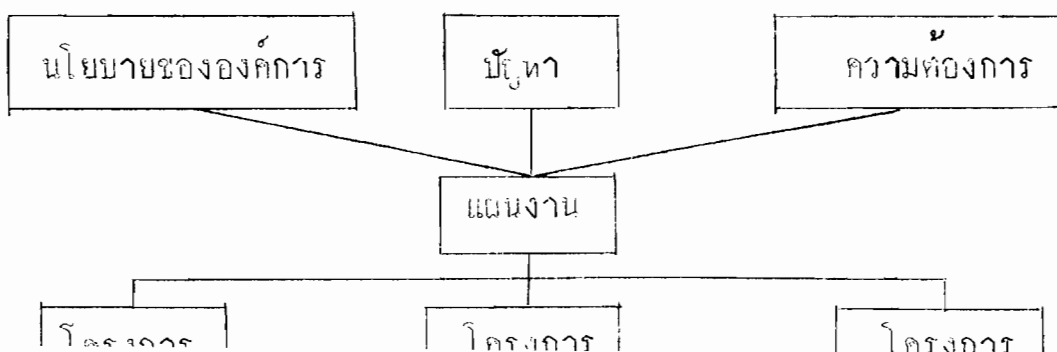
การบริหารงานวัฒนธรรมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายนั้นมีหลักเกณฑ์ที่ยึดมั่นพื้นฐาน ๒ ประการ คือ

๑. ส่วนที่คงไว้หรือรักษาไว้ (Maintenance)
๒. ส่วนที่บกพร่อง เป็นส่วนที่ต้องปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น (Improvement)

ดังนั้น การบริหารงานจึงต้องนำนโยบายขององค์การมาวิเคราะห์ ซึ่งจะต้องพิจารณาถึงความจำเป็นต่าง ๆ นำมากำหนดนโยบาย คือ

๑) ความจำเป็นทั่วไป เป็นความจำเป็นเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจและการเมือง ตลอดจนเทคโนโลยีซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีผลกระทบต่อองค์การและหน่วยงาน จำเป็นต้องปรับปรุง ขยายงาน เพิ่มคน เพิ่มงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ เพื่อให้การดำเนินงานได้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว

๒) ความจำเป็นเฉพาะภายในองค์การหรือหน่วยงาน ความจำเป็นที่จะต้องดำเนินการด้านต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับสังคม ซึ่งหน่วยงานนั้นจะต้องปรับปรุงและวางโครงการดำเนินงาน โดยพิจารณาจากปัญหา ความต้องการของประชาชน และนำมาจัดทำแผนงานและโครงการต่าง ๆ เพื่อให้สามารถปฏิบัติตามที่กำหนดไว้ได้ โปรดดูแผนผังประกอบ



สำหรับที่จำเป็นต่อการวางแผนนั้น อาจพิจารณาจาก

ก. งานที่มีปัญหา

ข. งานที่ต้องการเพิ่มประสิทธิภาพ หรือปรับปรุงให้ดีขึ้น

ค. งานที่สำคัญที่มีความยุ่งยาก ซับซ้อน ใ้คน เวลา และงบประมาณมาก

ง. งานโครงการ

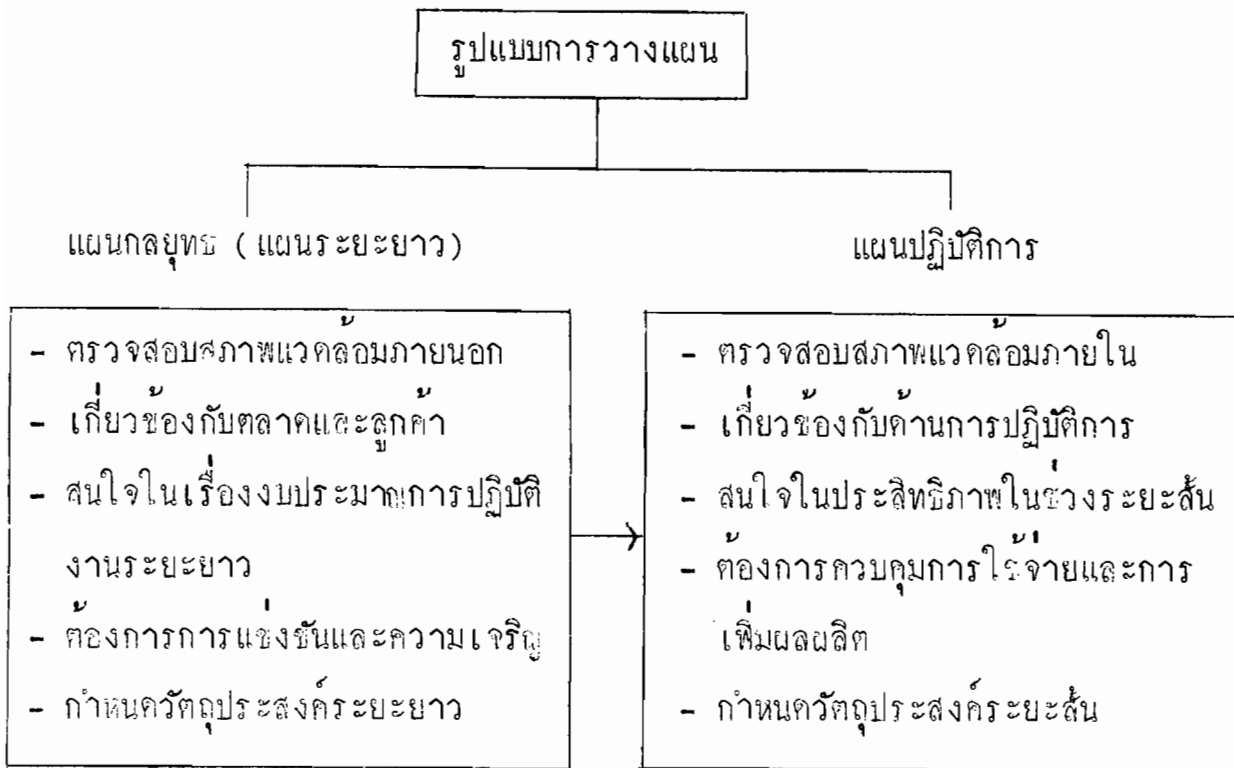
จ. งานที่เริ่มปฏิบัติใหม่หรือนโยบายใหม่

สำหรับรูปแบบของการวางแผน จะนำมากล่าวพอสังเขป คือ

ก. แผนกลยุทธ์เป็นเรื่องขององค์ประกอบภายนอก ในการกำหนดเค้าโครงงานมีความจำเป็นต้องคิดถึงแผนระยะยาวหรือแผนกลยุทธ์ แผนกลยุทธ์เป็นเรื่องเกี่ยวกับการวางตนให้เข้ากับสภาพแวดล้อมภายนอก นั่นคือ ในการกำหนดแผนกลยุทธ์จำเป็นต้องศึกษาสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้น และมองไปในอนาคตว่าจะเกิดอะไรขึ้น อะไรเปลี่ยนแปลง และพยายามกำหนดแผนเพื่อสนองตอบสิ่งที่จะเกิดขึ้น หรือควบคุมสถานการณ์สิ่งนั้นให้ได้ เช่น งบประมาณที่มีจำกัด ภาวะเศรษฐกิจ เป็นต้น

ข. แผนปฏิบัติการเป็นเรื่องขององค์ประกอบภายใน แผนปฏิบัติเป็นเรื่องเกี่ยวกับการวางตนให้เข้ากับสภาพแวดล้อมภายใน ในเรื่องแผนปฏิบัติการองค์การมุ่งเน้นหาประสิทธิภาพในการทำงาน เป็นความพยายามที่จะพัฒนาหาทางให้ทรัพยากรให้เหมาะสมให้เกิดประโยชน์สูงสุด

เขียนเป็นแผนภูมิได้ดังนี้



การวางแผนการบริหารงานวัฒนธรรมท้องถิ่น ถ้าจะจัดเป็นรูปกระบวนการ
ควรจะมี ๕ ขั้นตอน ดังนี้

- ขั้นที่ ๑ ตั้งกรรมการประสานงานวัฒนธรรม (Formation of the Culture Council)
- ขั้นที่ ๒ การสำรวจ วิจัย การปฏิบัติงานด้านวัฒนธรรมในสังคมปัจจุบัน (Appraisal of Contemporary Practice)
- ขั้นที่ ๓ ศึกษางานด้านวัฒนธรรมให้ลึกซึ้ง (Studying Culture Content)
- ขั้นที่ ๔ ส่งเสริมโครงการด้านต่าง ๆ (Promoting of Criteria)
- ขั้นที่ ๕ ปฏิบัติงานตามโครงการต่าง ๆ (Constructing the Project)

จากแนวทางทั้ง ๕ ขั้นตอนดังกล่าวข้างต้นสอดคล้องกับข้อเสนอแนะการจัด
องค์การบริหารงานของงานด้านวัฒนธรรม ซึ่งได้เสนอไว้ในการสัมมนาเรื่อง "จริยธรรม
และวัฒนธรรมของคนไทย" วันที่ ๙-๙ กันยายน ๒๕๒๒ ณ สำนักงานคณะกรรมการวิจัย
แห่งชาติ ซึ่งได้เสนอ "รูปแบบพฤติกรรมที่เหมาะสมและวิธีการพัฒนา" ได้เสนอแนะดังนี้

ก. รูปแบบพฤติกรรมที่เหมาะสม

๑) ชยันนอย่างฉลาด ปราศจากอบายมุข ช่วยตนเองอย่างมีศักดิ์ศรีและ
ร่วมมือกันอย่างมีระบบ

๒) ประหยัด

๓) ซื่อสัตย์

๔) กตัญญู

๕) รักเมตตา

๖) ประพฤติรอบคอบกาย วาจา ใจ

๗) ความเป็นธรรมและยุติธรรม

๘) รักงานวิจัย

๙) กล้าคิด กล้าพูด กล้าทำ

๑๐) กล้าสู้ กล้าเสียสละ

๑๑) ยกย่องคนดี ที่คนชั่ว

ข. วิธีการพัฒนาทางด้านจริยธรรมและวัฒนธรรม

การพัฒนาควร เน้น ๓ ด้าน เป็นแบบผสมผสานคือ

๑) ร่วมมือระหว่างภาคราชการและเอกชน

๒) ร่วมมือกับนักวิจัย นักพัฒนา นักปฏิบัติ

๓) พัฒนาจริยธรรมและวัฒนธรรมให้ผสมผสานกับการพัฒนาทางเศรษฐกิจ

สังคม การเมืองและสิ่งแวดล้อม โดยวิธีการดังนี้

(๑) การพัฒนาทางตรง

- สถาบันการศึกษาควร เน้นให้มีการเรียนการสอน การศึกษาวิจัย
การค้นคว้าให้บริการทางวิชาการและจัดตั้งชมรมจริยธรรมและวัฒนธรรม

- สถาบันทางการเมืองควรออกกฎหมายเพื่อส่งเสริม ป้องกัน และปราบปรามเกี่ยวกับจริยธรรมและวัฒนธรรม

(๒) การพัฒนาทางอ้อม

- ให้การส่งเสริม ป้องกัน แก่ไขทางค่านจริยธรรมและวัฒนธรรม โดยผ่าน

(ก) สถาบันครอบครัว

โดยเริ่มที่แม่ แก่ที่พ่อ กอ่ที่ลูก ปลูกที่เด็ก

(ข) ผ่านสถาบันสื่อมวลชน

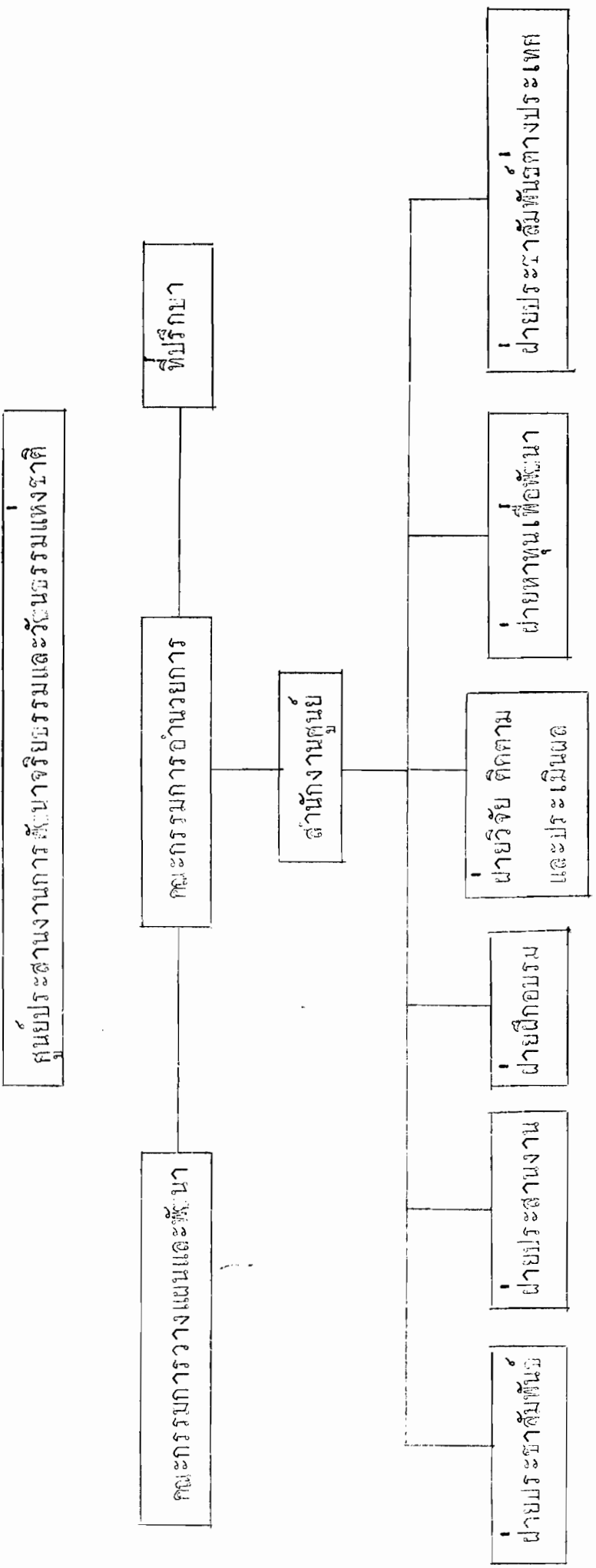
โดยผ่านทางค่านหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ฯลฯ ทาง ค่านจริยธรรมที่เหมาะสม

(ค) ผ่านสถาบันทางศาสนา

โดยเป็นการปลูกฝังทางค่านจริยธรรมและวัฒนธรรม

การสัมมนาในครั้งนี้มีผู้เข้าร่วมสัมมนา ๒๐๐ คน ได้เสนอแนะการจัดองค์กร บริหารงานวัฒนธรรมไว้ดังนี้

*



* แผนผังการบริหารนี้เป็นขอเสนอแนะจากการสัมมนาเรื่อง จริยธรรมและวัฒนธรรมของคนไทย วันที่ ๓-๕ กันยายน ๒๕๒๒
 ณ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ จัดพิมพ์เผยแพร่โดยกองส่งเสริมการวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
 หน้า ๕๔

ผลการศึกษากิจการบ้านวัฒนธรรมที่เหมาะสมต่อการเผยแพร่วัฒนธรรมไทย
ต่อประชาชนพอสรุปได้ดังนี้

ก. ขาดการควบคุมและอำนวยการ (Monitoring and Control)

การขาดการควบคุมงานบ้านนี้จึงได้ผลไม่สมบูรณ์มากนัก ทั้งนี้เพราะศูนย์ส่งเสริมและพัฒนา
วัฒนธรรมเป็นงานต่างกับหน่วยงานอื่น จำเป็นจะต้องใช้ทรัพยากรของหน่วยงานนั้น ๆ ทาง
ส่วนกลาง (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ) เพียงเป็นผู้สนับสนุนงบประมาณ
บางส่วนเท่านั้น ดังนั้นงานจึงเป็นข้อจำกัด ๖ M คือ

- ๑) จำกัดในเรื่องคน
- ๒) จำกัดในเรื่องเงิน
- ๓) จำกัดด้านเครื่องมือ
- ๔) จำกัดด้านวัสดุอุปกรณ์
- ๕) จำกัดด้านการจัดการ การบริหาร
- ๖) จำกัดด้านการติดตามผล

ข. ขาดผลงานที่ดี (Result) จากข้อจำกัดดังกล่าวข้างต้น ๖ ประการ
จึงเป็นสาเหตุให้ผลลัพธ์ (Result) ที่จะไปสู่ประชาชนไม่สอดคล้องเท่าที่ควร
แต่บางศูนย์พัฒนาบางศูนย์อาจมีทรัพยากรจากภายนอกมาช่วยสนับสนุนอาจทำให้ผลงาน
ก้าวหน้าขึ้น ผลลัพธ์ ๖ ประการ (๖ R) มีดังนี้

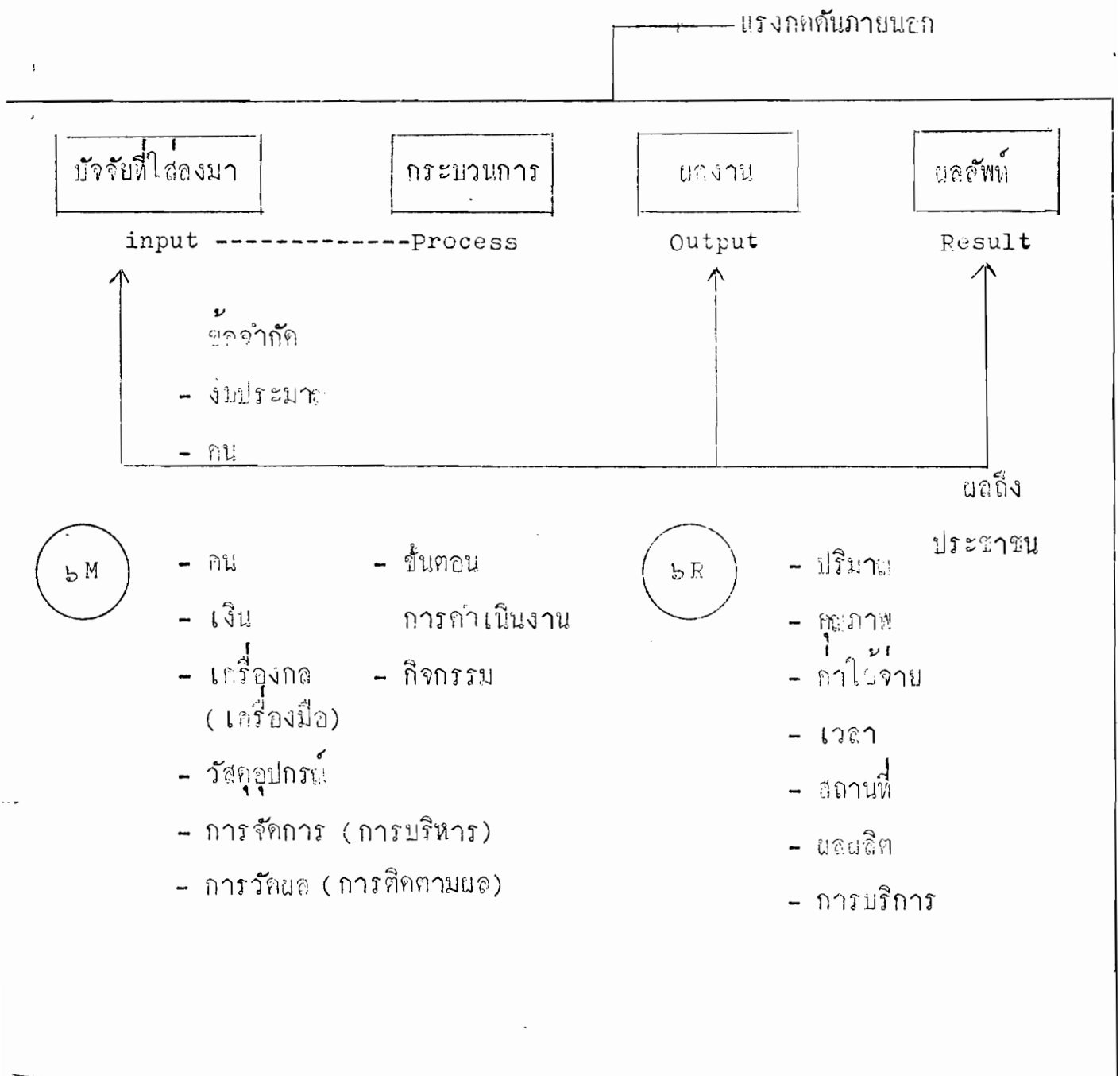
- ๑) ปริมาณงานที่ได้รับมาน้อยตามกิจกรรมที่ทำ
- ๒) คุณภาพมีน้อยตามกิจกรรม
- ๓) ค่าใช้จ่ายตามงบประมาณที่ได้รับจากหน่วยงานและได้รับการสนับสนุน
จากภายนอก - - -
- ๔) เวลา ความจำเป็นและสอดคล้องกับความสนใจของประชาชน ประเพณี

วัฒนธรรมท้องถิ่น

- ๕) สถานที่ ตามแต่ละท้องถิ่น
- ๖) ผลผลิตยคะการบริการประชาชนได้เข้าถึงประชาชนมากขึ้นเพียงใด
ประชาชนได้รับประโยชน์มากขึ้นเพียงใด

ทั้ง "๒ M" และ "๒ R" ทั้งกล่าวข้างต้น เป็นหลักพื้นฐานที่ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาระบบธรรมประสานอยู่ กล่าวคือ ทุกสิ่งทุกอย่างจำเป็นต้องขึ้นอยู่กับผู้บริหารของแต่ละศูนย์ ถ้าศูนย์ใดได้รับสนับสนุนควยก็จะทำให้กิจกรรมส่งผลในทางที่ดีและประชาชนจะได้รับประโยชน์ได้อย่างดีควย เพื่อให้มองเห็นภาพได้ชัดเจนจะแสดงให้เห็นทางแผนภูมิดังนี้

ขอจำกัดการบริหารงานศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาระบบธรรม



แผนภูมิข้างต้นนั้นเป็นการแสดงให้เห็นการกระจายงานด้านการบริหารงาน ไปสู่ภูมิภาค ซึ่งตามสภาพความเป็นจริง สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติคงต้องมีหน่วยงานที่รับผิดชอบทางด้านวัฒนธรรมในส่วนภูมิภาคระดับ "จังหวัด" เป็นของตนเอง ทรายไคยัง เป็นงานที่ฝากไว้กับหน่วยงานอื่น ๆ กิจกรรมหรือผลงานคงไม่บรรลุเป้าหมายเท่าที่ควร ซึ่งโดยโครงสร้างการบริหารงานแล้ว งานวัฒนธรรมเป็นงานสำคัญยิ่งและยังได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลน้อย แต่แผนพัฒนาฉบับที่ ๖ และจากนโยบายและแนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมปี ๒๕๒๕ หากได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลมากยิ่งขึ้นจะเป็นแรงผลักดันให้ งานด้านวัฒนธรรมรุ่งโรจน์ขึ้นเป็นแน่นอน

ข้อเสนอแนะและบทสรุป

การศึกษารูปแบบการบริหารงานวัฒนธรรมที่เหมาะสมต่อการเผยแพร่วัฒนธรรมไทยต่อประชาชนนั้น เนื่องจากงานเผยแพร่วัฒนธรรมเป็นงานที่ยิ่งใหญ่ มิได้เป็นงานของหน่วยงานใดโดยเฉพาะ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ และศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม เป็นหน่วยงานของรัฐที่เป็นหน่วยงานรองรับการดำเนินงานเท่านั้น ซึ่งคอยประสานงานและส่งเสริมตามกำลังความสามารถและงบประมาณที่ได้รับ จึงมีข้อจำกัดต่อการดำเนินงานอย่างยิ่งควยสาเหตุถึงกล่าวข้างตน งานส่งเสริมวัฒนธรรมจึงเป็นหน้าที่ของทุกหน่วยงานราชการและรัฐวิสาหกิจ ตลอดจนองค์กร เอกชนและประชาชนทั่วไปที่จะต้องช่วยกันผดุงไว้ซึ่งวัฒนธรรมอันดีของชาติ จะขอนำข้อเสนอแนะจากการสัมมนาของสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ซึ่งสัมมนาเมื่อวันที่ ๗-๘ กันยายน ๒๕๒๖ เรื่อง "จริยธรรมและวัฒนธรรมของคนไทย" ซึ่งมีข้อเสนอแนะไว้ดังนี้

- ๑) แก้ไขปัญหาและพัฒนาจิตใจประชากรกลุ่มเป้าหมาย โดยให้ผู้นำแต่ละกลุ่มเป็นผู้นำเปลี่ยนแปลงแก่ประชาชนทั่วไป
- ๒) ระดมสรรพกำลังคนทุกฝ่าย ทุกหน่วยงานของรัฐและเอกชน โดยเฉพาะสื่อมวลชนทุกประเภทให้ถือเป็นหน้าที่ของทุกคนในการพัฒนาจิตใจของผู้ใหญ่ ซึ่งจะเป็นแนวทางและเยี่ยงอย่างที่ดีต่อเยาวชนรุ่นหลังและให้ดำเนินการพัฒนาต่อเนื่องตลอดไป โดยให้บรรจุไว้ในหลักสูตรอบรมทุกหลักสูตร ผู้รับผิดชอบโดยตรงคือสำนักนายกรัฐมนตรีย
- ๓) ให้สถาบันทางสังคมโดยเฉพาะสถาบันครอบครัวได้ทำหน้าที่วันถูกต้องอบรมธรรมของตนเองและปรับปรุงแก้ไขอบรมพร้อมโดยรับความ ผู้รับผิดชอบคือสำนักนายกรัฐมนตรีย
- ๔) ให้ผู้นำศาสนาเป็นผู้นำแนวทางรายละเอียดของหลักธรรมในการพัฒนาผู้ใหญ่ (พัฒนาจิตใจ) ตามนโยบายและเป้าหมายที่ระบุไว้แล้วให้แพร่หลายยิ่งขึ้นและให้องค์การศาสนาทุกศาสนา ทุกลัทธิภายในชาติร่วมมือร่วมใจกันในการชักเงาจิตใจของมวลสมาชิกและประชาชนทั่วไป โดยยึดหลักความรัก ความเมตตา รักชาติศึ บำเพ็ญธรรมอย่างจริงจัง ผู้รับผิดชอบคือกระทรวงศึกษาธิการ

๕) ให้มีการพัฒนาวิธีการปลูกฝังอบรมสั่งสอนศีลธรรมและจริยธรรมตามความเหมาะสมของกลุ่มเป้าหมายให้เป็นที่น่าสนใจศรัทธาอยู่เสมอ ผู้รับผิดชอบคือกระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงมหาดไทย

๖) ให้ปรับปรุงโครงสร้างการบริหารงานประเทศให้กระจายอำนาจ การบริหารไปสู่ภูมิภาคและท้องถิ่นในรูปแบบเทศบาล เพื่อให้ชุมชนระดับพื้นฐานมีส่วนร่วมสำคัญในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาจิตใจผู้ใหญให้สำเร็จตามเป้าหมาย

๗) สร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมทางสังคม ใดแก่ ศิลปวัฒนธรรมและค่านิยมที่ถูกต้อง คึงตามหลักศีลธรรมและจริยธรรม ควบคุมสิ่งทีก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมทางจิตใจทุกประเภทและพัฒนาสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและประวัติศาสตร์ของชาติให้สะอาดสวยงาม และรักษาความหมายดั้งเดิมไว้

๘) รัฐควรเปิดโอกาสให้หน่วยงานของรัฐทั้งรัฐวิสาหกิจและเอกชนได้จัดให้มีกิจกรรมพิเศษต่าง ๆ ในลักษณะรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งก็ดี โดยเน้นทางค่านิยมวัฒนธรรมและจริยธรรมหลักเป็นครั้งคราว

ศาสตราจารย์คุณหญิง เทียมศิริ บุญยสิงห์ อดีตอาจารย์มหาวิทยาลัยศรีนครินทร-วิโรฒ ได้ขอเสนอแนะว่า การจะพัฒนาสังคมไทยให้โดยดี จะต้องเปลี่ยนค่านิยม โลกทัศน์ ทัศนคติของบุคคล ๗ กลุ่ม ดังต่อไปนี้

- ๑) นักการเมืองที่ปราศจากหลักการ
- ๒) ความมั่งคั่งปราศจากการทำงาน
- ๓) ความสุขสนุกสนานปราศจากความสำนึก
- ๔) ความรอบรู้ที่ปราศจากคุณลักษณะ
- ๕) พหุตาปราศจากคุณธรรม
- ๖) วิทยาการที่ปราศจากมนุษยธรรม
- ๗) ความเคารพบูชานักบวชและผู้นำเพื่อบริประโยชน์ที่ปราศจากการเสียสละ

สำหรับค่านิยมไทยที่ควรเร่งการปลูกฝังตามความเร่งด่วนตามลำดับมี ๗ ประการ

- ๑) คานิยมไทย
- ๒) คานิยมประชาธิปไตย
- ๓) คานิยมเรื่องความรับผิดชอบในหน้าที่
- ๔) คานิยมอันเนื่องมาจากการคิดไกลและคิดทะลุ
- ๕) คานิยมแห่งการวางแผน
- ๖) คานิยมเรื่องการประชุม
- ๗) คานิยมแห่งการพึ่งตนเอง

กล่าวโดยสรุป งานส่งเสริมวัฒนธรรมเป็นงานที่ทุกฝ่าย ส่วนราชการและเอกชนคงจะทองประสานและรวมมือกันปฏิบัติงานใหม่บรรลุเป้าหมาย การศึกษาตามโครงการวิจัยนี้ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการเสนอแนะวิธีการด้านอื่น ๆ คงจะได้มีการศึกษากันให้ลึกซึ้งต่อไป ซึ่งจะทำให้งานด้านวัฒนธรรมไกลเข้าถึงประชาชนมากที่สุดเท่าที่จะมากได้ อันเป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาประเทศ

การส่งเสริมงานด้านวัฒนธรรมประจักษ์การทำความดี ขอลัญเจียรพระบรมราชาวาทนา ๗ โอกาสนี้ด้วย

การทำความดีนั้น จำเป็นที่เราจะต้องทำร่วมกันและพร้อม ๆ กัน เพราะเมื่อรวมกันทำโดยประสานสอดคล้องและสนับสนุนกันให้ครบถ้วนแล้ว สิ่งที่ดีงามก็จะบังเกิดขึ้น ฉะนั้นคนต่างหากก็ยากที่จะสำเร็จผล ชำร่วย ฉะนั้นคนกลางหลีกเลี่ยงหรือปล่อยปละละเว้นไม่ทำความดี ก็ยากที่จะร่วมกันทำความดี ซึ่งจะนำพาส่วนรวมไปสู่ความเลื่องและความสุขสลายอย่างแน่นอน

พระบรมราชาวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน